

BULLETIN

ODDELENIA DOKUMENTÁCIE, ANALYTIKY A KOMPARATISTIKY
KANCELÁRIE NAJvyššieho súdu Slovenskej republiky

Práva dieťaťa
Prehľad judikatúry ESLP

Súdny systém
Belgicka

Prvý rok boja s koronavírusom
v Slovenskej republike z pohľadu práva

Výber rozhodnutí súdov členských štátov EÚ
z oblasti správneho práva (JuriFast)

Rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-485/19
LH v. Profi Credit Slovakia s.r.o.

Žiadosť Najvyššieho súdu SR o vydanie
poradného stanoviska odmietnutá

X. ročník

ISSN: 2453-7705

1/2021

AKTUALITY

Žiadosť Najvyššieho súdu SR o vydanie poradného stanoviska odmietnutá.....3
Mgr. Barbara Babáková

ESLP prijal žiadosť arménskeho kasačného súdu o vydanie poradného stanoviska.....5
Mgr. Barbara Babáková

Protokol č. 15 k dohovoru nadobúda účinnosť.....7
Mgr. Barbara Babáková

ESLP prijal žiadosť francúzskej Štátnej rady o vydanie poradného stanoviska.....8
Mgr. Barbara Babáková

ČLÁNKY

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva.....9
Mgr. Katarína Drábiková, JUDr. Mária Matisová

Súdny systém Belgicka.....28
Mgr. Ing. Jarmila Jendrušáková

C-485/19 LH v. Profi Credit Slovakia s.r.o. Rozsudok Súdneho dvora EÚ.....31
Mgr. Lukáš Petrek

Rozsah trestného činu nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami.....35
JUDr. Ivana Mičková

LEGISLATÍVA

Nariadenie 32021R0784 Online šírenie teroristického obsahu.....44
Mgr. Veronika Pavlíková

Z JUDIKATÚRY

Podané predbežné otázky — SD EÚ.....48
PhDr. Mgr. Petra Marina Cebacauer

Rozhodnuté predbežné otázky — SD EÚ.....49
PhDr. Mgr. Petra Marina Cebacauer

Z rozhodovacej činnosti SD EÚ.....56
Mgr. Branislav Bunčák

Výber rozhodnutí súdov členských štátov EÚ z oblasti správneho práva (JuriFast).....62
Mgr. Zuzana Kuricová

Práva dieťaťa Prehľad judikatúry ESLP.....70
Mgr. Veronika Pavlíková, Mgr. Žofia Brezinová

BULLETIN

odborný recenzovaný právnický časopis

Vydáva:

Kancelária Najvyššieho súdu Slovenskej republiky
Oddelenie dokumentácie, analytiky a komparatistiky
Župné námestie 13, 814 90 Bratislava

Vychádza dvakrát ročne v online verzii

Zodpovedný redaktor: Petra Marina Cebacauer

Korektúra: Barbara Babáková

Toto číslo vyšlo dňa 24. 08. 2021

ISSN 2453-7705

Názory a postoje vyjadrené v príspevkoch sú názormi ich autorov a nemožno ich považovať za názory Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Vážené kolegyně, kolegovia, milí čitatelia,

s radosťou Vám predstavujeme najnovšie, prvé tohtoročné číslo Bulletinu Oddelenia analytiky, dokumentácie a komparatistiky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky s množstvom zaujímavostí z oblasti európskeho súdnictva a legislatívy.

Nové číslo Vám prináša veľmi aktuálny článok o prvom roku boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva, ako aj rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci LH proti Profi Credit Slovakia s.r.o. týkajúci sa problematiky spotrebiteľských úverov.

V rubrike venovanej novinkám európskej legislatívy Vám predstavujeme nariadenie o online šírení teroristického obsahu. Už tradične Vám prinášame prehľad podaných a rozhodnutých predbežných otázok slovenských súdov pred Súdny dvorom EÚ. Z ďalších rozhodnutí Súdneho dvora EÚ sme si pre Vás vybrali tie najzaujímavejšie a najrelevantnejšie. V sérii článkov o súdnych systémoch nájdete tentokrát súdny systém Belgicka.

Poskytujeme tiež stručný prehľad o rozhodnutiach vnútroštátnych súdov členských štátov EÚ v oblasti správneho súdnictva z databázy Jurifast Združenia štátnych rád a najvyšších správnych súdov EÚ.

Náš tematický výber z judikatúry ESLP sa v tomto čísle sústreďuje na rozhodnutia zaoberajúce sa právami dieťaťa.

Prajeme Vám príjemné čítanie a veríme, že si nájdete veľa užitočného a podnetného obsahu!

JUDr. Ján Šikuta, PhD.

predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

Žiadosť Najvyššieho súdu SR o vydanie poradného stanoviska odmietnutá

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) sa rozhodol neprijíť žiadosť (č. P16-2020_001) o vydanie poradného stanoviska, ktorú predložil Najvyšší súd Slovenskej republiky dňa 19. novembra 2020. [Rozhodnutie](#) je právoplatné.

Najvyšší súd Slovenskej republiky sa obrátil na ESLP so žiadosťou o vydanie poradného stanoviska v súvislosti s otázkou, či inšpekčná služba ministerstva vnútra je v súlade s [Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd](#) (ďalej len „dohovor“), najmä z hľadiska nezávislosti, čo sa týka vyšetrovania príslušníkov policajného zboru.

Žiadosť bola odmietnutá, pretože sa nastolená otázka netýkala záležitosti, v súvislosti s ktorou by dožadujúci súd potreboval usmernenie ESLP na to, aby pri prejednávaní veci, zabezpečil, že sa dodržia práva vyplývajúce z dohovoru.

POZADIE

Žiadosť o vydanie poradného stanoviska bola podaná dňa 19. novembra 2020. **1**

Najvyšší súd uviedol, že žiadosť podal v súvislosti s trestným stíhaním vedeným proti policajnému príslušníkovi I. E. na základe obvinenia, že v roku 2014 napadol ženu. Vyšetrovanie vykonávala inšpekčná služba ministerstva vnútra, orgán zodpovedajúci za prešetrenie obvinení proti [príslušníkom] policajných a bezpečnostných služieb. Dňa 19. augusta 2014 bolo proti I. E. vznesené obvinenie pre [prečin] výtržníctva a [prečin] ublíženia na zdraví a dňa 23. júla 2015 bola podaná obžaloba. Vnútroštátne súdy na dvoch stupňoch, ho uznali za vinného z predmetných trestných činov a uložili mu peňažný trest vo výške 1 000 eur.

V roku 2019 I. E. napadol dovolaním odsúdenie za spôsobenie ublíženia na zdraví a výtržníctvo na najvyššom súde. Namietal najmä skutočnosť, že vyšetrovanie v jeho veci vykonala inšpekčná služba ministerstva vnútra.

Najvyšší súd svojimi otázkami žiadal ESLP o usmernenie so zreteľom na to, či inšpekčná služba spĺňa kritériá zakotvené v článku 2 (právo na život), článku 3 (zákaz neľudského a ponižujúceho zaobchádzania) a článku 6 ods. 1 (právo na spravodlivé súdne konanie) v súvislosti s vyšetrovaním trestných činov spáchaných príslušníkmi policajného zboru, konkrétne, že také vyšetrovanie musí vykonať nezávislý a nestranný orgán, a pokiaľ ide o jej úlohu v príslušnom súdnom konaní.

Slovenská republika je tretím štátom, ktorý požiadal o vydanie poradného stanoviska podľa [protokolu č. 16](#) k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

Francúzsky kasačný súd podal prvú žiadosť v októbri 2018 a ESLP prijal [stanovisko](#) o právach súvisiacich s náhradným materstvom v apríli 2019 [(viac sa dočítate na strane 3 v [Bulletin ODAK, 2019, VIII. ročník, č. 1](#))]. Arménsky ústavný súd podal druhú žiadosť v auguste 2019 týkajúcu sa paragrafu trestného zákona, ktorý sankcionoval rozvrat ústavného zriadenia, a ESLP

prijal [stanovisko](#) v máji 2020 [(viac sa dočítate na strane 3 v [Bulletin ODAK, 2020, IX. ročník, č. 1](#))]. V daných dvoch veciach sa rozsahom prípadu a otázkami, ktoré sa mali zodpovedať, zaoberala veľká komora. V novembri 2020 sa litovský najvyšší správny súd obrátil na ESLP so žiadosťou týkajúcou sa účinnej právnej úpravy obžaloby pre zneužívanie právomoci verejného činiteľa, spornej v prípade, ktorým sa súdy zaoberajú.

ROZHODNUTIE ESLP

ESLP musel rozhodnúť, či žiadosť spĺňa kritériá ustanovené v článku 1 protokolu č. 16 k dohovoru. Žiadosť sa, okrem iných požiadaviek, musí týkať „zásadných otázok týkajúcich sa výkladu alebo uplatňovania práv a slobôd uvedených v dohovore alebo jeho protokoloch“ a „len v súvislosti s prípadom, ktorým sa zaoberá [dožadujúci súd]“. ESLP musí uviesť dôvody v prípade zamietnutia [žiadosti].

ESLP zopakoval, že tak ako to vyplýva z preambuly protokolu č. 16, predmetom a účelom konania o žiadosti o vydanie po-

Žiadosť Najvyššieho súdu SR o vydanie poradného stanoviska odmietnutá

radného stanoviska je upevniť súčinnosť medzi ESLP a štátnymi orgánmi, a tým posilniť uplatňovanie dohovoru v súlade so zásadou subsidiarity. Ďalej zdôraznil, že nie je oprávnený skúmať skutkové okolnosti prípadu, účelom poradného stanoviska je poskytnúť usmernenie a nie prevziať vec z vnútroštátneho systému. Stanovisko sa musí obmedziť na „body priamo súvisiace s konaním prebiehajúcim na vnútroštátnej úrovni“.

ESLP poznamenal, že nastolené body súviseli iba so spravodlivosťou súdneho konania obvineného – so vzťahom k článku 6 a nie k článkom 2 a 3. Pokiaľ ide o vnútroštátne konanie, ESLP uviedol, že dôležitou otázkou bolo, či bolo ako celok spravodlivé. Na účely článku 6 musí byť [vnútroštátny] súd predovšetkým nezávislým od zákonodarcu, výkonnej moci a od strán.

ESLP považoval za významné, že v predchádzajúcom zjednocujúcom stanovisku (Tpj 62/2015), ktoré dožadujúci súd prijal v roku 2015, predmetný súd konštatoval, že „poškodený nemá prístup k záruke nezávislosti, ktorú súd poskytuje obvinenému, ak vec nedosiahne štádium meritórneho preskúmania veci súdom“.

ESLP bol toho názoru, že tým, že sa vo vyššie spomenutom stanovisku rozhodlo, že na zaistenie práv obvineného v oblasti spravodlivého súdneho procesu v trestnom konaní je dôležitá nezávislosť vo veci konajúceho súdu, najvyšší súd relevantne naznačil, ako by mohla znieť odpoveď na otázku predloženú ESLP.

ESLP sa domnieval, že otázky nastolené v aktuálnej žiadosti o vydanie poradného stanoviska, vzhľadom na ich povahu, mieru, v akej predstavujú novinku a, resp. alebo na stupeň zložitosti, či inak, sa netýkali záležitosti, v súvislosti s ktorou by dožadujúci súd potreboval usmernenie ESLP na to, aby pri prejednávaní veci, zabezpečil, že sa dodržia práva vyplývajúce z dohovoru.

ESLP preto rozhodol, že táto žiadosť o vydanie poradného stanoviska nespĺňa požiadavky článku 1 protokolu č. 16.

* * * * *

Protokol č. 16 umožňuje upevniť súčinnosť medzi ESLP a štátnymi orgánmi, a tým posilniť realizáciu práv a slobôd vyplývajúcich z dohovoru na strane dožadujúceho súdu pri rozhodovaní vo veci, ktorou sa zaoberá.

Protokol č. 16 oprávňuje najvyššie súdy a tribunály určené členským štátom, ktorý protokol ratifikoval, požiadať o vydanie poradného stanoviska k otázke zásadného významu týkajúcej sa výkladu alebo uplatňovania práv a slobôd uvedených v dohovore alebo jeho protokoloch.

O vydanie poradného stanoviska možno požiadať iba vo veci, ktorou sa vnútroštátny súd zaoberá. Je na zvážení ESLP, či žiadosť prijme na preskúmanie alebo odmietne. O prijatí žiadosti rozhoduje porota piatich sudcov [veľkej komory], pričom uvedie dôvody pre prípadné odmietnutie.

Poradné stanovisko vydané veľkou komorou nie je záväzné. Po-

rota [piatich sudcov] a veľká komora pozostávajú *ex officio* zo sudcu zvoleného za Vysokú zmluvnú stranu, pod ktorú patrí dožadujúci súd alebo tribunál. Sudca má právo pripojiť svoje vlastné stanovisko.

Preklad tlačovej správy:

Mgr. Barbara Babáková
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Poznámky:

1 Žiadosť, pôvodne podaná 25. septembra 2020 a prijatá ESLP 5. októbra 2020, bola skompletizovaná dňa 19. novembra 2020, a teda bola formálne podaná v daný neskorší deň.

2 Pozn. prekladateľky: Text v úvodzovkách je prekladom citácie z rozhodnutia č. P16-2020_001, ktorým ESLP neprijal žiadosť NS SR o vydanie poradného stanoviska. Nejde o presnú citáciu zo samotného zjednocujúceho stanoviska (Tpj 62/2015).

Zdroj:

A request by the Supreme Court of the Slovakia for an advisory opinion under Protocol No. 16 has not been accepted – Press Release [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2021 [cit. 2021-03-09]. Dostupné na internete: <<http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-6951760-9351452>>.

ESLP prijal žiadosť arménskeho kasačného súdu o vydanie poradného stanoviska

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) prijal žiadosť (č. P16-2021_001) o vydanie poradného stanoviska, ktorú predložil kasačný súd Arménska dňa 11. marca 2021.

Arménsky kasačný súd sa obrátil na ESLP so žiadosťou o vydanie poradného stanoviska v súvislosti s otázkou, či neuplatnenie premlčacej lehoty pri stanovovaní trestnej zodpovednosti vo vzťahu k mučeniu, či obdobným trestným činom, vychádzajúc z prameňov medzinárodného práva, je v súlade s článkom 7 [Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd](#) (ďalej len „dohovor“), ak vnútroštátne právo umožňuje, aby sa príslušné premlčacie lehoty použili.

Žiadosť posúdi veľká komora zložená zo sedemnástich sudcov ustanovená v súlade s pravidlom č. 24 ods. 2 písm. h) Rokovacieho poriadku ESLP.

Predseda veľkej komory tiež určil časový rámec na predkladanie vyjadrení strán vnútroštátneho konania, resp. tretích zainteresovaných strán.

ŽIADOSŤ O VYDANIE PORADNÉHO STANOVISKA PRIJATÁ

Žiadosť o vydanie poradného stanoviska bola podaná dňa 11. marca 2021. ¹ Porota [piatich sudcov] veľkej komory ju prijala dňa 10. mája 2021. Veľká komora bola ustanovená dňa 12. mája v súlade s pravidlom č. 24 ods. 2 písm. h) Rokovacieho poriadku ESLP.

Poradné stanovisko, o ktoré požiadal arménsky kasačný súd, súvisí s výkonom rozsudku vo veci [Virabyan proti Arménsku](#) prijatého ESLP v roku 2012 s tým, že ESLP označil zlé zaobchádzanie so sťažovateľom v policajnej väzbe v roku 2004 za „mučenie“. Po prijatí rozsudku sa v roku 2016 začalo viesť trestné stíhanie proti dvom príslušníkom policajného zboru, ktoré ale bolo o desať mesiacov neskôr v súlade s vnútroštátnym právom zastavené pre uplynutie premlčacej lehoty.

V trestnom konaní sa pokračovalo koncom roka 2017, vzhľadom

na to, že prokurátor rozhodol, že vyšetrovateľ nepreskúmal prípustnosť zastavenia trestného konania z pohľadu medzinárodného práva, vrátane požiadaviek článku 3 dohovoru. Súd prvého stupňa vo februári 2019 vyslovil vinu vo vzťahu k obom príslušníkom policajného zboru pre prekročenie právomoci za súčasného použitia násilia, ale tým, že aplikoval premlčaciu lehotu nachádzajúcu sa v trestnom zákone, za okolností [prejednávaneho] prípadu vylúčil ich „trestnú zodpovednosť“ – neuložil im trest. Trestný odvolací súd v odvolacom konaní iniciovanom prokurátorom, ako i obvineným, dňa 4. júla 2019 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa.

Dňa 30. augusta 2019 podal prokurátor dovolanie, pričom okrem iného argumentoval, že článok 3 dohovoru zakazuje, aby sa vo vzťahu k mučeniu použila premlčacia lehota. Tvrdil, predovšetkým, že je potrebné zistiť, či so zreteľom na rozhodovaciu činnosť ESLP a dohovor OSN proti mučeniu platí absolútny

zákaz pre uplatnenie premlčacej lehoty v prípade mučenia a iných foriem zlého zaobchádzania.

Potom, čo prijal dovolanie prokurátora na ďalšie konanie, kasačný súd dňa 27. januára 2021 vykonal zasadnutie a dospel k záveru, že na to, aby rozhodol o dovolaní, sa potrebuje obrátiť na ESLP so žiadosťou o vydanie poradného stanoviska. Vzal pritom do úvahy právne štandardy vytvorené ESLP a inými medzinárodnými orgánmi s ohľadom na kogentnú povahu zákazu mučenia, na jednej strane a na dôležitosť dodržiavania požiadaviek článku 7 dohovoru, na strane druhej.

Predseda veľkej komory vyzval strany vnútroštátneho konania pred arménskym kasačným súdom, a to najmä generálneho prokurátora a pánov Movsisyana a Arsenyana, dvoch obvinených vo vyššie uvedenej trestnej veci, aby do 2. júla 2021 predložili písomné vyjadrenia.

ESLP prijal žiadosť arménskeho kasačného súdu o vydanie poradného stanoviska

Ak by si priali uplatniť právo zakotvené v článku 3 [protokolu č. 16](#), vláda a komisár [Rady Európy] pre ľudské práva musia [o tom] písomne informovať kanceláriu [ESLP] do 14. júna 2021. Všetky písomné vyjadrenia, ktoré majú v záujme urobiť, musia predložiť do 7. júla 2021.

Iné zmluvné strany, či zainteresované osoby odlišné od strán vnútroštátneho konania, ktoré majú v záujme predložiť písomné vyjadrenia, musia požiadať o povolenie do 14. júna 2021. Ak sa povolenie udelí, písomné vyjadrenie sa musí zaslať najneskôr do 7. júla 2021.

Arménsko sa už druhýkrát obrátilo na ESLP so žiadosťou o vydanie poradného stanoviska podľa protokolu č. 16. Arménsky ústavný súd podal žiadosť v auguste 2019 a ESLP prijal [stanovisko](#) v máji 2020 [(viac sa dočítate na strane 3 v [Bulletin ODAK, 2020, IX. ročník, č. 1](#))].

* * * * *

Protokol č. 16 umožňuje upevniť súčinnosť medzi ESLP a štátnymi orgánmi, a tým posilniť realizáciu práv a slobôd vyplývajúcich z dohovoru na strane dožadujúceho súdu pri rozhodovaní vo veci, ktorou sa zaoberá.

Protokol č. 16 oprávňuje najvyššie súdy a tribunály určené členským štátom, ktorý protokol ratifikoval, požiadať o vydanie poradného stanoviska k otázke zásadného významu týkajúcej sa výkladu alebo uplatňovania práv a slobôd uvedených v dohovore alebo jeho protokoloch.

O vydanie poradného stanoviska možno požiadať iba vo veci, ktorou sa vnútroštátny súd zaoberá. Je na zvážení ESLP, či žiadosť prijme na preskúmanie alebo odmietne. O prijatí žiadosti rozhoduje porota piatich sudcov [veľkej komory], pričom uvedie dôvody pre prípadné odmietnutie.

Poradné stanovisko vydané veľkou komorou nie je záväzné. Porota [piatich sudcov] a veľká komora pozostávajú *ex officio* zo sudcu zvoleného za Vysokú zmluvnú stranu, pod ktorú patrí dožadujúci súd alebo tribunál. Sudca má právo pripojiť svoje vlastné stanovisko.

Preklad tlačovej správy:

Mgr. Barbara Babáková
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Poznámky:

1 Žiadosť, pôvodne podaná 1. februára 2021 a prijatá ESLP 8. februára 2021, bola skompletizovaná dňa 11. marca 2021, a teda bola formálne podaná v daný neskorší deň.

Zdroj:

A request by the Court of Cassation of Armenia for an advisory opinion under Protocol No. 16 has been accepted – Press Release [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2021 [cit. 2021-05-18]. Dostupné na internete: <<http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-7020362-9470289>>.

Protokol č. 15 k dohovoru nadobúda účinnosť

V stredu 21. apríla 2021 Taliansko uložilo ratifikačnú listinu k protokolu č. 15, ktorým sa mení a dopĺňa [Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd](#) (ďalej len „dohovor“). Predmetná ratifikácia vyvolala nadobudnutie účinnosti protokolu vo vzťahu k všetkým členským štátom Rady Európy od 1. augusta 2021.

[Protokol č. 15](#) dopĺňa preambulu dohovoru a mení niekoľko jeho ustanovení. Okrem iných zmien, skracuje lehotu na podanie sťažnosti na Európsky súd pre ľudské práva zo šiestich mesiacov na štyri od právoplatného vnútroštátneho rozhodnutia.

Robert Spano, predseda Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „súd“), pri príležitosti ratifikácie uviedol:

„Súd je dobre pripravený na to, že protokol č. 15 nadobudne účinnosť. Všetky príslušné informácie o opatreniach, ktoré sa zavedú na zabezpečenie hladkého fungovania práce na súde budú zverejnené na jeho webovej stránke v pravý čas.“

Preklad tlačovej správy:

Mgr. Barbara Babáková
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Zdroj:

Protocol No. 15 to the European Convention on Human Rights enters into force – Press Release [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2021 [cit. 2021-06-11]. Dostupné na internete: <<http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-7088764-9588986>>.

EXP

8

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

Bezprecedentná kríza vyvolaná pandémiou koronavírusu SARS-CoV-2, v ktorej sa Slovenská republika, spolu s ostatnými krajinami, nachádza od roku 2020, zasiahla všetky oblasti spoločenského života. Prijímali sa opatrenia, z ktorých mnohé boli dovtedy našej spoločnosti úplne cudzie a komunikované verejnosti boli najmä prostredníctvom médií. V masovokomunikačných prostriedkoch dominovali zväčša informácie praktického charakteru, poskytované príležitostne a nepravidelne a bolo pomerne náročné z nich spätne vyabstrahovať, ktoré sú ešte platné a na aké územie, resp. subjekty sa vzťahujú. Navyše, prijímané opatrenia nebolo možné nájsť v prehľadnej forme a na jednom mieste. V minimálnej miere bolo prítomné aj objasňovanie právneho základu prijímaných opatrení (voči verejnosti). Na základe uvedených skutočností, najmä vzhľadom na dynamiku prijímania opatrení, prinášame tento článok, s cieľom poskytnúť ucelený pohľad na právne východiská a dopady niektorých opatrení prijatých za obdobie roku 2020. ^[1] Uvedomujeme si, že plynutím času sa situácia v danej oblasti výrazne zmenila, a pretrvávanie pandémie aj v roku 2021 prináša úplne odlišné situácie a iný právny, resp. legislatívny základ ich riešenia. Štát sa na začiatku s touto krízou musel vysporiadať aktivovaním existujúcej legislatívy, určenej na riešenie potenciálnych kritických situácií a následne priebežným prijímaním nových legislatívnych opatrení *ad hoc*. V oboch prípadoch ide o právne predpisy, ktoré so sebou nevyhnutne prinášajú zásadné zásahy do základných práv a slobôd. Zároveň dochádza

k dočasnému posilneniu právomocí vlády, ako jedného z orgánov krízového riadenia. Vyrovnáť sa s dopadmi aplikácie legislatívy v praxi je a bude úlohou súdov a ďalších orgánov ochrany práva, ktoré v rámci svojich vymedzených právomocí poskytujú ochranu ústavnosti, zákonitosti, základných práv a slobôd, práv a zákonom chránených záujmov.

VÝCHODISKOVÝ PRÁVNÝ STAV PRED PANDÉMIOU

Právny poriadok Slovenskej republiky obsahoval aj pred vypuknutím pandémie právne normy aktivovateľné v prípade rôznych „krízových režimov“. Podľa čl. 2 ods. 2 [Ústavy Slovenskej republiky](#) (ďalej len „ústava“), štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel, takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ. V štandardnej situácii je možné v nevyhnutných prípadoch obmedziť určité základné práva, napríklad nedotknuteľnosť osoby, slobodu pohybu a pobytu, slobodu náboženského vyznania a prejavov či politické právo pokojne sa zhromažďovať, aj za účelom ochrany zdravia. ^[2]

Ústava počíta s tým, že k ďalšiemu obmedzeniu základných práv môže dôjsť v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu a v tejto súvislosti odkazuje na osobitný zákon. Podmienky a rozsah obmedzenia základných práv a slobôd a rozsah povinností v týchto

situáciách ustanovuje [ústavný zákon o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu](#) ^[3] (ďalej len „ústavný zákon o bezpečnosti štátu“). V prípade ohrozenia v dôsledku pandémie do úvahy prichádza konkrétne núdzový stav. Orgánom kompetentným na rozhodnutie o vyhlásení a skončení núdzového stavu je vláda Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“). Následne ústava dáva Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) právomoc preskúmať súlad vyhlásenia núdzového stavu s ústavou a ústavným zákonom. ^[4]

Ďalší druh núdzového režimu, ktorý štát môže aktivovať v prípade pandémie je mimoriadna situácia, ktorá je upravená v [zákonе o civilnej ochrane obyvateľstva](#) ^[5] (ďalej len „zákon o civilnej ochrane“). Mimoriadna situácia je obdobie ohrozenia alebo obdobie pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti na život, zdravie alebo majetok; počas nej sa vykonávajú opatrenia na ochranu života, zdravia alebo majetku, na znižovanie rizík ohrozenia alebo činnosti nevyhnutné na zamedzenie šírenia a pôsobenia následkov mimoriadnej udalosti. ^[6] Mimoriadna situácia je teda následkom mimoriadnej udalosti. Mimoriadnou udalosťou sa okrem iného rozumie ohrozenie zdravia II. stupňa, ktoré nastáva pri výskyte prenosného ochorenia, podozrení na prenosné ochorenie alebo pri podozrení na úmrtie na prenosné ochorenie nad predpokladanú úroveň. ^[7]

Vláda vyhlasuje a odvoláva mimoriadnu situáciu pre ohrozené územie alebo pre územie, kde

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

vznikla mimoriadna udalosť, ak rozsah ohrozeného alebo postihnutého územia presiahne územný obvod kraja. ⁸ Právomoc vyhlásiť mimoriadnu situáciu na menších územiach majú príslušné okresné úrady alebo obce. ⁹ Dĺžka trvania mimoriadnej situácie nie je časovo ohraničená. Zákon o civilnej ochrane upravuje povinnosti fyzických osôb a právnických osôb v súvislosti s mimoriadnou situáciou.

Mimoriadna situácia sa nevyhlasuje, ak bol vyhlásený núdzový stav. Ak bol po vyhlásení mimoriadnej situácie vyhlásený núdzový stav, postupuje sa podľa ústavného [zákona o bezpečnosti štátu](#). ¹⁰

Ústavný zákon o bezpečnosti štátu neobsahuje definíciu núdzového stavu, iba definuje jeho podstatu. Možno ho vymedziť takto: Núdzový stav môže vláda vyhlásiť len za podmienky, že došlo alebo bezprostredne hrozí, že dôjde k ohrozeniu života a zdravia osôb, a to aj v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie; životného prostredia alebo k ohrozeniu značných majetkových hodnôt v dôsledku živelných pohromy, katastrofy, priemyselnej, dopravnej alebo inej prevádzkovej havárie; núdzový stav možno vyhlásiť len na postihnutom alebo na bezprostredne ohrozenom území. ¹¹

Núdzový stav vyhlasuje vláda uznesením, ktoré sa publikuje v Zbierke zákonov. Núdzový stav možno vyhlásiť v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas, najdlhšie na 90 dní. ¹²

Ustanovenia ústavného zákona o bezpečnosti štátu tvoria ústav-

noprávny základ pre obmedzenie taxatívne vymedzených základných práv a slobôd uvedených v ústave. Tento ústavný zákon je *lex specialis* vo vzťahu k ústave a tie ustanovenia ústavy, ktorých uplatňovanie počas núdzového stavu nebolo obmedzené, sú naďalej účinné a plnia svoju normatívnu funkciu.

Pôsobnosť orgánov verejnej moci pri riadení štátu počas núdzového stavu alebo mimoriadnej situácie, práva a povinnosti právnických osôb a fyzických osôb pri príprave na krízové situácie a ich riešení a sankcie za porušenie povinností upravuje [zákon o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu](#). ¹³ Jedným z orgánov krízového riadenia je vláda; ¹⁴ prijíma opatrenia na predchádzanie krízovým situáciám a na ich riešenie. Vláda zriaďuje ústredný krízový štáb, ktorý koordinuje činnosť orgánov štátnej správy, orgánov územnej samosprávy a ďalších zložiek určených na riešenie krízovej situácie v období krízovej situácie. Ústredný krízový štáb je výkonný orgán vlády. Predsedom ústredného krízového štábu je minister vnútra. Jeho činnosť sa riadi štatútom, ktorý schvaľuje vláda. Ústredný krízový štáb, okrem iného, pripravuje návrhy opatrení na riešenie krízovej situácie a podklady pre prijímanie rozhodnutí vo vláde. Rozhoduje v zbore formou uznesenia. Uznesenie je záväzné pre predsedu, podpredsedov a ďalších členov ústredného krízového štábu a má odporúčajúci charakter pre vládu. ¹⁵

Právnym základom pre orgány, ktoré majú najširšie kompetencie

v situácii ohrozenia verejného zdravia ¹⁶ je [zákon o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia](#) ¹⁷ (ďalej len „zákon o ochrane verejného zdravia“). Týmto orgánmi sú Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „úrad verejného zdravotníctva“) na čele s hlavným hygienikom Slovenskej republiky (ďalej len „hlavný hygienik“) a regionálne úrady verejného zdravotníctva. K 12. marcu 2020, t. j. aj v období pred začatím pandémie, mali úrad verejného zdravotníctva alebo regionálne úrady verejného zdravotníctva v situácii ohrozenia verejného zdravia oprávnenie nariadiť izoláciu v domácom prostredí alebo v zdravotníckom zariadení, prípadne inom určenom zariadení, zvýšený zdravotný dozor, lekárske dohľad, karanténne opatrenia. ¹⁸ Ďalej mali v prípade ohrozenia verejného zdravia právomoc nariadiť napríklad zákaz alebo obmedzenie: styku časti obyvateľstva s ostatným obyvateľstvom pri hromadnom výskyte závažného ochorenia; hromadných podujatí; prevádzky zariadení, v ktorých dochádza k zhromažďovaniu osôb; zákaz spoločného stravovania; nútenú izoláciu, ak osoba chorá na prenosné ochorenie izoláciu odmieta. ¹⁹

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

BOJ S KORONAVIRUSOM V TZV. „PRVEJ VLNE“

Už od konca januára 2020 orgány verejného zdravotníctva informovali obyvateľstvo a kompetentné orgány štátu o hrozbe šíriaceho sa vírusu a prijali prvé opatrenia v podobe odborných usmernení a odporúčaní. Hlavný hygienik vydal odborné usmernenie určené všetkým regionálnym úradom verejného zdravotníctva a príslušným rezortom na zabezpečenie informovania zdravotníckych zariadení o manažmente pacienta v prípade podozrenia na toto ochorenie. Osobám, ktoré sa v tom čase nachádzali na územiach zasiahnutých koronavírusom, resp. osobám prichádzajúcim z týchto oblastí hlavný hygienik odporučil vyhýbať sa miestnym trhom s predajom rýb a živých zvierat a preplneným miestam, dodržiavať prísnu osobnú hygienu a kontrolovať svoj zdravotný stav. V prípade objavenia sa v období 14 dní od návratu z postihnutej oblasti príznakov ako horúčka, kašeľ, bolesť hrdla, dýchavičnosť, bolo potrebné vyhľadať lekára a informovať ho o cestovateľskej anamnéze. V januári 2020 zároveň úrad verejného zdravotníctva zriadil pre verejnosť telefónickú linku s nepretržitou prevádzkou.

Vo februári 2020 orgány verejného zdravotníctva nariadili preventívne opatrenia, vo forme verejných vyhlášok, na ktoré boli splnomocnené zákonom (napr. zákaz návštev v nemocniciach, zákaz hromadných podujatí).

Prvý prípad výskytu nového typu koronavírusu bol na Slovensku oficiálne potvrdený 6. marca 2020. ^[20] V dôsledku závažnosti situácie vláda na celom území Slovenskej republiky 11. marca 2020 vyhlásila mimoriadnu situáciu. ^[21] Tá začala platiť 12. marca 2020 od 6.00 h a trvá naďalej. ^[22]

Následne vláda vyhlásila aj núdzový stav, ktorý trval od 16. marca 2020 do 13. júna 2020. Hoci sa vo všeobecnosti vyhlásenie a trvanie núdzového stavu vníma ako inštitút majúci dopad na všetkých občanov štátu, v skutočnosti vláda vo svojich uzneseniach konkretizuje povinnosti, ktoré ukladá a určí, komu ich adresuje (vymedzí územie alebo subjekty). V praxi išlo o viacero uznesení vlády, na základe ktorých sa núdzový stav postupne rozširoval na ďalšie oblasti. Konkrétne:

- uznesenie vlády č. 114 z 15. marca 2020 (vyhlásené v Zbierke zákonov pod č. 45/2020 Z. z.) – núdzový stav začal platiť od 16. marca 2020 od 6.00 h a bola ním uložená pracovná povinnosť pre štátnych poskytovateľov ústavnej zdravotnej starostlivosti v určených okresoch,
- uznesenie vlády č. 115 z 18. marca 2020 (č. 49/2020 Z. z.) – rozšírenie núdzového stavu od 19. marca 2020 od 6.00 h na celom území Slovenskej republiky pre určité subjekty, napr. aj pre súkromný sektor poskytovania ústavnej zdravotnej starostlivosti,
- uznesenie vlády č. 169 z 27. marca 2020 (č. 64/2020 Z. z.) – rozšírenie núdzového

ho stavu od 28. marca 2020 od 6.00 h aj na oblasť poskytovania ošetrovateľskej starostlivosti v sociálnych službách,

- uznesenie vlády č. 207 zo 6. apríla 2020 (č. 72/2020 Z. z.) – rozšírenie núdzového stavu od 8. apríla 2020 do 13. apríla 2020 – zákaz vychádzania a obmedzenie zhromažďovania,
- uznesenie vlády č. 233 zo 16. apríla 2020 (č. 84/2020 Z. z.) – rozšírenie núdzového stavu od 18. apríla 2020; uložená pracovná povinnosť prevádzkovateľom všeobecných a špecializovaných ambulancií a zakázané ich právo na štrajk,
- uznesenie vlády č. 366 z 10. júna 2020 (č. 147/2020 Z. z.) – ukončenie núdzového stavu k 13. júnu 2020.

Na základe vyhlásenia núdzového stavu došlo k vytvoreniu zázemia pre aktiváciu špecializovanej legislatívy pripravenej pre krízové situácie, v dôsledku čoho vláda prijala aj konkrétne opatrenia v rámci hospodárskej mobilizácie. ^[23]

Vyššie uvedené opatrenia umožnili, aby bola nariadená pracovná povinnosť zamestnancom v zdravotníctve, sociálnych službách a obmedzené právo štrajku pre tieto skupiny, ďalej bolo obmedzené právo pokojne sa zhromažďovať a od 8. apríla do 13. apríla 2020 platil zákaz vychádzania. Rovnako aj v priebehu núdzového stavu boli prijímané viaceré regulačné opatrenia, a to najmä úradom verejného zdravotníctva (napr. povinnosť mať prekryté ústa a nos na verejnosti, meranie telesnej teploty pri vstupe do nie-

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

ktorých zariadení). Uznesením vlády bol núdzový stav ukončený uplynutím dňa 13. júna 2020. V júni a júli 2020 došlo zo strany úradu verejného zdravotníctva k postupnému uvoľňovaniu opatrení.

Opatrenia prijímané v prvej vlne s cieľom zabrániť šíreniu koronavírusu boli zamerané predovšetkým na zníženie mobility a zamedzenie zhromažďovania obyvateľov, najviac tak zasiahli do slobody pohybu a pobytu, práva na pokojné zhromažďovanie, ale nepriamo aj do mnohých ďalších základných práv a slobôd. V ďalšej časti sa budeme bližšie venovať vybraným opatreniam, ich charakteru, prieskumu a dopadom na základné práva a slobody.

OBNOVENIE KONTROLY VNÚTORNÝCH HRANÍC V SCHENGENSKOM PRIESTORE

Po tom, ako v marci 2020 došlo z podnetu Európskej komisie k pozastaveniu ciest pre občanov krajín mimo Európskej únie a po zavedení prísnejších opatrení na niektorých hraničných prechodoch členských štátov, pristúpila aj Slovenská republika k zavedeniu kontrol na vnútorných hraniciach s členskými štátmi.

Na základe ustanovenia § 13 ods. 1 [zákona o pobyte cudzincov](#) ²⁴ je vláda oprávnená v súlade s osobitným predpisom (Kódex schengenských hraníc) nariadením vlády ustanoviť, že sa dočasne obnovuje kontrola na vnútorných hraniciach a to v rozsahu a spôsobom, ktorý zodpovedá danej situácii. Túto možnosť vlá-

da využila, a od 8. apríla 2020 do 26. júna 2020 obnovila ²⁵ hraničné kontroly s Rakúskou republikou, Maďarskom, Českou republikou a Poľskou republikou ako neodkladné opatrenie v súlade s čl. 28 ods. 1 Kódexu schengenských hraníc a neskôr z dôvodu existencie ohrozenia verejného poriadku alebo vnútornej bezpečnosti v súlade s čl. 25 ods. 1 Kódexu schengenských hraníc. ²⁶ Následne po zlepšení epidemickej situácie v susediacich členských štátoch s výnimkou Poľska, bolo obnovenie hraničných kontrol predčasne zrušené k 10. júnu 2020. ²⁷

Popri obnovení hraničných kontrol štát pristúpil aj k uloženiu zákazu vstupu cudzincov na územie Slovenskej republiky. Verejná ochrankyňa práv sa v tejto súvislosti obrátila na ministra vnútra, nakoľko dochádzalo k viacerým problémom a nejasnostiam, keďže opatrenia upravujúce zákaz vstupu neboli verejne sprístupnené v ich presnom znení. Navrhovala, aby bolo uznesením vlády jasne zadefinované, na ktorých konkrétnych cudzincov sa vzťahuje výnimka zo zákazu vstupu na územie Slovenskej republiky. Zároveň poukázala na to, že je potrebné zabezpečiť procesné záruky, aby ľudia, ktorých sa situácia týka, mali informácie a možnosti riešenia. ²⁸

S postupným uzatváraním hraníc štátmi v prvej vlne boli spojené aj snahy občanov, nachádzajúcich sa pri vypuknutí pandémie v zahraničí, o návrat do domovskej krajiny. Štát od marca 2020 do júna 2020 zabezpečoval repatriácie občanov, ktorí prejavili záujem o návrat do Slovenskej

republiky. Túto možnosť využilo niekoľko tisíc občanov. ²⁹

TZV. POVINNÁ ŠTÁTNA KARANTÉNA

Jedným z nových inštitútov zavedených do slovenského právneho poriadku v súvislosti s pandémiou COVID-19 je „izolácia fyzických osôb v zariadeniach určených štátom na dobu nevyhnutnú na vykonanie laboratórnej diagnostiky ochorenia COVID-19“ – tzv. povinná štátna karanténa. Už v marci 2020 sa všetkým osobám, ktoré sa skupinovo vracali z postihnutých oblastí zahraničia, nariadila izolácia v zariadeniach určených Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, a to na dobu 14 dní. ³⁰

Úrad verejného zdravotníctva z dôvodu vyhlásenia mimoriadnej situácie a pandémie ochorenia COVID-19 vyhlásenej Svetovou zdravotníckou organizáciou opatrením č. OLP/3172/2020 z 17. apríla 2020 nariadil všetkým osobám, ktoré od 20. apríla 2020 od 7.00 h vstúpia na územie Slovenskej republiky, izoláciu v zariadeniach určených štátom na dobu nevyhnutnú na vykonanie laboratórnej diagnostiky ochorenia COVID-19 a následne po zistení negatívneho výsledku tejto osobe nariadil domácu izoláciu v celkovej súhrnnej dobe 14 dní, spolu s osobami žijúcimi s ňou v spoločnej domácnosti. V opatrení boli zároveň vymedzené výnimky, napr. zo zdravotných dôvodov, z dôvodu výkonu práce v prihraničných oblastiach. Podmienky ustanovené pôvodne týmto opatrením sa postupne modifikovali na základe ďalších opatrení úradu verejného

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

zdravotníctva, samotná povinnosť umiestnenia do štátnej karantény bola zrušená s účinnosťou od 10. júna 2020. ³¹ Karanténu v štátnych zariadeniach za predmetné obdobie absolvovalo 23 600 osôb. ³²

Na základe množstva podnetov od občanov v prvej vlne sa **verejná ochrankyňa práv** v apríli 2020 obrátila na hlavného hygienika a požiadala ho o nápravu v prípade možného porušovania základných práv počas realizácie povinnej štátnej karantény. Upozornila na riziko, že pri umiestňovaní osôb do štátnej karantény môže dochádzať k infikovaniu pôvodne zdravých osôb, a to v priamej príčinnej súvislosti s konaním štátnych orgánov. Realizáciu obmedzenia sprevádzanú zásahom do ľudskej dôstojnosti či dokonca ponížujúcim zaobchádzaním považovala za neprimeranú, pričom takýto zásah nie je v demokratickej spoločnosti akceptovateľný ani v tak zložitej situácii, v akej sa Slovenská republika ocitla v súvislosti s pandémiou. ³³

Ústavný súd v druhej polovici roka 2020 rozhodoval o viacerých ústavných sťažnostiach osôb, ktoré namietali, že povinným umiestnením do štátnej karantény na základe opatrenia úradu verejného zdravotníctva došlo k porušeniu ich základných práv a slobôd (najmä slobody pohybu a pobytu či práva na dôstojnosť). Ústavný súd v rámci predbežného prerokovania ústavné sťažnosti odmietol ako neprípustné, ³⁴ pretože sťažovatelia predtým, ako uplatnili právo na ústavnom súde, nepožiadali o ochranu všeobecný súd správnou žalobou (nedodržanie

princípu subsidiarity ústavnej sťažnosti).

V odôvodnení rozhodnutí sa ústavný súd zaoberal povahou napadnutého opatrenia. Dospel k záveru, že ide o rozhodnutie *sui generis*, resp. o hybridný správny akt, t. j. individuálny právny akt s prvkami normatívneho právneho aktu. Normatívny prvok spočíva najmä vo všeobecne určenom okruhu adresátov tohto aktu. Ide o akt vydaný na základe zákona, nie ako jeho vykonávací predpis, pritom však adresovaný neurčitému počtu osôb, obsahujúci obmedzenia a povinnosti, vyplývajúce zo zákona, ktorý im bol v konkrétnej veci oznámený (dotknutí adresáti boli o obsahu aktu poučení). Individuálny prvok (ktorý je dominantný) je určený konkrétnosťou predmetu regulácie – týka sa konkrétnej pandémie, na ktorú opatrenie reaguje. Povinnosti sú opatrením uložené na základe zákona.

Ústavný súd pripomenul, že zákon podmieňuje prípustnosť ústavnej sťažnosti vyčerpaním opravných prostriedkov alebo iných dostupných právnych prostriedkov (princíp subsidiarity). Vzhľadom na to, že inštitút izolácie fyzických osôb v zariadeniach určených štátom je v právnom poriadku nový, zaoberal sa otázkou, či neexistuje iný súd, ktorý bol oprávnený poskytnúť ochranu označeným právam sťažovateľov. Dospel k záveru, že hybridné opatrenie je preskúmateľné správnym súdom v rámci konania o správnej žalobe podľa Správneho súdneho poriadku.

Ako „*obiter dictum*“ ústavný súd dodal, že pri eventuálnom budú-

com posudzovaní podobných opatrení bude zrejme kľúčovou otázkou primeranosť invazívnych postupov a obmedzení, najmä vo vzťahu k slobode pohybu a pobytu, vykonaných na základe príslušného opatrenia (samotná dôvodnosť vydania napadnutého opatrenia je vo svetle pandemického ohrozenia verejného zdravia menej diskutabilná). Posúdenie legality vydania opatrenia, najmä kompetenčných aspektov, je vždy predurčené účinným právnym stavom v predmetnom čase.

Jeden zo sudcov ústavného súdu, člen III. senátu, v odlišných stanoviskách vyjadril nesúhlas s odmietnutím sťažností bez meritórneho prieskumu. Poukázal na výnimku z pravidla subsidiarity – a to nevyčerpanie iných prostriedkov ochrany z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Bol názoru, že vzhľadom na bezprecedentnosť situácie, časový tlak, závažnosť opatrení a absenciu manuálu, ako chrániť svoje ústavné práva mal ústavný súd záujem prijať na ďalšie konanie a meritórne preskúmať. Primárny dôvod videl práve v potrebe budovania doktríny, ktorú v budúcnosti bude potrebné aplikovať. Po prijatí veci na ďalšie konanie by bolo nevyhnuté vykonať test proporcionality medzi verejným a súkromným záujmom a zhromaždiť čo najväčšie penzum informácií a právnych stanovísk relevantných inštitúcií. Sudca uviedol, že zatiaľ nie sú známe žiadne rozhodnutia správnych súdov, ktoré by meritórne prejednali všeobecné správne žaloby proti opatreniam úradu verejného zdravotníctva. Súdna prax teda ešte nedostala možnosť sa priamo vysporiadať

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

s otáznikmi, ktoré z analýzy všeobecnej správnej žaloby v tejto oblasti a jej efektivity vyplývajú.

„LOCKDOWN“

Anglický výraz „*lockdown*“, bežne používaný predstaviteľmi štátu, odborníkmi, aj médiami, zatiaľ nemá ustálený ekvivalent v slovenskom jazyku, ani legálnu definíciu v slovenskom právnom poriadku. Používa sa pre režim alebo opatrenia najčastejšie spojené so zákazom vychádzania s rôznym rozsahom výnimiek (od striktného zákazu s minimom nevyhnutných výnimiek po formálny zákaz so široko koncipovanými výnimkami), sprevádzané tiež zákazom zhromažďovania nad určitý nízky počet osôb (napr. jedna spoločná domácnosť, 6 ľudí) a uzatváraním škôl, podnikov, prevádzok, kultúrnych ustanovizní, kostolov, a pod.

Zákaz vychádzania možno považovať za jedno z najstriktnějších opatrení z hľadiska zásahu do základných práv a slobôd obyvateľov. V prvej vlne vláda uznesením č. 207 z 6. apríla 2020 (č. 72/2020 Z. z.) obmedzila slobodu pohybu a pobytu zákazom vychádzania od 8. apríla 2020 do 13. apríla 2020, t. j. v období veľkonočných sviatkov (kedy štandardne dochádza k zvýšenej mobilite obyvateľov), a zakázala uplatňovanie práva pokojne sa zhromažďovať s výnimkou osôb žijúcich v spoločnej domácnosti.

Zákaz vychádzania a zhromažďovania a ďalšie opatrenia, ktoré vyplývali z „*lockdownu*“, mali v praxi za následok obmedzenia viacerých ďalších základných

práv, napr. práva na vzdelanie, práva na súkromný a rodinný život, slobody náboženských prejavov (verejné bohoslužby) a podobne.

RODINNOPRÁVNE OTÁZKY

Opatrenia zamerané na obmedzovanie vzájomného kontaktu osôb napríklad v praxi sťažili aj vykonávanie práva rodičov a detí na styk, či realizáciu súdnych rozhodnutí o striedavej starostlivosti. Podľa názoru verejnej ochrankyne práv, vyhlásený núdzový stav ani mimoriadna situácia nemôžu byť automaticky považované za ospravedlniteľný dôvod nerešpektovania súdnych rozhodnutí vo veciach starostlivosti a styku rodičov s maloletými deťmi a je potrebné vždy vyhodnocovať individuálne okolnosti prípadu. Keďže medzi výnimkami zo zákazu vychádzania bola nevyhnutná cesta spojená so zabezpečením starostlivosti o deti, nariadený zákaz vychádzania podľa názoru verejnej ochrankyne práv nebránil realizácii styku rodičov s deťmi či striedavej starostlivosti. V praxi však považovala za vhodné, aby, ak je to možné, rodičia po vzájomnej dohode zvažili dočasné nahradenie osobného styku s dieťaťom inými formami kontaktu (telefonický kontakt, Skype, a pod.), resp. dohodli sa na dočasnej úprave striedavej starostlivosti na dlhšie úseky.

OPATRENIA PRIJATÉ VO FINANČNEJ OBLASTI

Zákonodarca zareagoval na potrebu prijímania opatrení v rámci jednotlivých rezortov či oblastí

vydaním viacerých zákonov. V súvislosti s agendou správneho práva sú to napríklad opatrenia prijaté vo finančnej oblasti. Zákon č. 67/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach vo finančnej oblasti v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 má za cieľ chrániť fyzické osoby – nepodnikateľov, podnikateľov, zamestnancov aj zamestnávateľov, pred následkami pandémie. Zákon nadobudol účinnosť 4. apríla 2020. Pôsobnosť zákona je determinovaná vyhlásením mimoriadnej situácie na území Slovenskej republiky, teda od 12. marca 2020 s trvaním až do konca mesiaca, v ktorom vláda mimoriadnu situáciu odvolá a zároveň až do uplynutia najneskoršej lehoty podľa zákona. V priebehu roka 2020 však bol zákon viackrát novelizovaný a zákonodarca reagoval na vývoj v súvislosti s pandemiou určením skoršieho konca účinnosti niektorých ustanovení.

Zákon mimoriadne reguluje vzťahy v oblastiach, ktoré patria do pôsobnosti Ministerstva financií Slovenskej republiky a ustanovuje opatrenia vo viacerých okruhoch. V **daňovej, colnej a účtovnej oblasti** sa napríklad ustanovilo, že niektoré podania, ktoré boli doručené elektronicky nie je potrebné následne doručiť aj v písomnej podobe; určili sa prípady, v ktorých môžu byť zmeškané lehoty odpustené (okrem podávania daňových priznaní a platenia daní); zaviedla sa možnosť požiadať o prerušenie daňovej kontroly a daňových konaní (aj spätne k 12. marcu 2020); upravilo sa odloženie daňových exekúcií; zaviedla sa možnosť oslobodenia tovaru od dovozných

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

ho cla a od dane z pridanej hodnoty pri dovoze tovaru na podporu obetí živelných pohromy; či nastal posun lehôt na podanie daňového priznania k dani z príjmov.

V oblasti finančného trhu sa upravilo napríklad poskytovanie finančnej pomoci malým a stredným podnikom na zmiernenie negatívnych následkov pandémie; Národná banka Slovenska získala mimoriadne oprávnenia, napr. na predlžovanie lehôt; umožnil sa odklad splátok spotrebiteľských úverov a úverov pre malých podnikateľov. Ďalej sa uzákonnili opatrenia v oblasti rozpočtových pravidiel či v oblasti vnútorného auditu, vládneho auditu a finančnej kontroly. V oblasti majetku verejnej správy a správy bytov a nebytových priestorov sa zaviedla napríklad možnosť uzatvoriť novú dohodu o splátkach pri pohľadávkach štátu a upravil sa výkon niektorých praktických povinností v správe bytov.

OPATRENIA PRIJATÉ V REZORTE JUSTÍCIE

Prerušenie plynutia lehôt

Po vyhlásení mimoriadnej situácie z dôvodu šírenia koronavírusu bolo aj v oblasti súdnictva potrebné promptne reagovať na opatrenia obmedzujúce bezproblémové uplatňovanie práv na súde. Z toho dôvodu bol prijatý zákon o mimoriadnych opatreniach v justícii, ³⁵ ktorým, okrem iného, došlo k zmene pravidiel upravujúcich plynutie hmotnoprávných a procesnoprávných lehôt.

Zákon zmenil úpravu plynutia premlčacích a prekluzívnych lehôt v súkromnoprávných vzťahoch tak, že lehoty, ktoré plynuli ku dňu vyhlásenia zákona (27. marca 2020) pozastavil až do 30. apríla 2020 a lehoty, ktoré uplynuli v čase od 12. marca 2020 (vyhlásenie mimoriadnej situácie) do 27. marca 2020 (vyhlásenie zákona o mimoriadnych opatreniach v justícii) predĺžil o 30 dní odo dňa vyhlásenia zákona.

Procesné lehoty boli taktiež odo dňa účinnosti predmetného zákona pozastavené až do 30. apríla 2020; ³⁶ v trestnom konaní to platilo len o lehote na podanie opravného prostriedku pre obvineného, jeho obhajcu, poškodeného a zúčastnenú osobu. Zákon dal zároveň súdu mimoriadnu možnosť neaplikovať ustanovenia o predĺžení lehôt, ak vec neznesie odklad z dôvodu ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti, slobody alebo značnej škody strany alebo účastníka konania. ³⁷

Vykonávanie pojednávania a verejnosť konania

Zákon o mimoriadnych opatreniach v justícii tiež ustanovil, že v čase mimoriadnej situácie alebo núdzového stavu súdy vykonávajú pojednávania, hlavné pojednávania a verejné zasadnutia len v nevyhnutnom rozsahu (napríklad hlavné pojednávania vo väzobných veciach alebo o pojednávania v konaniach starostlivosti súdu o maloletých). Podľa dôvodovej správy, do nevyhnutného rozsahu možno zaradiť najmä hlavné pojednávania vo väzobných veciach, pojednávania v konaniach starostlivosti súdu o maloletých a v iných

úkonoch, bez ktorých uskutočnenia hrozí nenávratná škoda alebo iný vážny neodvratný následok. V konkrétnom prípade to bude vecou úvahy zákonného sudcu.

Zákon zároveň zaviedol ochranu zdravia ako nový dôvod na vylúčenie verejnosti z pojednávania, hlavného pojednávania a verejného zasadnutia. ³⁸ O vylúčení verejnosti rozhoduje sudca, ktorý vedie pojednávanie. Vylúčenie verejnosti v prípadoch ustanovených zákonom predstavuje výnimku zo základného práva na verejné prerokovanie veci podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. ³⁹ Ak súd vylúči verejnosť z dôvodu ochrany zdravia, vyhotoví zvukový záznam z celého pojednávania, ktorý komukoľvek a bezodkladne sprístupní po skončení pojednávania, hlavného pojednávania alebo verejného zasadnutia. ⁴⁰

Zákon o mimoriadnych opatreniach v justícii upravuje tiež opatrenia na ochranu dlžníkov či možnosť kolektívnych orgánov právnických osôb používať korešpondenčné hlasovanie alebo umožniť účasť ich členov na zasadnutí kolektívneho orgánu prostredníctvom elektronických prostriedkov, aj keď to nevyplýva z ich vnútorných predpisov alebo stanov.

PRÍSTUP K ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

V pandemickej situácii sa ochrana života a zdravia stáva najvyššou prioritou v spoločnosti a zdravotníctvo najexponovanejším rezortom v štáte. Najviac pozornosti a úsilia v zdravotníctve sa v danom období prirodze-

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

ne sústredí na boj s ochorením COVID-19, nemožno však opomíňať ani skutočnosť, že je naďalej potrebné v určitej miere zabezpečovať aj ostatnú zdravotnú starostlivosť. Jedným z prvých opatrení, ktorými sa rezort zdravotníctva mal pripraviť na pandémiu, bolo nariadenie obmedzenia plánovaných zákrokov u všetkých poskytovateľov zdravotnej starostlivosti (už v marci 2020). ^[41]

Počas prvej vlny verejná ochrankyňa práv viackrát upozornila Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo zdravotníctva“) na potrebu dodržiavať základné práva v súvislosti so zdravotnou starostlivosťou. Podľa jej zistení niektoré nemocnice obmedzili v čase pandémie právo rodičiek na sprevádzajúcu osobu pri pôrode, prípadne nariaďovali vykonávanie cisárskych rezov, kliešťových pôrodov, či oddeľovanie žien od novorodencov bez riadnej medicínskej indikácie. V niektorých zdravotníckych zariadeniach lekári odmietali vykonávať umelé prerušenie tehotenstva.

Verejná ochrankyňa práv zdôraznila, že aj v čase pandémie a núdzového stavu môže byť zásah do práv vykonaný iba v prípade, ak sleduje legitímny cieľ, je nevyhnutný a realizovaný primeraným spôsobom.

V máji 2020 sa zmenami opatrení umožnilo, aby mali ženy pri pôrode sprevádzajúcu osobu a zrušilo sa zamedzenie priameho kontaktu rodičov s predčasne narodenými deťmi v niektorých zdravotníckych zariadeniach počas pandémie COVID-19.

NOVELA ZÁKONA O ZÁJAZDOCH A JEJ DOPAD NA PRÁVA SPOTREBITEĽOV A CESTUJÚCICH

Ako reakcia na vzniknutú nepriaznivú situáciu v cestovnom ruchu bola s účinnosťou od 29. mája 2020 prijatá novela zákona o zájazdoch ^[42] (ďalej len „zákon o zájazdoch“) č. 136/2020 Z. z. Novela bola podľa navrhovateľa právnej úpravy ^[43] prijatá z dôvodu, že na základe dovtedy platného zákona nebolo zrejmé, kedy má cestujúci právo od zmluvy o zájazde odstúpiť, bez povinnosti zaplatiť odstupné. ^[44]

Novelou dostali cestovné kancelárie právo navrhnúť zmenu pôvodnej zmluvy o zájazde (napr. zmenu destinácie, zmenu dátumu atď.) alebo dohodnúť s cestujúcim náhradný zájazd. Zákon zároveň ustanovil okruh osôb, ktoré dostali možnosť odmietnuť náhradný zájazd. Medzi tieto osoby patrili:

- osoba, ktorá sa počas mimoriadnej situácie z dôvodu ochorenia COVID-19 dostala do evidencie uchádzačov o zamestnanie,
- živnostník alebo jednoosobová s. r. o., ktorým bol poskytnutý príspevok na podporu udržania zamestnanosti v súvislosti s vyhlásením mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu,
- osamelý rodič, s nárokom na pandemické ošetrovné,
- tehotná žena,
- osoba s vekom 65 a viac rokov.

Cestujúci v praxi dostali reálnu možnosť vrátenia celej zaplatenej sumy až po 31. auguste 2021,

v prípade, že si dovtedy náhradný zájazd s cestovnou kanceláriou nedohodnú.

Táto zmena zákona, do ktorého je transponovaná aj [smernica Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2015/2302 z 25. novembra 2015 o balíkoch cestovných služieb a spojených cestovných službách, ktorou sa mení nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(ES\) č. 2006/2004 a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/83/EÚ a ktorou sa zrušuje smernica Rady 90/314/EHS](#) (ďalej len „smernica (EÚ) 2015/2302“) zaujala v negatívnom slova zmysle Európsku komisiu, ktorá začala voči Slovensku Formálne konanie o porušení povinnosti vyplývajúcej z práva EÚ. Takzvaná formálna výzva bola 2. júla 2020 zaslaná Slovensku a ďalším deviatim členským štátom. ^[45] Jej obsahom bola informácia o tom, že vnútroštátne predpisy týchto členských štátov porušujú právo EÚ v oblasti práv spotrebiteľov a cestujúcich a to konkrétne článok 12 ods. 4 smernice (EÚ) 2015/2302.

Ešte pred začatím formálneho konania o porušení povinnosti vyplývajúcej z práva EÚ (13. mája 2020) prijala Európska komisia osobitné odporúčanie týkajúce sa poukazov v súčasnej situácii, aby podporila členské štáty pri zavedení atraktívnych, spoľahlivých a flexibilných systémov poukazov. V desiatich členských štátoch však naďalej platili osobitné vnútroštátne pravidlá týkajúce sa balíkov cestovných služieb, ktoré organizátorom balíkov cestovných služieb umožňovali v prípade zrušenej cesty namiesto vrátenia peňazí vydávať poukazy alebo odložiť vráte-

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

nie peňazí na obdobie oveľa neskôršie ako obdobie 14 dní stanovené v smernici (EÚ) 2015/2302. Podľa právnych predpisov EÚ však cestujúci majú právo vybrať si medzi vrátením peňazí a inou formou refundácie, napr. poukazom.

Na nápravu mal členský štát 2 mesiace. V dvojmesačnej lehote sa Slovensku nepodarilo spornú legislatívu upraviť, a preto Európska Komisia zaslala Slovensku a ďalším dvom členským štátom (Chorvátsku a Litve) tzv. Odôvodnené stanovisko ako reakciu na neupravenie vnútroštátnej legislatívy, ktorá porušuje právo EÚ. ⁴⁶ Ak by Slovensko nereagovalo na túto výzvu Európskej komisie, ďalším krokom z jej strany môže byť podanie žaloby.

Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky reagovalo na tieto výzvy pripravením novely zákona o zájazdoch a jej predložením do medzirezortného pripomienkového konania. Cieľom novely má byť zosúladienie vnútroštátnej legislatívy s európskou s navrhovaným termínom účinnosti od 1. mája 2021. Ku dňu uzávierky tohto čísla Bulletinu (30. júna 2021) však novela nebola účinná a ani publikovaná v Zbierke zákonov.

BOJ S KORONAVIRUSOM V TZV. „DRUHEJ VLNE“

Dňa 11. augusta 2020 minister zdravotníctva potvrdil tzv. druhú vlnu pandémie na Slovensku. V porovnaní s prvou vlnou možno pozorovať určité zmeny v postupe štátnych orgánov – došlo k úpravám legislatívy, niektoré opatrenia (napr. obnovenie kontroly na všetkých vnútorných hraniciach či povinná štátna karanténa) sa v rovnakom rozsahu neuplatnili, zaviedli sa nové opatrenia (napr. povinné celoplošné testovanie). Tak, ako v prvej vlne, úrad verejného zdravotníctva postupne vydával opatrenia za účelom ochrany verejného zdravia, no po zmenách v legislatíve už sú opatrenia úradu verejného zdravotníctva pokladané za všeobecne záväzné právne predpisy a publikujú sa ako vyhlášky vo Vestníku vlády Slovenskej republiky (ďalej len „vestník vlády“).

Vláda uznesením č. 587 z 30. septembra 2020 (č. 268/2020 Z. z.) vyhlásila núdzový stav od 1. októbra 2020 na 45 dní, neskôr sa však predlžoval. ⁴⁷

Zákaz vychádzania sa v druhej vlne uplatnil najskôr v spojení s celoplošným testovaním (pozri nižšie). V dôsledku zhoršujúcej sa situácie a s cieľom znížiť mobilitu obyvateľov v období vianočných a novoročných sviatkov, vláda rozhodla o ďalšom zákaze vychádzania, najskôr s pomerne širokými výnimkami, od 1. januára 2021 so sprísnenými podmienkami. ⁴⁸

Ako bolo uvedené, ústavný systém Slovenskej republiky predpokladá právnu kontrolu núdzového stavu ústavným súdom, keď mu zveruje právomoc rozhodovať o tom, či rozhodnutie o vyhlásení núdzového stavu a ďalšie nadväzujúce rozhodnutia boli vydané v súlade s ústavou alebo s ústavným zákonom, ⁴⁹ a to do 10 dní od doručenia návrhu na začatie konania. ⁵⁰

NÁLEZ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY SP. ZN. PL. ÚS 22/2020 ZO 14. OKTÓBRA 2020

Na ústavný súd sa obrátil generálny prokurátor a skupina poslancov, ktorí žiadali preskúmať súlad núdzového stavu vyhláseného uznesením vlády z 30. septembra 2020 s ústavou a ústavným zákonom o bezpečnosti štátu, konkrétne, či boli splnené formálne a vecné podmienky na jeho vyhlásenie a či tak boli naplnené kritériá princípu legality a viazanosti štátnej moci právom.

Namietali nedodržanie procedurálnych štandardov pri prijímaní napadnutého uznesenia vlády (absencia dôvodov vyhlásenia núdzového stavu, nedostatok písomných vecných podkladov na odôvodnenie núdzového stavu), neurčité vymedzenie územia, na ktoré sa núdzový stav vzťahuje a neurčité vymedzenie rozsahu núdzového stavu. Skupina poslancov navyše spochybnila aj samotnú dôvodnosť vyhlásenia núdzového stavu.

V súvislosti s rozsahom vyhlásenia núdzového stavu generálny prokurátor požadoval podrobiť

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

testu proporcionality to, či obmedzenie základných práv a slobôd v najširšom možnom rozsahu aký dáva ústavný zákon, bez uvedenia konkrétnych práv, ktoré majú byť obmedzené bolo primerané účelu, ktorý mal byť vyhlásením núdzového stavu dosiahnutý. Obsah napadnutého uznesenia vlády totiž podľa generálneho prokurátora zvädzel k názoru, že k vyhláseniu núdzového stavu došlo len z preventívnych dôvodov.

Ústavný súd deklaroval, že jeho úlohou v tomto konaní je v zásade posúdiť len základnú racionalitu širšieho skutkového základu a zistiť, či nejde o zjavne nepriemeranú reakciu exekutívy. Zdôraznil, že núdzový stav môže byť vyhlásený len na základe zákonom ustanovených dôvodov a posúdenie, či tieto dôvody nastali a či vyžadujú vyhlásenie núdzového stavu, závisí od expertného, koncepčného a v konečnom dôsledku politického uváženia, pretože vláda je za posúdenie okolností vedúcich k možnosti rozhodnutia o vyhlásení núdzového stavu demokraticky zodpovedná.

K dodržaniu procedurálnych štandardov ústavný súd uviedol, že z ústavného zákona o bezpečnosti štátu nevyplýva explicitný príkaz výslovne uviesť v uznesení dôvod vyhlásenia núdzového stavu. Na druhej strane však ústavný súd konštatuje, že pri takomto akte vlády je v záujme právnej istoty žiaduce, aby z textu uznesenia vlády vyplýval aspoň stručný dôvod vyhlásenia núdzového stavu. Návrh na vyhlásenie núdzového stavu predložil vláde predseda vlády ústnou formou, čo podľa ústavného

súdu právny poriadok nevylučuje. Ústavný súd konštatuje, že vyhlásenie núdzového stavu by bolo presvedčivejšie, ak by bola k dispozícii písomná predkladacia správa obsahujúca aspoň rámcové uchopenie dôvodov jeho vyhlásenia.

Čo sa týka vymedzenia územia, na ktorom mal platiť núdzový stav slovami „na postihnutom území Slovenskej republiky“, túto formuláciu považoval ústavný súd za zrozumiteľnú a vykonateľnú posudzujúc ju v kontexte iných opatrení prijímaných vládou v tom období. Dodal však, že napadnuté uznesenie vlády mohlo vzhľadom na závažnosť núdzového stavu v záujme predídania zbytočným pochybnostiam obsahovať dôslednejšie jazykové vymedzenie postihnutého alebo bezprostredne ohrozeného územia.

Napriek tomu ústavný súd na základe dokumentov predložených vládou konštatoval, že vláda nevyhlásila núdzový stav bez toho, aby mala základný racionalný oporný bod pre naplnenie podmienok podľa ústavného zákona o bezpečnosti štátu (legitimita), a nevyhlásila ho na základe iných dôvodov, než dovoľuje toto ustanovenie. Vláda tiež splnila formálne podmienky na vyhlásenie núdzového stavu (legalita). Ústavný súd vyhlásil, že uznesenie vlády k návrhu na vyhlásenie núdzového stavu je v súlade s ústavou a ústavným zákonom o bezpečnosti štátu.

ZMENY, KTORÉ NASTALI V LEGISLATÍVE

Ústavný zákon o bezpečnosti štátu

Ako bolo uvedené vyššie, ustanovenia ústavného zákona o bezpečnosti štátu tvoria v rámci trvania núdzového stavu základ pre obmedzenie taxatívne vymedzených základných práv a slobôd v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas. Podľa tohto ústavného zákona je vláda oprávnená za splnenia presných podmienok napr. obmedziť osobnú slobodu, uložiť pracovnú povinnosť, obmedziť nedotknuteľnosť obydlia, zakázať verejné zhromaždenia. ⁵¹ Na to, aby príslušné orgány mohli prijímať účinné opatrenia, bolo nevyhnutné v priebehu roka 2020 niektoré ustanovenia novelizovať tak, aby sa dali čo najefektívnejšie aplikovať aj na eliminovanie šírenia nákazlivej choroby. Na základe novely: ⁵²

- bol ústavný zákon doplnený o možnosť obmedziť právo na nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia nariadením núteného pobytu v obydli, pričom pred novelizáciou sa toto základné právo mohlo obmedziť iba evakuáciou osoby na určené miesto;
- rozšírilo sa oprávnenie uložiť pracovnú povinnosť o zabezpečenie poskytovania sociálnych služieb a vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately;
- možnosť obmedzenia slobody pohybu a pobytu sa rozšírila tým, že boli zo zákona odstránené špecifické podmienky jej obmedzenia.

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

Ďalšou významnou zmenou ústavného zákona o bezpečnosti štátu bolo rozšírenie možnosti opätovne vyhlásiť núdzový stav. Pred novelou umožňoval ústavný zákon o bezpečnosti štátu vyhlásiť núdzový stav najdlhšie na 90 dní. Núdzový stav vyhlásený odo dňa 1. októbra 2020 a následne predĺžený by preto musel skončiť dňa 29. decembra 2020. V priebehu trvania pandémie sa však ukázalo, že nie je možné vyriešiť situáciu spôsobenú pandemiou respiračného ochorenia v priebehu tohto časového limitu a parlament dňa 28. decembra 2020 schválil ustanovenie, ⁵³ ktorým dal možnosť predĺžiť trvanie núdzového stavu z dôvodu ohrozenia života a zdravia osôb v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie opakovane, vždy najviac o 40 dní s podmienkou schválenia parlamentom a to najneskôr do 20 dní, s cieľom vytvoriť tak ústavnú poistku v rámci delby moci a systému brzd a protiváh.

ZÁKON O OCHRANE VEREJNÉHO ZDRAVIA

Prebiehajúca pandémia ochorenia COVID-19 odhalila niektoré nedostatky vo formálnych ustanoveniach týkajúcich sa vydávania opatrení orgánov verejného zdravotníctva. Problematickou bola najmä právna povaha opatrení úradu verejného zdravotníctva, spôsob ich prípravy a vyhlasovania. Úrad verejného zdravotníctva svojimi „opatreniami“ podstatným spôsobom zasahoval do každodenného života a obmedzoval základné práva a slobody. Napriek tomu vtedy platný zákon žiadnym spôsobom neupravoval podmienky nadobudnu-

tia platnosti týchto aktov, ani podmienky ich publikácie, teda neupravoval, akým spôsobom sa adresáti obmedzení v ňom uvedených môžu s ich predmetom oboznámiť. Ako bolo uvedené vyššie, ústavný súd opatrenia úradu verejného zdravotníctva označil za správne akty verejnej správy *sui generis* (tzv. hybridné, teda individuálne právne akty s prvkami normatívnych aktov), ktoré sú preskúmateľné správnym súdom.

Generálna prokuratúra na základe viacerých podnetov preskúmala zákonnosť postupu úradu verejného zdravotníctva pri vydávaní opatrení na zamedzenie šírenia ochorenia COVID-19 počas mimoriadnej situácie a núdzového stavu (v prvej vlne) a 22. septembra 2020 podala úradu verejného zdravotníctva upozornenie prokurátora pre nezákonný postup orgánu verejnej správy. ⁵⁴ Podľa prokuratúry došlo jeho postupom k porušeniu zákona, a to v súvislosti s nedostatkom vecnej pôsobnosti na vydávanie opatrení po vyhlásení mimoriadnej situácie a núdzového stavu, ako aj s právnou formou týchto opatrení.

Zákon o ochrane verejného zdravia rozlišuje ohrozenie verejného zdravia a ohrozenie verejného zdravia II. stupňa, ktoré predstavuje vyšší stupeň ohrozenia vyžadujúci si postup podľa zákona o civilnej ochrane (vyhlásenie mimoriadnej situácie). Podľa prokuratúry, v zmysle zákona o ochrane verejného zdravia úrad verejného zdravotníctva disponuje právomocou pri vzniku epidémie nariadiť opatrenia pri ohrození verejného zdravia, ale v prípade vyhlásenia mimoriadnej situácie

a núdzového stavu sú štátne orgány povinné postupovať podľa špeciálnych zákonov, upravujúcich krízovú situáciu. Úrad verejného zdravotníctva nepatrí medzi orgány krízového riadenia podľa zákona. Opatrenia na predchádzanie krízovým situáciám a na ich riešenie prijíma predovšetkým vláda a príslušné ministerstvá. Generálna prokuratúra považovala za spornú aj právnu formu prijatých opatrení, ako aj spôsob ich doručenia, resp. vyhlásenia. Prekročenie rozsahu pôsobnosti úradu verejného zdravotníctva podľa prokuratúry spôsobuje nezákonnosť vydaných opatrení (nie však ich nulitu), s prihliadnutím na vážnosť situácie však prokuratúra považovala za nevyhnutné a opodstatnené zachovanie účinnosti prijatých opatrení úradom verejného zdravotníctva. Úradu verejného zdravotníctva navrhla prijať opatrenia, aby nedochádzalo k obdobným porušeniam právnych predpisov v jeho ďalšom postupe.

Zákon o ochrane verejného zdravia bol v priebehu roka 2020 osemkrát novelizovaný a novelami sa vyriešili viaceré problémy z aplikačnej praxe. Upravila sa právna povaha a spôsob publikácie „opatrení“ orgánov verejného zdravotníctva a to tak, že zákon určil, že tieto „opatrenia“ budú všeobecne záväzným právnym predpisom, že budú vydávané vo forme vyhlášok a publikované budú vo Vestníku vlády.

Navyše orgánom verejného zdravotníctva pribudli kompetencie nevyhnutné pri zabezpečovaní protiepidemických opatrení pri ohrození verejného zdravia, napr.: nariadenie používania preventívnych a iných ochran-

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

ných pomôcok; zber osobných údajov na účel epidemiologického vyšetrovania; zavedenie povinnosti elektronickej registrácie pri vstupe na územie Slovenskej republiky; nariadenie izolácie alebo karantény osôb vstupujúcich na územie Slovenskej republiky; nariadenie dodržiavania určenej vzdialenosti medzi osobami.

POVINNÉ CELOPLOŠNÉ TESTOVANIE A JEHO DOPADY NA NIEKTORÉ ZÁKLADNÉ PRÁVA V PRAXI

Jedným z opatrení *ad hoc*, ktoré sa v Slovenskej republike uplatnili v úvislosti s pandemiou ochorenia COVID-19, je tzv. celoštátne alebo celoplošné testovanie, v praxi predstavujúce povinné testovanie celej populácie, okrem ustanovených výnimiek.

Dňa 18. októbra 2020 vláda schválila ^[55] návrh na prípravu a vykonanie celoštátneho testovania obyvateľstva na území Slovenskej republiky na prítomnosť ochorenia COVID-19 a rozhodla, že testovanie sa bude realizovať v spolupráci s ozbrojenými silami Slovenskej republiky (tzv. operácia „Spoločná zodpovednosť“). Testovanie populácie antigénovými testami prebehlo v štyroch fázach; ^[56] pričom fáza celoplošného testovania (t. j. testovania na celom území Slovenska) sa uskutočnila v dňoch 31. októbra až 1. novembra 2020. Počas celoplošného testovania bolo otestovaných približne 3,7 milióna ľudí, pozitívny test malo cca. 38 000 z nich.

De iure nebola nariadená povinnosť zúčastniť sa celoplošného

testovania, testovanie však nemožno považovať za dobrovoľné. Povinný charakter celoplošného testovania vyplýval z toho, že vláda zaviedla zákaz vychádzania v období predchádzajúcim aj nasledujúcim ^[57] po testovaní, pričom certifikát o negatívnom výsledku antigénového testu z celoplošného testovania umožňoval uplatniť si výnimku zo zákazu vychádzania. Na testovaní sa nemuseli zúčastniť napríklad osoby, ktoré namiesto toho absolvovali RT-PCR test; deti do 10 rokov veku; osoby, ktoré vo vymedzenom období prekonali ochorenie COVID-19; či ďalšie skupiny osôb na základe zdravotných dôvodov. Uznesenia vlády vymedzovali striktné výnimky zo zákazu vychádzania, na ktoré sa nevzťahovala povinnosť preukázať sa negatívnym výsledkom testu (napr. zaobstaranie základných životných potrieb; neodkladné lekárske vyšetrenie; starostlivosť o odkázanú blízku osobu).

Zároveň, úrad verejného zdravotníctva v súvislosti s celoplošným testovaním vydal vyhlášku, ^[58] ktorou nariadil zákaz vstupu do priestorov prevádzok ^[59] prevádzkovateľov zariadení a na pracoviská zamestnávateľa všetkým osobám, s výnimkou tých, ktoré sa preukážu potvrdením o negatívnom výsledku RT-PCR testu alebo certifikátom s negatívnym výsledkom antigénového testu vydaného v celoplošnom testovaní, prípadne iným dokladom potvrdzujúcim výnimku zo zákazu vychádzania. Za účelom overenia výnimky zo zákazu vstupu bol prevádzkovateľ zariadenia alebo zamestnávateľ oprávnený požadovať od vstupujúcej osoby predloženie

nie príslušného dokladu, do ktorého bol oprávnený nahliadnuť.

Z celoplošného testovania vyplynulo v praxi niekoľko otázok v súvislosti so zásahmi do základných práv a slobôd. Napríklad, osobám nad 65 rokov bolo odporúčané, aby sa na plošnom testovaní nezúčastnili, ak bolo pre nich možné dodržať zákaz vychádzania. Nevzťahovala sa však na nich žiadna z výnimiek vlády ani úradu verejného zdravotníctva, čím v praxi dochádzalo k tomu, že niektorí poskytovatelia zdravotnej starostlivosti odmietali poskytnúť bežnú zdravotnú starostlivosť pacientom nad 65 rokov bez preukázania sa negatívnym výsledkom testu na ochorenie COVID-19. Tým sa táto zraniteľná skupina obyvateľov dostala do určitého „právneho vákuu“. Verejná ochrankyňa práv sa preto obrátila na ministra zdravotníctva a požiadala ho o prehodnotenie podmienok pre zákaz vychádzania.

Verejná ochrankyňa práv preskúmala aj otázku možného protiústavného zásahu do práva na súkromie pri podmienení vstupu do prevádzok a priestorov zamestnávateľa preukázaním sa negatívnym výsledkom testu a vydala k nej stanovisko. ^[60] Podľa čl. 19 ods. 3 ústavy má každý právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe. Ochrana osobných údajov upravujú aj ďalšie predpisy, najmä [nariadenie GDPR](#). ^[61] Údaj o negatívnom výsledku testu na ochorenie COVID-19 pritom patrí do skupiny údajov týkajúcich sa zdravia osôb, čiže medzi osobitné kategórie údajov, ktoré mož-

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

no spracúvať len za splnenia prísnejších podmienok. Po analýze právnych predpisov verejná ochrankyňa práv dospela k záveru, že podmienením vstupu do zariadení preukázaním sa negatívnym výsledkom testu na ochorenie COVID-19 nedochádza k zásahu do práva na súkromie v rozpore s ústavou. Do úvahy prichádzajú najmenej dva z možných zákonných dôvodov spracovania osobných údajov podľa nariadenia GDPR, a to spracovanie na plnenie úlohy vo verejnom záujme a spracovanie so súhlasom dotknutej osoby. Ak je jedna z výnimiek zo všeobecného zákazu vychádzania a na to nadväzujúceho zákazu vstupu do zariadení podmienená preukázaním potvrdenia o negatívnom výsledku testu, je realizácia oprávnenia nahliadnuť do potvrdenia menším zásahom do práva na súkromie, ako samotný zákaz vychádzania a zákaz vstupu do zariadenia.

PRÁVO NA VZDELANIE

Právo na vzdelanie nepatrí medzi základné práva, ktoré môže vláda na základe ústavného zákona o bezpečnosti štátu v čase núdzového stavu obmedziť. Štát je teda povinný zabezpečiť realizáciu práva na vzdelanie aj počas núdzového stavu. Prerušenie prezenčného vyučovania v školách, pokračovanie vzdelávania dištančnou formou (online) či odchod študentov z internátov boli jednými z najrýchlejšie prijatých opatrení ešte v prvej vlne a rovnako sa k nim pomerne skoro pristúpilo aj v druhej vlne.

V prvej vlne bolo prezenčné vyučovanie prerušené na základe opa-

trenia úradu verejného zdravotníctva č. OLP/2576/2020 z 12. marca 2020, ktorým bola zakázaná prevádzka zariadení pre deti a mládež (okrem špeciálnych výchovných zariadení) a na základe [usmernenia ministerky školstva](#) a následne [rozhodnutia ministra školstva](#). Po prvej vlne došlo s ohľadom na konečné rozhodnutie zriaďovateľa k postupnému obnoveniu vyučovania od 28. mája 2020 najskôr v materských školách a v prvom stupni základných škôl (rozhodnutím ministra č. [2020/12033:2-A2110](#) a od 22. júna 2020 aj v ostatných typoch škôl (rozhodnutím ministra č. [2020/12836:1-A2110](#)).

V druhej vlne bolo na základe zhoršujúcej sa epidemickej situácie 12. októbra 2020 rozhodnutím ministra školstva č. [2020/17294:1-A1810](#) prerušené školské vyučovanie prezenčnou formou na všetkých stredných školách. Školy prešli na dištančný spôsob vzdelávania. Od 26. októbra 2020 bolo prerušenie vzdelávania rozšírené aj na ostatné školy, okrem prvého stupňa základných škôl (rozhodnutie ministra školstva č. [2020/17949:1-A1810](#)). V novembri 2020 došlo zo strany ministra k postupnému „otváraní“ škôl, vždy s ohľadom na rozhodnutie príslušného zriaďovateľa, ale v praktickej rovine ostala veľká časť škôl z dôvodu výskytu hrozby nákazy zatvorená pre prezenčnú výučbu a tá naďalej prebiehala dištančnou formou. Podstatnými v tejto oblasti boli aj odporúčania regionálnych úradov verejného zdravotníctva, ktoré sledovali epidemickú situáciu a vydávali svoje odporúčania ohľadom prezenčnej výučby. ⁶²

Verejná ochrankyňa práv na základe viacerých podnetov namietajúcich neprimerané zásahy do práva na vzdelávanie vykonala právnu analýzu rozhodnutí týkajúcich sa mimoriadneho prerušovania prezenčnej školskej výučby. Napriek tomu, že podľa zákona bolo prerušenie školskej výučby možné a nepochybne sledovalo legitímny cieľ, mohlo podľa jej názoru dôjsť k porušeniu práv žiakov. Dospela k záveru, že mimoriadne celoplošné prerušenie prezenčnej výučby nebolo vzhľadom na regionálne rozdiely v epidemickej situácii všade nevyhnutné a primerané. Toto opatrenie predstavuje prostriedok *ultima ratio*, a teda má byť prijímané posledné v rade. Celková dĺžka prerušenia výučby je počas celého obdobia pandémie neúmeraná, osobitne s prihliadnutím na povinnú školskú dochádzku. Dištančné vzdelávanie s ohľadom na zanedbanú elektronizáciu školstva a dostupnosť online výučby nepredstavuje dostatočnú alternatívu, pretože mnohé deti so sociálnym znevýhodnením (okolo 50 tisíc) k nemu nemajú prístup. Taktiež, pre najmenej deti na 1. stupni a deti so zdravotným postihnutím nemusí byť dištančné vzdelávanie efektívne. Verejná ochrankyňa práv sa so svojimi zisteniami obrátila na ministerstvo školstva a hlavného hygienika.

SLOBODA NÁBOŽENSKÝCH PREJAVOV

Ďalším zo základných ľudských práv je právo na náboženskú slobodu, obsiahnuté a zaručené v čl. 24 ústavy. Zahŕňa právo každého „slobodne prejavovať svoje náboženstvo alebo vieru

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

bud' sám, bud' spoločne s inými, súkromne alebo verejne, bohoslužbou, náboženskými úkonmi, zachovávaním obradov alebo zúčastňovať sa na jeho vyučovaní“. Ústava zároveň umožňuje toto právo za výnimočných okolností obmedziť, keď v čl. 24 ods. 4 ustanovuje: „*Podmienky výkonu práv podľa odsekov 1 až 3 možno obmedziť iba zákonom, ak ide o opatrenie nevyhnutné v demokratickej spoločnosti na ochranu verejného poriadku, zdravia a mravnosti alebo práv a slobôd iných.*“

V priebehu pandémie reagoval úrad verejného zdravotníctva na situáciu postupným prijímaním viacerých opatrení podľa zákona o ochrane verejného zdravia zameraných na reguláciu hromadných podujatí. Uvedené malo vplyv aj na výkon základného práva na náboženskú slobodu, resp. na slobodu náboženských prejavov. Opatrenia týkajúce sa hromadných podujatí boli zväčša celoplošného charakteru a až koncom roka 2020 sa pristúpilo k ich diferencovaniu v závislosti od situácie v jednotlivých regiónoch Slovenska.

Počas prvej vlny, jednou z bezprostredných reakcií s cieľom zabrániť možnému šíreniu koronavírusu na Slovensku bolo vydanie rozhodnutia vo forme verejnej vyhlášky, ^[63] ktorým sa od 10. marca 2020 do 23. marca 2020 zakázalo usporadúvať hromadné podujatia športovej, kultúrnej, spoločenskej či inej povahy. Podľa vysvetľujúceho [vyjadrenia hlavného hygienika](#) zo dňa 12. marca 2020, „*hromadnými podujatiami športovej, kultúrnej, spoločenskej či inej povahy sú napríklad divadelné, filmové,*

audiovizuálne predstavenia, výstavy, koncerty, diskotéky, športové podujatia, sväté omše, plesy, svadby a iné hromadné podujatia.“

Dňa 23. marca 2020 úrad verejného zdravotníctva vydal opatrenie č. OLP/2731/2020, ktorým na základe § 48 ods. 4 písm. d) zákona o ochrane verejného zdravia zakázal do odvolania organizovať a usporadúvať hromadné podujatia. S účinnosťou od 6. mája 2020 povolil úrad verejného zdravotníctva opatrením č. OLP/3796/2020 výnimku pre konanie bohoslužieb a niektorých obradov za dodržania prísnych protiepidemických opatrení. So zlepšujúcou sa epidemicou situáciou prišli aj opatrenia úradu verejného zdravotníctva č. OLP/4592/2020 s účinnosťou od 3. júna 2020 a č. OLP/4738/2020 s účinnosťou od 10. júna 2020, na základe ktorých bohoslužby a niektoré ďalšie obrady (medzi nimi aj civilné) nepodliehali kapacitnému obmedzeniu (100, resp. 500 prítomných), všeobecne ustanovenému pre hromadné podujatia.

V druhej vlne sa opatrením č. OLP/7694/2020 od 1. októbra 2020 opätovne celoplošne zaviedlo dodržiavanie protiepidemických opatrení aj počas bohoslužieb (s limitom 50 osôb) a od 15. októbra 2020 bolo opatrením úradu verejného zdravotníctva č. OLP/8326/2020 slávenie verejných bohoslužieb celoplošne obmedzené na účasť šiestich osôb. Výkonu práva na náboženskú slobodu sa svojím spôsobom dotklo aj uznesenie vlády z 22. októbra 2020, ^[64] ktoré obmedzilo slobodu pohybu a pobytu

zákazom vychádzania od 24. októbra 2020 do 1. novembra 2020.

Úrad verejného zdravotníctva vydal s platnosťou od 30. októbra 2020 vyhlášku, ktorou sa nariaďujú opatrenia pri ohrození verejného zdravia k obmedzeniam prevádzok a hromadných podujatí, ktorá bola publikovaná vo vestníku vlády, čiastka 11/2020. Vyhláška ustanovovala, aké protiepidemické obmedzenia majú byť dodržiavané o. i. aj v kostoloch alebo v obdobných priestoroch slúžiacich na výkon obradov s tým, že koncentrácia osôb nesmela prekročiť hranicu 1 osoba na 15 m². Ako bolo uvedené vyššie, v súvislosti s celoplošným povinným testovaním vydal úrad verejného zdravotníctva 30. októbra 2020 vyhlášku, ktorou bol zakázaný vstup do vnútorných a vonkajších priestorov prevádzok s viacerými výnimkami, najmä absolvovaním testovania s negatívnym výsledkom. ^[65]

V novembri 2020, v nadväznosti na podnet predsedu vlády, aby sa s obmedzením kapacít otvorili kiná, divadlá a kostoly, ako aj ďalšie prevádzky, úrad verejného zdravotníctva vydal vo vestníku vlády v čiastke 16/2020 vyhlášku, ktorou sa nariaďujú opatrenia pri ohrození verejného zdravia k obmedzeniam prevádzok a hromadných podujatí s tým, že od 16. novembra 2020 sa opäť v súvislosti s počtom osôb zaviedlo opatrenie, že počet účastníkov hromadného podujatia v interiérovom priestore v jednom okamihu nesmie prekročiť koncentráciu 1 osoba na 15 m². Koncom roka 2020 sa epidemická situácia začala opäť zhoršovať a jednotlivé regionálne úrady verejného zdravotníctva

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

tva začali podľa situácie na konkrétnom území reagovať prijímaním sprísnených opatrení pre slávenie bohoslužieb, prípadne ich zákazom na lokálnej úrovni.

Pre porovnanie, podobné protiepidemické obmedzenia boli zavádzané aj v iných európskych krajinách, javí sa však, že sa viac prihliadalo na primeranosť obmedzení k okolnostiam a povahe tohto základného práva. Zároveň kompetentné orgány dohliadali na proporčnosť zásahov do práv. ⁶⁶

Právom na slobodu náboženských prejavov sa v roku 2020 na základe podnetov zaoberala aj verejná ochrankyňa práv. Okrem iného, vykonala vyvažovanie medzi slobodou zhromažďovania a slobodou náboženského vyznania a slobodou náboženského vyznania a právom na život a zdravie. Na tomto základe skonštatovala, že štát by mal náboženskému zhromaždeniu poskytnúť silnejšiu ochranu ako zhromaždeniu, pri ktorom nedochádza k realizácii ďalšieho základného práva (napr. športový zápas či kultúrne podujatie). Po vykonaní testu proporcionality a zohľadnení účelu prijatých opatrení však v konečnom dôsledku vyjadrila presvedčenie, že obmedzenie náboženských podujatí bolo zo strany štátu realizované len v nevyhnutnej miere. ⁶⁷

PRÍSTUP K ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI V DRUHEJ VLNE

K problematike dostupnosti zdravotnej starostlivosti v rámci druhej vlny je žiaduce poukázať

na skutočnosť, že 30. decembra 2020 a 31. decembra 2020 ministerstvo zdravotníctva príkazmi ministra nariadilo 39 subjektom hospodárskej mobilizácie (fakultným, univerzitným a všeobecným okresným nemocniciam) poskytovať len neodkladnú zdravotnú starostlivosť do 31. januára 2021. Zároveň sa prikázalo nemocniciam vyčleniť minimálne 30 % z voľných nereprofilizovaných lôžok s prívodom kyslíka s cieľom pripraviť sa na hospitalizáciu zvýšeného počtu pacientov s COVID-19. ⁶⁸

ZÁVER

Rok 2020 bol prvým rokom skúsenosti Slovenskej republiky s bojom s pandémiou koronavírusu, pričom táto skúsenosť pokračuje aj v aktuálnom roku 2021. Je zjavné, že v krízovej situácii bolo, najmä spočiatku, potrebné konať rýchlo. Z toho vyplýva aj častejšie využívanie možnosti skrátenia štandardného legislatívneho procesu, ktoré sa v uplynulom roku uplatnilo dokonca aj pri prijímaní ústavného zákona. Zároveň, ako bolo uvedené vyššie, došlo k dočasnému posilneniu právomocí vlády, ako jedného z orgánov krízového riadenia. O to dôležitejšou sa stáva kontrola zo strany súdnej moci, či ďalších orgánov ochrany práva. Rozhodovacia a prieskumná činnosť týchto orgánov predstavuje nielen garanciu dodržiavania ústavnosti, zákonnosti a opodstatnenosti opatrení, ale má aj vytvárať priestor na poskytnutie dôležitej spätnej väzby pre štát a jeho orgány, ktorá má v sebe potenciál zlepšovať riešenia krízových situácií smerom do budúcnosti.

Pri pohľade na prvý rok boja s pandémiou sa zdá, že sa prejavil rozdielny charakter, úloha a procesné postupy jednotlivých orgánov ochrany práva. Napríklad, prokuratúra môže konať aj z úradnej povinnosti, všeobecné súdy v správnom súdnictve môžu podľa Správneho súdneho poriadku začať konanie len na návrh, ⁶⁹ pôsobenie verejného ochrancu práv je zase menej formálne. Zároveň možno pozorovať určitý časový odstup medzi prijímaním opatrení a výsledkami ich prieskumu zo strany príslušných orgánov – mnohé

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

opatrenia prijaté v roku 2020, aj počas prvej vlny, našli odozvu v podobe preskúmania až ku koncu roka 2020 a začiatku roka 2021. ⁷⁰ Aj preto zatiaľ nedisponujeme judikatúrou dotýkajúcou sa rôznych právnych otázok v súvislosti s protipandemickými opatreniami. Nárast judikatúry všeobecných súdov k tejto problematike možno očakávať skôr smerom do budúcnosti.

Ústavný súd sa v roku 2020 okrem ústavných sťažností vo veci povinnej štátnej karantény a preskúmania súladu núdzového stavu s ústavou zaoberal napríklad aj ochranou práva na súkromie a práva na ochranu osobných údajov v súvislosti s opatreniami navrhnutými podľa zákona o elektronických komunikáciách, ⁷¹ hoci v konečnom dôsledku bolo konanie o súlade právnych predpisov s ústavou v tejto veci pre zmenu zákona zastavené. ⁷²

Verejná ochrankyňa práv sa v roku 2020 venovala tiež dopadom protipandemických opatrení na práva členov zraniteľných skupín, napríklad marginalizovaných rómskych komunít či seniorov a ďalším otázkam. ⁷³ Zdôrazňovala pritom najmä potrebu dodržať pri prijímaní opatrení požiadavku primeranosti. Na základe podnetov tiež preskúmavala postup úradu verejného zdravotníctva pri vydávaní opatrení v súvislosti s pandémiou. Priebežne upozorňovala štátne orgány, že chýba možnosť brániť sa voči protipandemickým opatreniam, ak nimi dochádza k neprimeraným zásahom do ľudských práv, pretože platná právna úprava podľa jej názoru neumožňuje dostatočne realizovať súdnu kon-

trolu opatrení úradu verejného zdravotníctva. K neprimeranému zásahu do základných práv a slobôd došlo podľa názoru verejnej ochrankyne práv napríklad v súvislosti s nariadením povinnej štátnej karantény. Návrhy verejnej ochrankyne práv však vo všeobecnosti nenachádzali odozvu a nebolo na ne reflektované pri prijímaní ďalších opatrení. Jej výhrady vyústili vo februári 2021 do podania návrhu na ústavný súd, v ktorom namietala nesúlad ustanovení zákona o ochrane verejného zdravia s ústavou a Dohovorem o ochrane ľudských práv a základných slobôd. ⁷⁴

Pochopiteľne, tematika opatrení na riešenie pandémie sa zďaleka nevyčerpáva uvedením ich (selektívneho) prehľadu, a to nielen pre obrovský rozsah tejto problematiky a preto, že pandémia naďalej pretrváva. Opatrenia prijaté v uplynulom roku predstavujú rozsiahlu materiálu, vo vzťahu ku ktorej možno očakávať, že sa stane relevantným predmetom záujmu aj pre detailnejšie skúmanie odborníkmi z oblasti právnej teórie a praxe.

Mgr. Katarína Drábiková
JUDr. Mária Matisová
Kancelária Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

Poznámky:

¹ Vypracované v spolupráci s Kanceláriou verejného ochrancu práv Slovenskej republiky.

Článok vychádza z príspevku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v anglickom jazyku do Ročenky o COVID-19 - *New Challenges to the Administrative Justice in the Times of Pandemic*, ktorá je pod gesciou Najvyššieho správneho súdu Českej republiky.

² Čl. 2 ods. 2; čl. 13 ods. 4; čl. 16 ods. 1, čl. 23 ods. 3, čl. 24 ods. 4 a čl. 28 ods. 2 ústavy.

³ Ústavný zákon č. [227/2002](#) Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov.

⁴ Čl. 119 písm. n) ústavy; čl. 129 ods. 6 ústavy.

⁵ Zákon č. [42/1994](#) Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.

⁶ § 3 ods. 1 zákona o civilnej ochrane.

⁷ § 48 ods. 2 písm. a) zákona č. [355/2007](#) Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁸ § 8 zákona o civilnej ochrane.

⁹ § 13 ods. 2; § 14 ods. 4; § 15 ods. 1 písm. j) zákona o civilnej ochrane.

¹⁰ § 3b ods. 4 zákona o civilnej ochrane v znení účinnom do 18. januára 2021. Aktuálne účinné znenie: *Ak bol vyhlásený núdzový stav alebo výnimočný stav, mimoriadna situácia sa z tých istých dôvodov a na tom istom území nevyhlasuje.*

¹¹ Čl. 5 ods. 1 ústavného zákona o bezpečnosti štátu; s účinnosťou od 29. decembra 2020 bolo ustanovenie doplnené tak, že postihnutým alebo bezprostredne ohrozeným územím môže byť aj celé územie Slovenskej republiky.

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

12 Čl. 5 ods. 2 ústavného zákona o bezpečnosti štátu v znení účinnom do 28. decembra 2020. Podľa aktuálne účinného znenia: *Núdzový stav možno vyhlásiť v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas, najdlhšie na 90 dní. Núdzový stav vyhlásený z dôvodu ohrozenia života a zdravia osôb v príčinnej súvislosti so vznikom pandémie možno v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas predĺžiť najviac o ďalších 40 dní, a to aj opakovane.*

13 Zákon č. [387/2002](#) Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu v znení neskorších predpisov.

14 § 3 písm. a); § 4 ods. 1 písm. a); § 4 ods. 2; § 2 písm. c) zákona č. [387/2002](#) Z. z.

15 Čl. 3 ods. 2 písm. b); čl. 6 ods. 6 a 7 Štatútu ústredného krízového štábu, schváleného uznesením vlády č. 127/2019, v platnom znení.

16 Pozn. aut.: Ohrozenie verejného zdravia podľa ust. § 2 ods. 1 písm. ze) zákona o ochrane verejného zdravia je *nepredvídané a nekontrolované ohrozenie verejného zdravia chemickými, biologickými alebo fyzikálnymi faktormi vrátane takého ohrozenia verejného zdravia, ktoré má medzinárodný dosah.* Podľa ust. § 48 ods. 1 zákona, ohrozenie verejného zdravia nastáva pri

a) *výskyte prenosného ochorenia, podozrení na prenosné ochorenie alebo podozrení na úmrtie na prenosné ochorenie nad predpokladanú úroveň;*

b) *uvolnení chemických látok ohrozujúcich život, zdravie, životné prostredie a majetok alebo*

c) *úniku mikroorganizmov alebo toxínov z uzavretých priestorov.*

Z § 48 ods. 2 zákona vyplýva, že ohrozenie verejného zdravia II. stupňa [t. j. závažnejší stupeň ohrozenia] nastáva, ak je v súvislosti s uvedenými situáciami potrebné v prijať opatrenia podľa zákona o civilnej ochrane.

17 Zákon č. [355/2007](#) Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

18 § 12 ods. 2 písm. f) zákona o ochrane verejného zdravia.

19 § 48 ods. 4 zákona o ochrane verejného zdravia.

20 Necelý týždeň pred potvrdením prvého prípadu, dňa 29. februára 2020, sa na Slovensku uskutočnili parlamentné voľby, na základe ktorých došlo k výmene vlády. Nová vláda sa ujala moci dňa 21. marca 2020.

21 Uznesenie vlády č. [111](#) z 11. marca 2020.

22 Stav k 30. júnu 2021.

23 Nariadenie vlády č. [77/2020](#) Z. z. na vykonanie niektorých opatrení hospodárskej mobilizácie.

24 Zákon č. [404/2011](#) Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

25

- Nariadenie vlády č. [71/2020](#) Z. z.; ktorým sa dočasne obnovuje kontrola hraníc na vnútorných hraniciach Slovenskej republiky;

- nariadenie vlády č. [80/2020](#) Z. z., ktorým sa predlžuje dočasné obnovenie kontroly hraníc na vnútorných hraniciach Slovenskej republiky;

- nariadenie vlády č. [114/2020](#) Z. z., ktorým sa predlžuje dočasné obnovenie kontroly hraníc na vnútorných hraniciach Slovenskej republiky;

- nariadenie vlády č. [133/2020](#) Z. z., ktorým sa dočasne obnovuje kontrola hraníc na vnútorných hraniciach Slovenskej republiky.

26 Nariadenie vlády č. [133/2020](#) Z. z.

27 Nariadenie vlády č. [150/2020](#) Z. z.

28 Opatrenia týkajúce sa zákazu vstupu cudzincov (v druhej vlně ide o občianov tretích krajín) na územie Slovenskej republiky sa uplatňujú aj v druhej vlně.

29 Podľa: *Výročná správa o členstve Slovenskej republiky v Európskej únii* za rok 2020 a aktuálne priority vyplývajúce z pracovného programu Európskej komisie na rok 2021, s. 1.

30 Opatrenie úradu verejného zdravotníctva č. [OLP/2595/2020](#) z 15. marca 2020.

31

- Opatrenie úradu verejného zdravotníctva č. [OLP/3353/2020](#) z 29. apríla 2020;

- opatrenie úradu verejného zdravotníctva č. [OLP/3992/2020](#) z 15. mája 2020;

- opatrenie úradu verejného zdravotníctva č. [OLP/4203/2020](#) z 20. mája 2020;

- opatrenie úradu verejného zdravotníctva č. [OLP/4311/2020](#) z 22. mája 2020;

- opatrenie úradu verejného zdravotníctva č. [OLP/4739/2020](#) z 9. júna 2020 (zrušenie povinnosti štátnej karantény).

32 *Tlačová správa Ministerstva vnútra Slovenskej republiky.*

33 Verejná ochrankyňa práv sa povinnou štátnou karanténou zaoberala aj počas druhej vlny pandémie. Pozri v ďalšej časti textu.

34 Napríklad:

- uznesenie ÚS SR sp. zn. [I. ÚS 438/2020](#) z 24. septembra 2020;

- uznesenie ÚS SR sp. zn. [II. ÚS 410/2020](#) z 24. septembra 2020;

- uznesenie ÚS SR sp. zn. [III. ÚS 386/2020](#) z 8. októbra 2020 a odlišné stanovisko k nemu;

- uznesenie ÚS SR sp. zn. [IV. ÚS 459/2020](#) z 24. septembra 2020.

35 Zákon č. [62/2020](#) Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov.

36 Zákon o mimoriadnych opatreniach v justícii bol medzičasom novelizovaný, čím sa menili aj vymedzenia období, počas ktorých lehoty neuplynú (pozri zákon č. [9/2021](#) Z. z.). Ustanovenia o neuplynutí lehôt sa teda uplatňujú aj počas druhej vlny.

37 Príklad uplatňovania zákona o mimoriadnych opatreniach v justícii v praxi môžeme nájsť medzi inými v rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Ndob 9/2020, v ktorom súd v súvislosti so vznesením námietky zaujatosti, ktorú možno podať do siedmich dní odkedy sa strana dozvedela o dôvode vylúčenia, uviedol:

„14. Z uvedeného vyplýva, že pokiaľ sa namietaný sudca JUDr. V. H., PhD. stal

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

členom senátudňa 3. apríla 2020, je tento deň prvým možným, kedy sa žalobca mohol dozvedieť o dôvode relevantnom pre podanie námietky zaujatosti voči tomuto sudcovi v predmetnom konaní. Spoukazom na znenie § 1 v spojení s § 2 ods. 1 zákona č. 62/2020 Z. z. bolo možné námietku uplatniť do 7. mája 2020. Keďže Ing. J. C. podal námietku zaujatosti dňa 5. mája 2020, objektívne za akýchkoľvek okolností ju podal včas.“

Iným príkladom aplikácie zákona je uznesenie sp. zn. 5 Tost 6/2021, v ktorom však Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol tak, že určil, že ustanovenie o neuplynutí lehôt na podanie opravného prostriedku pre obvineného a jeho obhajcu sa nepoužije a súčasne určil novú primeranú lehotu na podanie sťažnosti pre obvineného a jeho obhajcu.

38 Vylúčenie verejnosti v prípadoch ustanovených zákonom predstavuje výnimku zo základného práva na verejné prerokovanie vecí podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Aj v prípade vylúčenia verejnosti z pojednávania, ak súd rozhoduje rozsudkom, podľa čl. 142 ods. 4 ústavy ho vždy musí vyhlásiť verejne.

39 Pozn. aut.: Aj v prípade vylúčenia verejnosti z pojednávania, ak súd rozhoduje rozsudkom, podľa čl. 142 ods. 4 ústavy ho vždy musí vyhlásiť verejne. Ústava v tomto smere nepripúšťa žiadne výnimky. (napr. nález ÚS SR sp. zn. [IV. ÚS 110/2003](#) z 10.09.2003).

40 § 3 zákona o mimoriadnych opatreniach v justícii.

41 Uznesenie vlády č. 114 zo dňa 15. marca 2020 (vyhlásené v Zbierke zákonov pod č. [45/2020 Z. z.](#)), [Tlačová správa](#) ministerstva zdravotníctva zo dňa 15. marca 2020.

42 Zákon č. [170/2018 Z. z.](#) o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 119/2019 Z. z.

43 Sprievodné materiály k návrhu zákona, ktorým sa dopĺňa zákon č. [170/2018 Z. z.](#) o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, nie-

ktorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 119/2019 Z. z. (Doložka vybraných vplyvov, Analýza sociálnych vplyvov). Parlamentná tlač č. [112](#).

44 Pozn. aut.: Podľa ustanovenia § 20 ods. 3 písm. b) o zájazdoch platného pred prijatím novely mala cestovná kancelária povinnosť pri zmene podmienok zmluvy o zájazde informovať o práve cestujúceho odstúpiť od zmluvy bez zaplatenia odstúpeného. Ďalej, podľa § 21 ods. 2 zákona o zájazdoch v znení platnom pred prijatím novely: „Cestujúci je oprávnený odstúpiť od zmluvy o zájazde pred začatím zájazdu bez zaplatenia odstúpeného, ak v cieľovom mieste alebo v jeho bezprostrednej blízkosti nastanú neodvratiteľné a mimoriadne okolnosti, ktoré významne ovplyvnia poskytovanie zájazdu alebo prepravu cestujúcich do cieľového miesta; pri odstúpení od zmluvy o zájazde má cestujúci nárok na vrátenie všetkých platieb, ktoré za zájazd zaplatil.“

45 [Výber z júlových rozhodnutí Európskej komisie v oblasti porušenia povinností](#).

46 [Výber z októbrových rozhodnutí Európskej komisie v oblasti porušenia povinností](#).

47 Uznesenie vlády č. 718 z 11. novembra 2020 (č. [315/2020 Z. z.](#)); uznesenie vlády č. 807 z 29. decembra 2020 (č. [427/2020 Z. z.](#)) a ďalšie uznesenia vlády prijaté následne v roku 2021. V súvislosti s predlžovaním pozri aj popis zmeny legislatívy v 4. časti textu.

48

- Uznesením vlády č. 678 z 22. októbra 2020 (č. [290/2020 Z. z.](#)) bol zavedený zákaz vychádzania na celom území Slovenska od 24. októbra do 1. novembra 2020, s výnimkou cestovania do práce, na testovanie a zabezpečenia nevyhnutných potrieb či pobytu v prírode v okrese bydliska.
- Uznesením vlády č. 693 z 28. októbra 2020 (č. [298/2020 Z. z.](#)) bol zákaz vychádzania na území Slovenska predĺžený do 8. novembra 2020.
- Uznesením vlády č. 704 zo 4. novembra 2020 (č. [306/2020 Z. z.](#)) bol

zákaz vychádzania na území Slovenska predĺžený do 14. novembra 2020.

- Uznesením vlády č. 804 zo 16. decembra 2020 (č. [386/2020 Z. z.](#)) bol uložený na celom území od 19. decembra 2020 do 29. decembra 2020 zákaz vychádzania s viacerými výnimkami; počas vianočných sviatkov sa mohli stretnúť dve domácnosti, ktoré neboli v kontakte s inou domácnosťou.
- Uznesením vlády č. 808 z 31. decembra 2020 (č. [453/2020 Z. z.](#)) bol uložený zákaz vychádzania na celom území Slovenska od 1. januára 2021 do 24. januára 2021 s prísnejšími podmienkami (reštriktívnejšími výnimkami). V roku 2021 sa podmienky a trvanie zákazu vychádzania menili ďalšími uzneseniami vlády. Zákaz vychádzania v akomkoľvek rozsahu bol zrušený až v máji 2021.

49 Čl. 129 ods. 6 ústavy.

50 § 195 zákona č. [314/2018 Z. z.](#) o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

51 Čl. 5 ods. 4 ústavného zákona o bezpečnosti štátu.

52 Ústavný zákon č. [414/2020 Z. z.](#) ktorým sa mení a dopĺňa ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov.

53 Bod 3 ústavného zákona č. [414/2020 Z. z.](#)

54 Upozornenie prokurátora pre nezákonný postup orgánu verejnej správy č. [VI/3 Gd 174/20/1000-16](#) z 22. septembra 2020; podľa § 28 ods. 1 zákona č. [153/2001 Z. z.](#) o prokuratúre v znení neskorších predpisov.

55 Uznesenie vlády č. [665](#) z 18. októbra 2020.

56

- I. pilotné testovanie v štyroch vybraných okresoch v dňoch 23. až 25. októbra 2020;
- II. testovanie na celom území Slovenska v dňoch 31. októbra až 1. novembra;

Prvý rok boja s koronavírusom v Slovenskej republike z pohľadu práva

- III. plošné testovanie v okresoch, ktoré mali v predchádzajúcej fáze 0,7 % pozitívnych prípadov (45 „červených“ okresov) v dňoch 7. až 8. novembra 2020;
- IV. testovanie v 458 obciach a mestách, v ktorých bolo v poslednom testovaní viac ako 1 % pozitívnych prípadov v dňoch od 21. do 22. novembra 2020.

57 Uznesenie vlády č. 678 z 22. októbra 2020 (č. [290/2020](#) Z. z.); uznesenie vlády č. 693 z 28. októbra 2020 (č. [298/2020](#) Z. z.).

58 Vyhláška úradu verejného zdravotníctva č. 16/2020 z 30. októbra 2020.

59 Prevádzkami sa na účel tejto vyhlášky rozumie všetky verejné aj súkromné budovy a objekty, vrátane budov orgánov verejnej moci, prevádzkované za komerčným aj nekomerčným účelom, okrem domov, bytov a iných priestorov slúžiacich na bývanie.

60 [Stanovisko VOP k preukazovaniu sa certifikátom.](#)

61 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. [2016/679](#) o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov.

62 Napríklad vyhláška Regionálneho úradu verejného zdravotníctva Prievlady sa sídlom v Bojniciach, ktorou sa nariaďujú opatrenia pri ohrození verejného zdravia pre okresy Prievlady a Partizánske, vydaná 2. novembra 2020, publikovaná vo Vestníku vlády SR, ročník 30, [časť 13](#).

63 Verejná vyhláška úradu verejného zdravotníctva č. [OLP/2405/84443](#) z 9. marca 2020 – [úradná tabuľa ÚVZ](#).

64 Uznesenie vlády č. 678 z 22. októbra 2020 (č. [290/2020](#) Z. z.).

65 Vyhláška úradu verejného zdravotníctva č. [16/2020](#) z 30. októbra 2020.

66 Napríklad, v Belgicku Štátna rada preskúmavala na podnet židovskej obce vyhlášku ministra (*l'arrêté ministériel*), ktorá ukladala opatrenia na kontrolu šírenia koronavírusu. [Rozsudkom](#) roz-

hodla, aby štát upravil zákaz slávania náboženských obradov tak, aby ich prípadné obmedzenie nebolo neprimerané. Vyhláška ministra ustanovovala, že výnimkami zo zákazu slávania náboženských obradov je sobáš s účasťou najviac 5 osôb a priamy prenos náboženských obradov. Avšak pri slávení svadby je v židovstve potrebná prítomnosť desiatich mužov a židovská viera neprípúšťa kamerovanie a online vysielanie modliacich sa osôb v synagóge. Štátna rada rozhodla, že štát musí dočasne nahradiť niektoré ustanovenia vyhlášky ministra týkajúce sa naliehavých opatrení majúcich za cieľ kontrolovať šírenie koronavírusu takými ustanoveniami, ktoré neprimerane neobmedzia slávenie náboženských obradov a vyzval zástupcov jednotlivých náboženstiev vypracovať opatrenia, ktoré by umožnili slávenie náboženských obradov podľa pravidiel viery za dodržania nevyhnutných pravidiel na zabezpečenie cieľa, ktorým je zabránenie šírenia koronavírusu. Podľa Štátnej rady bolo neprimeraným obmedzením slobody výkonu náboženských obradov, keď štátne orgány ani nepredpokladali možnosť, že spoločné slávenie náboženských obradov by sa mohlo uskutočniť aspoň v niektorých prípadoch, výnimočne a za určitých podmienok, poprípade na žiadosť s uvedením miesta a času.

67 [Správa o činnosti verejného ochrancu práv](#) za obdobie roka 2020, s. 36 a nasl.

68 [Tlačová správa](#) ministerstva zdravotníctva z 30. decembra 2020 a informácia poskytnutá na vyžiadanie od ministerstva zdravotníctva.

69 § 5 ods. 5 zákona č. [162/2015](#) Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov.

70 Napríklad, prokuratúra napadla v januári 2021 protestom prokurátora dve vyhlášky úradu verejného zdravotníctva. Prvá sa týkala udeľovania výnimiek z izolácie alebo karantény pre určité osoby a druhá sa týkala nariadenia povinnej izolácie v domácom prostredí alebo karanténnom zariadení po návrate zo zahraničia.

71 Zákon č. [351/2011](#) Z. z. o elektronických komunikáciách v znení neskorších predpisov.

72 Pozri najmä uznesenie sp. zn. [PL. ÚS 13/2020](#) z 13. mája 2020 o pozastavení účinnosti sporných ustanovení.

73 Bližšie v [Správe o činnosti verejného ochrancu práv](#) za obdobie roka 2020.

74 Vec je na ústavnom súde vedená pod sp. zn. PL. ÚS 4/2021.

Zdroje:

1. *Správa o činnosti verejného ochrancu práv za obdobie roka 2020* [online]. Bratislava : Kancelária verejného ochrancu práv, 2021 [cit. 2021-05-20]. ISBN: 978-80-973918-0-5. Dostupné na internete: https://www.vop.gov.sk/files/VOP_VS20_SK_1.pdf.

2. *Preukazovanie sa certifikátom z testovania nie je protiústavné* [online]. Bratislava : Kancelária verejného ochrancu práv, 2020 [cit. 2021-05-20]. Dostupné na internete: <https://www.vop.gov.sk/preukazovanie-sa-certifik-tom-z-testovania-nie-je-proti-ustavn&highlight=certifikatom>.

Súdny systém Belgicka

Belgické kráľovstvo (ďalej len ako „Belgicko“) prijalo svoju prvú ústavu už v roku 1831. Jeho právny systém vychádza zo znenia francúzskeho občianskeho zákonníka (Code civil), ktorý sa zvykne nazývať aj Napoleonov zákonník. Toto právo je kodifikované a jeho piatimi základnými kódexami sú:

- Code civil (Občiansky zákonník),
- Code de commerce (Obchodný zákonník),
- Code penal (Trestný zákonník),
- Code d'instruction criminelle (Trestný poriadok) a
- Code judiciaire (Súdny poriadok).

Okrem týchto právnych predpisov je právny systém tejto krajiny dotváraný a dopĺňaný veľkým množstvom osobitných zákonov.

BELGICKÝ SÚDNY SYSTÉM

Súdna mapa Belgicka má trojúrovňové členenie: regióny, okresy a kantóny. Najväčšou územnou jednotkou sú regióny, ktoré sa delia na okresy a tie ďalej na kantóny. V jednotlivých kantónoch sa nachádzajú súdy „*le juge de paix*“, ktorých je v celej krajine dohromady 187 a taktiež aj súdy „*le tribunal de police*“, ktorých je 32. V každom okrese sa nachádza prvoinštančný súd, ktorých je celkovo dvanásť. Rovnako na okresnej úrovni pôsobí aj deväť súdov „*le tribunal du travail*“ a deväť súdov „*le tribunal de commerce*“. V rámci súdnej reformy v roku 2013 okresy prešli najvýraznejšou zmenou. Dovtedy bolo okresov 27 a v každom z nich bol umiestnený prvoinštančný súd, súd „*le*

tribunal du travail“ a súd „*le tribunal de commerce*“.

Odvolacie súdy sa nachádzajú v každom regióne, ktorých je dokopy päť.

Na najnižšej úrovni, a teda na úrovni kantónov, sa nachádzajú súdy „*le juge de paix*“ a „*le tribunal de police*“. Na oboch uvedených súdoch rozhodujú samosudcovia. Súd „*le tribunal de police*“ najčastejšie rozhoduje v prípadoch týkajúcich sa dopravných nehôd v súvislosti s náhradou škody. Súd „*le juge de paix*“ môže rozhodovať len o návrhoch, ktorých predmetom je plnenie nepresahujúce sumu vo výške 1 860 eur. Výnimkou je kauzálna príslušnosť v konaniach týkajúcich sa vecných práv, výživného, prenájmu nehnuteľností atď., kde je hodnota predmetu sporu nepodstatná.

Na úrovni okresov sú zriadené súdy prvej inštancie, súdy „*le tribunal du travail*“ a súdy „*le tribunal de commerce*“. Agenda **prvoinštančného súdu** sa delí na civilnú, trestnú a agendu mladistvých. Tento súd rozhoduje o návrhoch, ktorých predmet plnenia presahuje sumu vo výške 1 860 eur. V určitých veciach je takýto okresný súd kauzálny príslušný, napríklad v prípade uznania a výkonu cudzieho rozhodnutia. V konaniach na prvoinštančných súdoch rozhodujú samosudcovia alebo trojčlenné senáty. Súdu „*le tribunal du travail*“ predsedajú profesionálni sudcovia s dvomi prísediacimi, z ktorých jeden je zástupca zamestnávateľov a druhý naopak zástupca zamestnaneckých odborov. Tento súd rieši pracovno-

právne spory. Rovnaké zloženie senátu, a teda jedného profesionálneho sudcu s dvomi prísediacimi, pôsobí aj na súde „*le tribunal de commerce*“, ktorý rozhoduje o sporoch medzi podnikateľmi vo veciach týkajúcich sa ich podnikateľských činností.

Na krajskej úrovni sa nachádzajú **odvolacie súdy**, ktoré sídlia v Bruseli, Gente, Antverpách, Liège a Mons, zriadené a fungujúce v zmysle ustanovenia čl. 156 belgickej ústavy. Každý odvolací súd pozostáva z občiansko-právneho, trestnoprávneho, daňového kolégia a kolégia pre mladistvých. Tieto súdy sú príslušné v prípadoch odvolania proti rozhodnutiam súdu prvej inštancie a súdu „*le tribunal de commerce*“. Súd „*le tribunal du travail*“ má osobitný odvolací súd, ktorý rozhoduje len o odvolaniach v pracovnoprávných sporoch. Až na isté výnimky je senát odvolacích súdov zložený z troch členov.

Na federálnej úrovni pôsobí **kašačný súd** („*la cour de cassation*“). Skladá sa z troch kolégií a to trestnoprávneho, občiansko-právneho spojeného s obchodnoprávnym a pracovnoprávneho. Každé kolégium sa delí na dve sekcie, holandskú a francúzsku. Päťčlenný senát, neskúma skutkový stav, ale skúma výlučne zákonnosť rozhodnutia, ktoré vydal súd nižšej inštancie. Ak sa odvolací súd nestotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, tak rozhodnutie prvoinštančného súdu zruší a vec vráti tomuto súdu na opätovné konanie.

Súdny systém Belgicka

Okrem všeobecných súdov je nutné spomenúť aj súdy, ktoré belgická právna úprava radí mimo túto kategóriu, a to sú správne súdy, Ústavný súd, súdy „*la cour d'assises*“ a vojenské súdy.

Najvyšší správny súd („*Conseil d'Etat de Belgique*“) sa delí na právnu a správnu sekciu. Zatiaľ čo právna sekcia má poradnú funkciu voči legistátorom, správna sekcia plní justičnú funkciu.

V Belgicku je veľké množstvo **administratívnych súdov**, ktoré sú špecializované, a to pre konania týkajúce sa cudzincov, stavebných povolení, environmentálnych povolení, a pod.

V zmysle ustanovenia čl. 142 belgickej ústavy je zriadený **ústavný súd**, ktorý posudzuje súlad zákonov a nariadení s ústavou. Ústavnú žalobu môžu podať štátne orgány alebo ktorákoľvek dotknutá strana.

Vojenské súdy, v zmysle ustanovenia čl. 157 belgickej ústavy, pôsobia len počas vojnového stavu.

Na záver nemožno opomenúť súdy „*la cour d'assises*“, ktoré sú príslušné pre závažné trestné činy a majú len dočasný charakter, avšak nepochybne majú svoje zastúpenie v súdnom systéme Belgicka.

ÚPRAVA SÚDNEJ MOCI V BELGICKEJ ÚSTAVE

Spory týkajúce sa občianskych práv sú vo výlučnej kompetencii súdov. Trestnoprávne spory sú taktiež vo výlučnej kompetencii

súdov, okrem prípadov, ktoré ustanovuje zákon. Súdne pojednávania sú verejné, pokiaľ takýto prístup verejnosti neohrozuje morálku alebo mier. Každý rozsudok obsahuje odôvodnenie a je zverejnený spôsobom, ktorý ustanovuje osobitný zákon.

BELGICKÝ SUDCA

V Belgicku sú tri možnosti ako sa stať sudcom. Zohľadňuje sa pri nich predovšetkým prax jednotlivých kandidátov. V prípade ak daný kandidát nemá žiadnu prax, tak musí úspešne absolvovať skúšku, na základe ktorej sa stane čakaťom. Následne vykonáva dvojročnú prax, aby sa mohol prihlásiť na výberové konanie pre sudcov. Osoba, ktorá má desaťročnú prax ako právnik, alebo dvanásťročnú prax ako akademik, musí prejsť skúškou, ktorá pozostáva z ústnej a písomnej časti. Najmenej prísne podmienky má právnik s minimálne 20-ročnými skúsenosťami, ktorému postačuje zvládnuť ústnu skúšku. Sudcovia sú menovaní kráľom podľa ustanovenia čl. 151 ods. 4 belgickej ústavy za podmienok a spôsobom ustanoveným osobitným zákonom.

Sudcovia v Belgicku musia byť pri rozhodovaní nezávislí a neustranní v zmysle ustanovenia čl. 151 ods. 1 belgickej ústavy. Nie sú viazaní rozhodnutiami vyšších súdov a môžu rozhodnúť aj inak a to v súlade s ich najlepším svedomím. Orgánom dohliadajúcim na vyššie uvedené je Najvyššia súdna rada, ktorá má aj disciplinárnu právomoc voči sudcom.

NIEKOĽKO FAKTOV NA ZÁVER

- Počet profesionálnych sudcov na 100 000 obyvateľov v Belgicku ¹ je 14,1, kým na Slovensku ² to je 41,4.
- Počet súdov prvej inštancie so všeobecnou pôsobnosťou je v Belgicku 12, kým na Slovensku ich je 54.
- Až 95% súdov je špecializovaných.
- Sudcovia na dôchodku môžu vykonávať aj naďalej túto funkciu ako náhradní sudcovia.
- V Belgicku, rovnako ako na Slovensku, existuje prvok laickosti pri rozhodovaní, keďže profesionálny sudca má laických príseďacích.

Mgr. Ing. Jarmila Jendrušáková

Kancelária Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

Súdny systém Belgicka

Poznámky:

1 Pozn. aut.: Belgicko má 11,64 miliónov obyvateľov k roku 2021.

2 Pozn. aut.: Slovensko má 5,46 miliónov obyvateľov k roku 2021.

Zdroje:

1. BAMMENS, N. *Judicial system of Belgium* [online]. 2009 [cit. 2021-05-31]. Dostupné na internete: <<https://iatj.net/content/congresses/rome2010/Belgium.pdf>>.

2. *The Belgian Constitution (English translation)* [online]. Legal Affairs and Parliamentary Documentation Department of the Belgian House of Representatives, 2021 [cit. 2021-05-31]. Dostupné na internete: <https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/constitution/GrondwetUK.pdf>.

3. BROUHNS, I.-S. *Legal systems in Belgium: overview* [online]. 2021 [cit. 2021-05-31]. Dostupné na internete: <[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-019-2986?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/w-019-2986?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true)>.

4. *Dispute Resolution Around the World. Belgium* [online]. Baker & McKenzie, 2013 [cit. 2021-05-31]. Dostupné na internete: <https://www.bakermckenzie.com/-/media/files/insight/publications/2016/10/dratw/dratw_belgium_2013.pdf?la=en>.

5. DUPONT, E., SCHOENAEERS, F. *Reform of the Belgian Justice System: Changes to the Role of Jurisdiction Chief, the Empowerment of Local Managers* [online]. Bazilej, MDPI, 2017 [cit. 2021-05-31]. Dostupné na internete: <<https://www.mdpi.com/2075-471X/7/1/2/htm>>.

6. *European judicial systems. Efficiency and quality of justice. CEPEJ STUDIES No. 26* [online]. Štrasburg : Rada Európy, 2018 [cit. 2021-05-31]. ISBN 978-92-871-8566-2. Dostupné na inter-

nete: <<https://rm.coe.int/rapport-avec-couv-18-09-2018-en/16808def9c>>.

7. *Judicial systems in Member States. Belgium*. [online]. 2017 [cit. 2021-05-31]. Dostupné na internete: <https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-be-en.do?member=1>.

8. MERTENS, T., VAN DER BROECK, K. *Litigation & Dispute Resolution in Belgium* [online]. Londýn : Global Legal Group Ltd, 2015 [cit. 2021-05-31]. Dostupné na internete: <<https://www.allenoverly.com/en-gb/global/news-and-insights/publications/litigation-dispute-resolution-in-belgium>>.

C-485/19 LH v. Profi Credit Slovakia s.r.o.

Rozsudok Súdneho dvora EÚ

C-485/19

LH v. Profi Credit Slovakia s. r. o.

Ú. v. EÚ C 228, 14. jún 2021, s. 3 – 4 (rozsudok)

Ú. v. EÚ C 305, 9. september 2019, s. 26 – 27 (návrh)

Dátum podania návrhu

9. september 2019

Dátum rozsudku

22. apríl 2021

Právna oblasť

ochrana spotrebiteľa

Pôvod prejudiciálnych otázok

Krajský súd v Prešove

PRÁVNÝ STAV ROZHODNUTIA SLOVENSKÝCH SÚDOV V OBDOBNÝCH VECIACH

V predmetnom prípade podal Krajský súd v Prešove prejudiciálne otázky, ktoré sa týkali problematiky premlčania pri žalobách spotrebiteľov o vydanie bezdôvodného obohatenia v dôsledku použitia neprijateľnej zmluvnej podmienky v zmluve o spotrebiteľskom úvere ^[1] a tiež problematiky eurokonformného výkladu ustanovenia požadujúceho rozpisat' splátky na istinu, úrok a iné náklady v zmluvách o spotrebiteľskom úvere uzatvorených pred 1. májom 2018. ^[2] V „obrátенých“ spotrebiteľských sporoch, kedy spotrebiteľ vystupuje ako žalobca a dodávateľ ako žalovaný, často dochádza zo strany žalovaného k podaniu námietky premlčania ako prostriedku procesnej obrany. Niektoré aspekty premlčania sa riešili pred Ústavným súdom Slovenskej republiky ^[3] a aj pred Najvyšším súdom Slovenskej repub-

liky, ^[4] otázka ako posudzovať premlčanie v týchto sporoch však dosiaľ nebola jednotne vyriešená. Na úrovni krajských súdov sa môžeme stretnúť s tromi rôznymi prístupmi k vznesenej námietke premlčania. Pri prvom prístupe krajské súdy konštatujú premlčanie z dôvodu uplynutia dvojročnej subjektívnej premlčacej lehoty v zmysle § 107 ods. 1 OZ, keďže spotrebiteľ nadobudol vedomosť o rozsahu bezdôvodného obohatenia v okamihu, keď zaplatí veriteľovi plnenie nad rámec poskytnutej istiny, teda zo skutkových okolností sa dozvedel o bezúročnosti a bezpoplatkovosti úveru a moment, keď sa dozvedel o právnej kvalifikácii nie je rozhodujúci. ^[5] Pri druhom prístupe krajské súdy dvojročnú subjektívnu premlčaciu lehotu počítajú od momentu, keď sa spotrebiteľ skutočne dozvedel o fikcii bezúročnosti a bezpoplatkovosti úveru, tzn. spotrebiteľ získal vedomosť aj o právnej kvalifikácii, a preto sa pri námietke premlčania skúma uplynutie trojročnej objektívnej premlčacej lehoty podľa § 107 ods. 2 OZ a nie desaťročnej objektívnej premlčacej lehoty, ak spotrebiteľ nepreukázal úmyselné bezdôvodné obohatenia zo strany dodávateľa. ^[6] Pri treťom prístupe je výklad dvojročnej subjektívnej premlčacej lehoty obdobný, objektívna premlčacia lehota je však v danom prípade desaťročná, pretože u dodávateľa ako profesionála je potrebné počítať s úmyselným porušením povinnosti pri poskytovaní úverov. ^[7] K tretiemu prístupu zaujal svoje stanovisko aj Najvyšší súd Slovenskej republiky v spomínanom uznesení sp. zn. [1Cdo/238/2017](#), v ktorom aplikáciu desaťročnej premlčacej lehoty oprel o preu-

kázanie úmyslu zo strany žalobcu (spotrebiteľa), že v čase keď došlo k bezdôvodnému obohateniu, mal žalovaný (dodávateľ) úmysel získať majetkový prospech na jeho úkor. Krajský súd v Prešove aj v reakcii na uvedené uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky položil prejudiciálne otázky, ktoré sa týkajú premlčania v týchto spotrebiteľských sporoch.

ROZSUDOK VO VECI C-485/19 LH V. PROFICREDIT SLOVAKIA S.R.O.

Skutkový stav a predložené prejudiciálne otázky v súvislosti s premlčaním

Žalobca (spotrebiteľ) uzatvoril so žalovaným (dodávateľom) zmluvu o spotrebiteľskom úvere dňa 30. mája 2011 vo výške 1 500 eur s úrokovou sadzbou 70 % a s RPMN vo výške 66,31 % s povinnosťou vrátiť úver v 48 mesačných splátkach. Podľa tejto zmluvy si dodávateľ účtoval od prvého dňa zmluvného vzťahu poplatok vo výške 367,49 eur za to, že spotrebiteľ bude mať v budúcnosti príležitosť dosiahnuť odklad splátok úveru. Spotrebiteľ tak dostal vyplatený úver znížený o tento poplatok a fakticky dostal úver 1 132,51 eur. Ako vyplýva z rozsudku, spotrebiteľ riadne splatil svoj úver v zmysle dohodnutej zmluvy o spotrebiteľskom úvere. Dňa 2. februára 2017 sa od právniky dozvedel o tom, že podmienka uvedenej zmluvy týkajúca sa poplatkov za odklad splátok je nekalá, a že údaje o RPMN, ktoré mu boli poskytnuté, neboli správne. Dňa 2. mája 2017 spotrebiteľ podal žalobu o vydanie bezdô-

C-485/19 LH v. Profi Credit Slovakia s.r.o.

Rozsudok Súdneho dvora EÚ

vodného obohatenia (vrátenia poplatkov, ktoré mu boli účtované neoprávnene). Dodávateľ sa v spore bránil námietkou premlčania a súd prvej inštancie žalobu zamietol. Krajský súd v Prešove ako súd odvolací v tejto veci podal prejudiciálne otázky v tomto znení:

1. Má sa článok 47 [Charty] a implicitne právo spotrebiteľa na účinný prostriedok súdnej ochrany vykladať tak, že mu odporuje právna úprava v § 107 ods. 2 [slovenského] Občianskeho zákonníka o premlčaní práva spotrebiteľa v trojročnej objektívnej premlčacej dobe, podľa ktorej sa právo spotrebiteľa na vrátenie plnenia z neprijateľnej zmluvnej podmienky premlčí aj v prípade, že spotrebiteľ sám nedokáže vyhodnotiť neprijateľnú zmluvnú podmienku, a toto premlčanie uplynie aj za stavu, že spotrebiteľ o povahe neprijateľnej zmluvnej podmienky nevedel?

2. Ak je právna úprava premlčania práva spotrebiteľa v trojročnej objektívnej dobe aj napriek jeho nevedomosti v súlade s článkom 47 Charty a princípom efektivity, potom sa pre tento prípad predkladajúci súd pýta, či:

Odporuje článku 47 Charty a princípu efektivity taká vnútroštátna prax, podľa ktorej je na spotrebiteľovi dôkazné bremeno preukázať na súde vedomosť osôb konajúcich za veriteľa, že veriteľ porušuje práva spotrebiteľa, v danej veci vedomosť o tom, že neuvedením správnej [RPMN] veriteľ poruší zákonné pravidlo, a tiež vedomosť, že v takomto prípade je úver bezúčelný, a že prijatím

úrokov sa veriteľ bezdôvodne obohatí?

3. Ak je odpoveď na [druhú otázku] negatívna, potom u koho na strane veriteľa z osôb, akými sú konatelia, spoločníci a obchodní zástupcovia veriteľa, má spotrebiteľ povinnosť preukázať vedomosť podľa [druhej otázky]?

4. Ak je odpoveď na [druhú otázku] negatívna, aká intenzita vedomosti je postačujúca na dosiahnutie cieľa, ktorým je dokázanie úmyslu [veriteľa] porušiť predmetné pravidlá na finančnom trhu?

Rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie

Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor EÚ“) rozhodol o podanej prejudiciálnej otázke týkajúcej sa premlčania nasledovne:

Zásada efektivity sa má vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá stanovuje, že na žalobu podanú spotrebiteľom o vrátenie súm neoprávnene zaplatených v rámci plnenia zmluvy o úvere na základe nekalých podmienok v zmysle smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách alebo na základe podmienok, ktoré sú v rozpore s požiadavkami smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS, sa vzťahuje trojročná premlčacia lehota, ktorá začína plynúť odo dňa, keď došlo k bezdôvodnému obohateniu.

V odôvodnení uviedol, že tretia a štvrtá otázka nie sú prípustné, keďže návrh na začatie prejudiciálneho konania neobsahuje dostatočné odôvodnenie na to, aby Súdny dvor EÚ mohol poskytnúť užitočnú odpoveď na tieto dve otázky.

Súdny dvor EÚ pripustil prvé dve otázky, pričom preformuloval prvú otázku položenú Krajským súdom v Prešove, či sa má zásada efektivity vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá stanovuje, že na žalobu podanú spotrebiteľom o vrátenie súm zaplatených neoprávnene na základe nekalých podmienok v zmysle smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „smernica 93/13“) alebo na základe podmienok, ktoré sú v rozpore s požiadavkami smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/48/ES z 23. apríla 2008 o zmluvách o spotrebiteľskom úvere a o zrušení smernice Rady 87/102/EHS (ďalej len „smernica 2008/48“), sa vzťahuje trojročná premlčacia lehota, ktorá začína plynúť odo dňa, keď došlo k bezdôvodnému obohateniu.

Súdny dvor EÚ v úvode skúmania prvej prejudiciálnej otázky priznal, že neexistuje pravidlo Únie, ktoré by upravovalo podmienky žalôb určených na zaručenie ochrany práv, ktoré osobám podliehajúcim súdnej právomoci vyplývajú z práva Únie (v tomto prípade žalôb spotrebiteľov vyplývajúcich z neprijateľných zmluvných podmienok), avšak pri vnútroštátnej úprave musí byť dodržaná zásada efektivity a zásada ekvivalencie.

C-485/19 LH v. Profi Credit Slovakia s.r.o.

Rozsudok Súdneho dvora EÚ

Keďže rozpor so zásadou ekvivalencie nebol zistený, Súdny dvor EÚ sa zameriaval na skúmanie dodržania zásady efektivity. Predmetom prieskumu v tomto prípade bola nielen dĺžka lehoty, ale aj podmienky jej uplatnenia so zameraním na právnu skutočnosť zvolenú pre začatie jej plynutia.

Súdny dvor EÚ priznal štátom právo upravovať premlčanie aj v prípade práv priznaných osobitne [smernicou 93/13](#) a [smernicou 2008/48](#). K samotnej dĺžke premlčacej lehoty uviedol, že trojročná lehota, pokiaľ je stanovená a vopred známa, postačuje. Za problémové však vzhliada stanovenie začiatku plynutia premlčacej lehoty určenej momentom, keď bola uhradená čiastka, ktorá predstavuje bezdôvodné obohatenie. Podľa záveru Súdneho dvora EÚ k premlčaniu by v takom prípade mohlo dôjsť aj vtedy, keď spotrebiteľ nebol sám schopný posúdiť, či je zmluvná podmienka nekalá alebo, keď ani nevedel o nekalej povahe predmetnej zmluvnej podmienky, pričom treba zohľadniť znevýhodnené postavenie, v ktorom sa spotrebiteľ nachádzajú voči predajcom alebo dodávateľom. Zároveň zmluvy o spotrebiteľskom úvere sa vo všeobecnosti plnia počas dlhého obdobia, preto by mohlo dôjsť k situácii, keď pre časť uskutočnených platieb môže dôjsť k uplynutiu premlčacej lehoty ešte predtým, než sa skončí platnosť zmluvy.

Vzhľadom na svoju zápornú odpoveď na prvú otázku, neodpovedal na druhú prejudiciálnu otázku. V bode 65 však poukázal na skutočnosť, že v zmysle ustanovení smernice 93/13 ako aj člán-

ku 10 ods. 2 smernice 2008/48 nemá žiaden význam úmysel dodávateľa, ktorý využil zmluvnú podmienku považovanú za nekalú. Na účely ochrany svojich práv preto spotrebiteľ nemôže mať ani povinnosť preukazovať úmysel dodávateľa.

ZÁVER

Ako vyplýva z návrhu generálneho advokáta v tejto veci aj zo samotného rozsudku, Slovenská republika nie je jediná, ktorá rieši problematiku uplatňovania práv spotrebiteľmi v súlade s európskym právom. ^[8] Z rozsudku vyplýva, že právny názor, podľa ktorého za začiatok plynutia subjektívnej premlčacej lehoty podľa § 107 ods. 1 [OZ](#) možno považovať okamih, keď bola vyplatenná peňažná čiastka na základe neprijateľnej zmluvnej podmienky bez preukázanej vedomosti spotrebiteľa o právnom posúdení nároku na bezdôvodné obohatenie, zrejme nie je správny, hoci Súdny dvor EÚ sa tým výslovne nezaoberal. ^[9] Otázkou, ktorá zostáva po tomto rozsudku je, ako sa majú súdy vysporiadať s premlčaním v prípade nárokov spotrebiteľov obdobných ako sú v tejto veci. § 107 ods. 2 [OZ](#) je stále súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky a je otázne, či ustanovenie o trojročnej objektívnej premlčacej lehote je možné vyložiť eurokonformne, prípadne sa súdy priklonia k 10-ročnej objektívnej premlčacej lehote z úmyselného bezdôvodného obohatenia. ^[10]

Mgr. Lukáš Petrek
Najvyšší súd
Slovenskej republiky

Poznámky:

^[1] Respektíve porušenia obligatórnych povinností v zmysle zákona č. [129/2010 Z.z.](#) o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čoho následkom sa spotrebiteľský úver považuje za bezúčinný a bez poplatkov (§ 11 tohto zákona).

^[2] Prejudiciálnym otázkam týkajúcim sa rozpisu splátok v zmluve o spotrebiteľskom úvere sa nebudeme v tomto článku venovať, pozri napr. článok [C-331/18 TE v. Pohotovosť](#) na strane 7 v [Bulletin ODAK 2019, VIII. ročník, č. 2](#).

^[3] Napríklad:

- nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. [III. ÚS 43/2020](#) z 12. mája 2020 a
- nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. [I. ÚS 51/2020](#) z 9. júna 2020.

^[4] Napríklad:

- uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. [1Cdo/238/2017](#) z 18. októbra 2018,
- uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. [3Cdo/169/2017](#) z 10. januára 2018 – zrušené spomínaným nálezom sp. zn. [III. ÚS 43/2020](#) a
- uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. [8Cdo/163/2018](#) z 22. mája 2019 - zrušené spomínaným nálezom sp. zn. [I. ÚS 51/2020](#).

^[5] Napríklad:

- rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. [3Co/106/2019](#) z 24. septembra 2020,
- rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. [15Co/87/2019](#) z 27. mája 2020,
- rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. [43Co/46/2018](#) z 28. februára 2019.

^[6] Napríklad:

- rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. [9Co/199/2018](#) z 26. marca 2019,
- rozsudok Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. [16Co/17/2019](#) z 13. novembra 2019.

C-485/19 LH v. Profi Credit Slovakia s.r.o.

Rozsudok Súdneho dvora EÚ

7 Napríklad

- rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. [14Co/64/2019](#) zo 4. júna 2019,
- rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. [18CoCsp/42/2020](#) z 20. mája 2021,
- rozsudok Krajského súdu v Trnave sp. zn. [25Co/62/2018](#) z 26. marca 2019.

8 Pozri napr. rozsudky z 9. júla 2020, Raiffeisen Bank a BRD Groupe Société Générale, [C-698/18](#) a C-699/18.

9 Bod 22 rozsudku.

10 Pozri rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. [13CoCsp/47/2020](#) z 18. mája 2021.

Rozsah trestného činu nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami

Nedovolené strelné zbrane prispievajú k nestabilite a násiliu vo všetkých častiach sveta. Stimulujú globálny terorizmus a konflikty, majú negatívny vplyv na vnútornú bezpečnosť, keďže podporujú nadnárodnú organizovanú trestnú činnosť a sú prostriedkom násilných útokov. Je preto veľmi dôležité, že na prvom mieste jednotlivé štáty musia disponovať účinnými prostriedkami na zabránenie nedovolenému ozbrojovaniu a obchodovaniu so zbraňami. Takéto záruky musí poskytovať legislatíva v spojení s ustálenou rozhodovacou praxou, policajné orgány, spravodajské služby a v neposlednom rade hodnoverná justícia. Uvedená hypotéza je predpokladom komplexného výstupu rozpracovania jednotlivých úsekov ochrany spoločnosti, t. j. legislatíva verzus ustálená rozhodovacia prax. V správe generálneho tajomníka Organizácie spojených národov o nedovolenom obchodovaní s ručnými a ľahkými zbraňami z roku 2016 sa uvádza, že „každý štvrtý človek, teda 1,5 miliardy obyvateľov zeme, žije v nestabilných štátoch zasiahnutých konfliktom alebo s vysokým stupňom kriminality, a tiež že počet občianskych vojen sa v priebehu poslednej dekády strojnásobil“. Široká dostupnosť ručných a ľahkých zbraní (a streliva) je kľúčovým faktorom umožňujúcim vznik konfliktov a endemickú trestnú činnosť. Správa Europolu o hodnotení hrozieb závažnej a organizovanej trestnej činnosti (SOCTA) z roku 2017 uvádza, že teroristické útoky na území Európy aj mimo neho, preukázali smrtiace následky tohto nedovoleného

obchodovania. Upozorňuje tiež, že vývoj v získavaní nelegálnych zbraní prostredníctvom online platforiem umožňuje aj jednotlivcom, ktorí nemajú žiadne prepojenie na organizovaný zločin, nakupovať strelné zbrane, v dôsledku čoho, sa tieto neskôr stávajú kľúčovými distribútormi nelegálnych strelných zbraní v Európskej únii.

Vytvorená komparatívna analýza na úseku zbraní a streliva porovnáva slovenské zákonné záruky ochrany spoločnosti s inými štátmi Európy. Vychádzame z premisy, že ak úsek zbraní a streliva je predmetom záujmu európskych a medzinárodných predpisov a zmluvných záväzkov, mali by vykazovať určitý stupeň zhody či podobnosti.

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Trestný čin nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami (zavedená skratka ďalej v texte ako „NOOZ“) je zaradený do šiestej hlavy osobitnej časti Trestného zákona ([zákon č. 305/2005 Z. z.](#)) s názvom Trestné činy všeobecne nebezpečné a proti životnému prostrediu, do prvého dielu (Trestné činy všeobecne nebezpečné). Druhým objektom tam zaradených trestných činov je ochrana bezpečnosti ľudí a majetku. Z prevažnej časti ide o ohrozovacie trestné činy pre ktoré platí, že dokonané sú už samotným vyvolaním nebezpečenstva vzniku poruchy. Mnohé z tam uvedených skutkových podstát sú blanketové – odkazujú na právne predpisy iných právnych odvetví, v tomto prípade ide najmä o [zákon č. 190/2003 Z. z. o strel-](#)

[ných zbraňach a strelive v znení neskorších predpisov](#).

Na úseku slovenského trestného práva je možné prvé dostupné verzie úpravy obdobného trestného činu nájsť ešte v cisárskom patente z roku 1852 o výrobe, obchode, držbe zbraní a streliva a o nosení zbraní, inak nazývaný aj „zbrojný patent“. ¹ Neskôr bolo nedovolené ozbrojovanie upravené v [zákone zo dňa 19. marca 1923 č. 50/1923 Sb. na ochranu republiky](#). Tento zákon v troch hlavách definoval také trestné činy ako úklady, vojenskú zradu, urážku prezidenta či nedovolené spravodajstvo. Trestný čin nedovoleného ozbrojovania bol zaradený do skupiny trestných činov ohrozujúcich mier v republike a jej vojenskú bezpečnosť, a to spoločne s trestným činom rušenia všeobecného mieru. Zaujímavosťou je, že tento právny predpis obsahoval zákonom zakotvenú zbraňovú „amnestiu“ v prípade, ak štát obyvateľstvo priamo (vyhláškou) vyzval na odovzdanie zbraní v stanovenej lehote. [Zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon](#) obsahoval veľmi jednoduchú a stručnú úpravu trestného činu nedovoleného ozbrojovania (§ 185). Každá ďalšia novela predstavovala rozširovanie skutkových podstát trestného činu nedovoleného ozbrojovania a sprísnenie pôvodných trestných sadzieb pre trest odňatia slobody. V súčasnosti platné ustanovenia trestného činu NOOZ chránia bezpečnosť ľudí pred potenciálnym ohrozením ich života a zdravia, ktoré vychádza z nekontrolovanej držby a výroby zbraní, streliva, ich súčastí a komponentov.

Rozsah trestného činu nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami

Podľa Trestného zákona, § 125, by sa rozsah trestných činov mal určovať podľa pravidiel určovania výšky škody. Tam uvedené kritériá sú vyjadrené finančne, cez hodnotu veci, čo nie je úplne všeobecne použiteľné pre všetky typy trestných činov. Je teda zrejmé, že na tomto mieste musia vstupovať súdy, ktoré takúto medzeru vyplnia svojou rozhodovacou činnosťou.

Pôvodným rozhodnutím, ktoré primárne určovalo jednotnú líniu spôsobu určovania rozsahu trestnej činnosti NOOZ cez kritérium charakteru a účinnosti zbrane bol rozsudok Krajského súdu v Nitre z 9. februára 1998, sp. zn. 1T/71/1997, neskôr uverejnený ako judikát v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod číslom R 72/1999. Krajský súd v rámci odôvodnenia uviedol, že „zadovážené množstvo výbušniny zn. Semtex spolu s 10 ks rozbušiek naplňa znak "vo väčšom rozsahu" v zmysle § 185 ods. 3 písm. b) Trestného zákona, lebo so zreteľom na charakter, účinnosť a špecifickú možnosť použitia tejto výbušniny ide o rovnakú situáciu, ako v prípade držby viacerých zbraní hromadne účinných. O spáchanie tohto trestného činu "vo veľkom rozsahu" podľa § 185 ods. 4 písm. a) Trestného zákona by mohlo ísť iba v prípade zadováženia alebo prechovávaného väčšieho množstva zbraní hromadne účinných alebo väčšieho hromadenia, výroby alebo zadovážovania strelných zbraní, streliva alebo výbušnín spôsobilých na ozbrojenie väčšieho počtu ľudí (čím sa má na mysli najmenej sedem osôb), alebo v takomto rozsahu určeného na obchodovanie.“ Toto rozhodnutie ešte vychádza-

lo zo starého Trestného zákona ([zákon č. 140/1961 Zb.](#)), ktorý neobsahoval ustanovenia o určovaní škody a rozsahu. Ďalšia judikatúra na judikát nadväzovala, a to aj potom, čo už boli do Trestného zákona zahrnuté pravidlá určovania škody a rozsahu. Neskôr však súdy vychádzali v jednotlivých prípadoch z rôznych kritérií – niekedy z kritéria účinnosti zbraní, inokedy z hodnoty zbrane či jej ceny na legálnom trhu. Špecifické skutkové okolnosti spravidla nijakým spôsobom neovplyvňovali rozhodujúce súdy pri výbere kritéria, ktorým ustália použiteľnosť či nepoužiteľnosť kvalifikovanej skutkovej podstaty.

V novembri 2017 senát najvyššieho súdu vydal prelomové súdne rozhodnutie o spôsobe určovania rozsahu trestného činu NOOZ. Ide o rozhodnutie najvyššieho súdu zo dňa 9. novembra 2017, sp. zn. [5Tdo 83/2016](#), neskôr zverejnené aj v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 5/2018 ako judikát R 47/2018. Najvyšší súd v predmetnom rozhodnutí upozornil na existenciu odlišnosti novej zákonnej úpravy, pričom doplnil, že ak súčasný Trestný zákon neupravuje rozsah trestného činu osobitne pre trestný čin NOOZ, treba vtedy vychádzať zo všeobecnej úpravy obsiahnutej v ustanovení § 125 a § 126 Trestného zákona, ktoré rozsah určujú cez peniazmi vyjadrenú hodnotu veci. Zároveň sa však nestotožnil s tvrdením v dovolaní ministerky, že by súdy mali vychádzať z ceny, ktorá bola, resp. mohla byť trestným konaním skutočne získaná, t. j. z reálne dojednaných cien medzi účastníkmi trestného činu, keďže

takéto kritérium nie je všeobecne aplikovateľné. Nesúhlasil ani s postupom nižších súdov, ktoré vychádzali z množstva zbraní, aké by bolo možné zabezpečiť pri legálnom obchode za legálne obchodovateľné ceny, a to z dôvodu samotnej povahy trestného činu ako nelegálnej činnosti. Najvyšší súd za rozhodné kritérium, ktoré zohľadňuje dikciu Trestného zákona, charakter páchanej trestnej činnosti, ako aj aplikovateľnosť na obe skutkové podstaty zvolil **kritérium obchodných cien na čiernom trhu**. Podstatnú úlohu budú zohrávať práve orgány činné v trestnom konaní a spravodajské inštitúcie a ich priebežná činnosť, ktoré zber utajených informácií získavajú v súlade so zákonom a s účelom predchádzať organizovanej trestnej činnosti. Tieto subjekty v pravidelných intervaloch zverejňujú aj krátke správy o činnosti, z ktorých je zrejmé, že sa zaoberajú aj zberom údajov o nelegálnom obchodovaní so zbraňami. Do úvahy pripadajú aj súkromné osoby (fyzické aj právnické), ktoré sa zaoberajú výrobou, predajom alebo vývozom zbraní (podľa § 64 ods. 1 písm. d) v spojení s ustanovením § 29 a nasl. [zákona č. 190/2003 Z. z.](#) o strelných zbraniach a strelive), ktoré môžu mať požadovanú vedomosť aj o cenách zbraní na čiernom trhu. Záverom uviedol, že ak „by naznačený postup k hodnovernému zisteniu cien na čiernom trhu nevedol, potom vo svetle zásady in dubio pro reo sa za smerodajné budú považovať legálne ceny. Nepripustný je však taký výklad, ktorý si od počiatku za rozhodné kritérium pre určenie rozsahu tohto druhu trestnej činnosti stanoví cenu

Rozsah trestného činu nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami

dojednaní medzi páchatel'mi, resp. maloobchodnú cenu v predajniach“.

ČESKÁ REPUBLIKA

Predmetná právna úprava je obsiahnutá v [zákone č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník](#), konkrétne v ustanovení § 279 ako trestný čin nedovoleného ozbrojovania a v ustanovení § 280, ktoré upravuje trestný čin vývoja, výroby a držania zakázaných bojových prostriedkov. Naša právna úprava základných skutkových podstát trestného činu NOOZ spája objektívnu stránku trestného činu spočívajúcu vo výrobe, prechovávaní a opatrení strelnej zbrane a streliva, t. j. samotné nedovolené ozbrojovanie s obchodovaním (vývoz, prevoz, dovoz). Naša právna úprava teda rozdeľuje do dvoch samostatných paragrafov trestný čin NOOZ podľa predmetu (druhu zbrane – strelná vs. hromadne účinná). Česká právna úprava však rozdeľuje úpravu do jednotlivých ustanovení podľa objektívnej stránky trestného činu, čiže osobitne konania, resp. nekonania, ktoré sú nezákonným ozbrojovaním a činnosti, ktoré spadajú skôr pod nelegálne obchodovanie so zbraňami. Objektívna stránka trestného činu nedovoleného ozbrojovania v českej právnej úprave obsahuje aj konanie spočívajúce v uvedení do strel'by schopného stavu pôvodne expanznú zbraň (§ 279 ods. 2 prvá alinea).

Vo vzťahu k strelivu priamo zákon určuje limit na množstvo, od ktorého sa už určité konanie považuje za trestný čin, a to väčšie množstvo streliva. Z toho teda vyplýva, že konanie spočí-

vajúce vo výrobe, opatrení alebo prechovávaní streliva v množstve menšom ako väčšom, nespĺňa úroveň závažnosti trestného činu. Ako sa uvádza v komentári, ide o úpravu, ktorá nadväzuje na Protokol o nezákonnej výrobe strelných zbraní (vid' vyššie). Slovenská právna úprava takúto „hranicu“ množstva vo vzťahu k strelivu neurčuje. Čo práve môže mať za následok existenciu tak špecifických prípadov ako sme spracovali v predchádzajúcej časti práce, kedy aj držba jedného kusu streliva je už trestným činom.

Ďalšiu odlišnosť môžeme nájsť aj v spôsobe trestania trestného činu NOOZ. Český Trestní zákoník priamo pri úprave konkrétnych trestných činov, okrem trestného činu odňatia slobody, uvádza aj trest zákazu činnosti a trest prepadnutia majetku. Slovenské súdy taktiež pri rozhodovaní o treste za trestný čin NOOZ využívajú trest prepadnutia veci či majetku, ako aj trest zákazu činnosti (v prípadoch kedy spáchanie trestného činu NOOZ súviselo s výkonom konkrétnej činnosti, pri ktorej sa zbrane inak používajú). Avšak možnosť použitia týchto trestov vyplýva zo všeobecných ustanovení Trestného zákona (§ 34). Treštie protiprávneho konania naplňajúceho znaky skutkovej podstaty trestného činu NOOZ je v slovenskej právnej úprave výrazne prísnejšie. Česká právna úprava, podobne ako u nás, umožňuje aj podmienený trest odňatia slobody, pričom podľa informácií od českého najvyššieho súdu, ide o najčastejšie ukladaný trest v prípade nedovoleného ozbrojovania podľa § 279 (napr. v roku 2016 to bolo v 115 prípadoch,

v roku 2017 išlo o 111 prípadov). Druhým najčastejším trestom je nepodmienečný trest odňatia slobody (napr. v roku 2016 v 52 prípadoch, za rok 2017 51 prípadov). Pokiaľ ide o výmeru ukladaného trestu, tak pri nepodmienečnom treste odňatia slobody, ide o rozsah 1 až 5 rokov (v roku 2016 to bolo 34 prípadov, pričom v 14 prípadoch bol uložený trest odňatia slobody v trvaní až 15 rokov; v roku 2017 išlo o 26 prípadov, pričom v 15 prípadoch bol uložený trest odňatia slobody až na 15 rokov).

Rozsah trestného činu potrebný pre posudzovanie konkrétneho protiprávneho konania ako trestného činu je priamo definovaný v príslušných ustanoveniach českého Trestního zákoníku. Z hľadiska závažnosti je potrebné, podobne ako u nás, na trestno-právnu úpravu hľadiť ako na podpornú (subsidiárnu) voči správno-právnej úprave. V prípade menej závažného pochybenia môže byť takéto konanie posudzované ako priestupok podľa [zákona č. 119/2002 Sb. o zbraňoch](#). Ako sme načrtli v predchádzajúcom texte, veľmi významným rozdielom českej a slovenskej právnej úpravy trestného činu NOOZ je zákonné určenie hranice minimálneho množstva streliva, ktoré sa považuje za trestné v zmysle českého Trestního zákoníku (§ 279 ods. 1). Konkrétne však pojem *väčšie množstvo* streliva už zákon nedefinuje. Komentár k Trestnímu zákoníku uvádza takýto výklad: „Zákon, pokud jde o znak většího množství střeliva, toto množství blíže nedefinuje a ponechává stanovení konkrétní kvantifikace na posouzení jeho druhu a účinnosti. Za větší množství střeliva

Rozsah trestného činu nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami

je však nutné považovať **takové jeho množstvo, jehož účinnosť znamená pro bezpečnosť ľudí srovnateľný stupeň ohrozenia alebo nebezpečia, ako môže vyvolať jedna strelná zbraň**. Vzhľadom k tomu, že strelivo môže byť rôzneho druhu a môže vyvolať nebezpečia alebo ohrozenia odlišné podľa svojho charakteru, bude určené, čo je v danom prípade množstvo väčšie, závislé na konkrétnom druhu a účinnosti posudzovaného streliva. V každom jednotlivom prípade bude proto nutné posudzovať, zda je splnený tento znak podľa toho, zda se jedná o nebezpečné druhy streliva, jako je tomu např. u zakázaného streliva či munice (mezi niž patří střely do pancéřovek a tarasnic, dělostřelecké strelivo, pumy, torpéda, řízené a neřízené rakety), anebo o strelivo zařazené do nižších kategorií B až C, které již svou povahou patří k méně nebezpečným. U velmi ohrožujících druhů streliva postačí menší počet, než který je vyžadován u méně závažných druhů streliva.“ ²

Obdobne český Trestní zákoník určuje minimálnu hranicu množstva výbušniny [§ 279 ods. 3 písm. a)], ktorá odlišuje konanie naplňajúce znaky trestného činu od konania, ktoré bude posúdené len ako priestupok. Opätovne ani pojem množstvo väčšie než malé zákon výslovne nedefinuje. Jeho výklad však môžeme odvodiť z judikatúry, ktorá ustálila, že za množstvo väčšie než malé je potrebné považovať také množstvo, ktoré má účinky porovnateľné s účinkom jednej hromadne účinnej zbrane, teda je spôsobilé usmrtiť viac ľudí alebo im spôsobiť ujmu na zdraví (R 44/1977, R 16/2005). Konkrétne

množstvo pri konkrétnom druhu výbušniny bude potom závisieť od miery účinnosti výbušnej látky v každom jednotlivom prípade. Rovnako ako pri streľive teda nie je objektívne možné dané množstvo presne kvantifikovať.

V ustanovení § 279 ods. 3 písm. a) Trestní zákoník stanovuje prísnejšiu sadzbu trestu odňatia slobody za **značné množstvo** streľiva. V tomto prípade však nejde o kvalifikovanú skutkovú podstatu, ale ešte stále základnú, len prísnejšiu ako v odseku 1 citovaného paragrafu. Taktiež zákonná definícia neexistuje. Výklad ponúka ustálená judikatúra. „Požadavek, aby šlo u streľiva o značné množstvo, vyplýva z toho, že streľivo samo o sobě nevykazuje takovou obecnou nebezpečnost, a tedy společenskou škodlivost jako ve spojení se zbraní. Proto je v tomto ustanovení kladen důraz na to, aby toto streľivo bylo ve značném množství, aby již to, že dochází k jeho hromadění, výrobě nebo opatrování v tomto kvantu, vytvářelo hrozbu srovnatelnou s hromaděním, výrobou nebo opatrováním zbraní. Značné množství nelze stanovit žádným přesným počtem, neboť se zřetelem na to, že existují různé druhy streliva s nestejnou účinností, bude třeba zkoumat, zda je v projednávaném případě tento znak naplněn. Proto bude nutné vždy vycházet z konkrétních okolností případu s důrazem na sledování účinku, který zkoumané množství streliva může způsobit. Vodítkem pro určení značného množství streliva může být zejména účinnost, která by měla v případě, že by bylo tohoto množství užito s konkrétní zbraní, znamenat pro bezpečnost

společnosti a lidí srovnatelné ohrožení, jako by mohla způsobit jedna zbraň hromadně účinná (srov. R 44/1977). Z hlediska srovnatelnosti stupně ohrožení je nutno také brát ohled na skutečnost, zda je či není strelivo neoprávněně hromaděno za současného neoprávněného držení zbraně umožňující jeho snadné použití (srov. R 54/2008).“ ³

Množstvo streľiva či výbušniny je potrebné odlišovať od spáchania trestného činu vo väčšom rozsahu [§ 279 ods. 4 písm. b), § 280 ods. 3 písm. b)] ako znaku kvalifikovanej skutkovej podstaty. „Trestný čin podle § 279 odst. 4 je spáchán ve větším rozsahu, je-li nebezpečí z něho hrozící zvláště vysoké, zejména tehdy, opatří-li si pachatel nebo přechovává-li více zbraní hromadně účinných nebo značné množství výbušnin anebo hromadí-li, vyrábí nebo opatruje-li sobě nebo jinému zbraně nebo strelivo ve značném množství, které v rozsahu a závažnosti odpovídá vyššímu nebezpečí vyplývajícímu z držení více zbraní hromadně účinných. Může jít také o různou kombinaci hromadění zbraní, výbušnin a streliva (např. pachatel má sice jen jednu zbraň hromadně účinnou, ale současně hromadí větší množství dalších zbraní, větší množství výbušnin a streliva – větší rozsah je zde dán nahromaděním zbraní, výbušnin a streliva).“ ⁴ Ustálená judikatúra ďalej dopĺňa, že vo väčšom rozsahu je trestný čin spáchaný, „jestliže jde o takové množství výbušniny, jehož účinky podstatně převyšují účinky jedné hromadně účinné zbraně a jsou srovnatelné s účinky více takových zbraní. Znak ve větším rozsahu naplňuje opat-

Rozsah trestného činu nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami

ření nebo přechovávání 2,5 kg plastické trhaviny komerčně označované Semtex“. **5** „Trestný čin podle § 280 odst. 3 je spáchan ve větším rozsahu, hrozí-li v případě jednání vymezeného v odstavci 1 (výrobou, dovozem, vývozem, průvozem, vývojem, přechováváním nebo jiným nakládáním) nebo v odstavci 2 (projektováním, stavěním nebo užíváním provozů určených k vývoji, výrobě nebo skladování) chráněným zájmům nebezpečí zvláště vysoké, zejména tehdy, vztahuje-li se toto jednání na větší množství zbraní, bojových prostředků nebo výbušnin zakázaných zákonem nebo mezinárodní smlouvou.“ **6**

POĽSKÁ REPUBLIKA

Poľská právna úprava je obsiahnutá v Trestnom zákone zo 6. júna 1997 (Dz. U. z 2019 r. poz. 1950 ze zm.). Trestný zákon upravuje v článku 263 trestný čin výroby a obchodovania so zbraňami bez povolenia. Poľská právna úprava je veľmi stručná, jednoduchá a viac všeobecná než slovenská právna úprava. Na druhej strane však upravuje špecifické protiprávne konanie spočívajúce v neúmyselnej strate strelnej zbrane alebo streliva, ktoré páchatel inak držal v súlade so zákonom. Trestný čin výroby a obchodovania so zbraňami je zaradený do 32. kapitoly Trestného zákona, ktorá upravuje trestné činy proti verejnému poriadku.

Poľský Trestný zákon rozlišuje za trestný čin výroby a obchodovania so zbraňami tri tresty, a to trest odňatia slobody, trest obmedzenia slobody a pokutu.

Podľa článku 33 poľského Trestného zákona sa pokuta ukladá v tzv. denných sadzbách, s uvedením počtu týchto sadzieb a výšky jednej sadzby; pričom, ak zákon neustanovuje inak, najnižší počet sadzieb je 10 a najvyšší 540. Za trest obmedzenia slobody poľský Trestný zákon (článok 34) považuje povinnosť vykonávať neplatenú kontrolovanú prácu na sociálne účely a zrážky zo mzdy v rozsahu 10 až 25 percent mesačne na sociálne účely určené súdom. Ak zákon neustanovuje inak, takéto obmedzenie slobody môže byť uložené na jeden mesiac až dva roky. Zároveň platí, že odsúdená osoba počas trestu obmedzenia slobody nemôže zmeniť trvalý pobyt bez súhlasu súdu a je povinná poskytovať vysvetlenia o priebehu výkonu trestu.

Poľský Trestný zákon podľa článku 69 taktiež umožňuje podmienený odklad výkonu trestu odňatia slobody. Pri rozhodovaní o trestnom čine výroby a obchodovania so zbraňami, súdy inštitút podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody využívajú. Vo väčšine prípadov súdy za trestný čin výroby a obchodovania so zbraňami ukladajú trest vo výmere do 1 roka, čo je prvá základná podmienka pri použití podmieneného odkladu.

Zaujímavosťou poľskej trestnej právnej úpravy je to, že nie všetky trestné činy súvisiace so zbraňami alebo strelivom sú obsiahnuté výlučne v Trestnom zákone. Poľský zákon o zbraniach a strelive z 21. mája 1999 (Dz. U. z. 2019, poz. 284 ze zm.) upravuje rozsiahlu skupinu menej závažných trestných činov

a navyše aj jeden prečin. To vlastne znamená, že poľský právny systém používa najmä trestné právo na trestanie nezákonných aktivít spojených so zbraňami. Preto príslušné na rozhodovanie sú v týchto veciach všeobecné súdy. Podľa zákona o zbraniach a strelive, článok 50, spáchanie prečinu spočíva v opustení strelnej zbrane alebo streliva, ktorú inak má vo svojej dispozícii. Za takéto protiprávne konanie možno uložiť pokutu, trest obmedzenia osobnej slobody alebo trest odňatia slobody až na 2 roky.

Poľský trestný zákon nedefinuje rozsah trestného činu. Všeobecná časť poľského trestného zákona stanovuje určité usmernenia pre sudcov pri ukladaní trestu. Podľa článku 53 ods. 3 poľského Trestného zákona by súd mal zohľadniť najmä: motiváciu a formu správania sa páchatel'a, najmä ak spáchal trestný čin na škodu bezmocnej osoby z dôvodu jej veku alebo zdravia, ak spáchal trestný čin spolu s maloletou osobou, druh a rozsah porušenia povinností, ktoré sa od páchatel'a vyžadovali, druh a rozsah negatívnych následkov trestného činu, charakteristiku a osobné podmienky páchatel'a, spôsob života pred spáchaním trestného činu a konanie po jeho spáchaní, najmä záujem nahradiť spôsobenú škodu, ako aj správanie obete. Ide o zmiešanú skupinu okolností, ktoré v každom jednotlivom prípade môžu prísniť ukladaný trest, ale aj zmieriť. Zároveň platí, že výpočet týchto okolností nie je uzavretým celkom, takže súd môže vziať do úvahy aj iné okolnosti, napríklad druh zbrane, dĺžku nelegálnej držby zbrane. Príkladmo

Rozsah trestného činu nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami

uvádzame prípad, v ktorom sa Odvolací súd Katovice vyjadril, že dĺžka obdobia nezákonnej držby zbrane ovplyvňuje rozsuh dok pri určení stupňa sociálnej škodlivosti takehoto konania (výrok Odvolacieho súdu Katovice zo dňa 21. júna 2007, II Aka 55/07, LEX no 331785).

MAĎARSKO

Maďarská právna úprava je obsiahnutá v zákone C z roku 2012 – Trestný zákonník, ktorý v ustanovení paragrafu 325 upravuje trestný čin zneužitia strelnej zbrane a streliva. Maďarská právna úprava je tej slovenskej podobnejšia ako poľská právna úprava. Obsahuje približne rovnaké objektívne stránky v základných skutkových podstatách. Podobne ako česká právna úprava, maďarský Trestný zákonník pri strelive určuje konkrétnu hranicu množstva, kedy určité protispoločenské konanie je považované už za trestný čin. Na rozdiel od českej úpravy, toto množstvo však maďarský zákonník vyjadruje presným číselným vyjadrením v počte kusov streliva – 10 kusov (§325 ods. 6).

Ďalšiu podobnosť medzi slovenskou a maďarskou právnou úpravou môžeme nájsť v rozlišovaní základnej a kvalifikovanej skutkovej podstaty. Základná skutková podstata je obsiahnutá v ustanoveniach § 325 odsek 1 a 2 maďarského Trestného zákonníka. Prísnejšia forma spáchania trestného činu, konkrétne za účelom dosiahnutia zisku alebo ako člen zločineckého združenia, je obsiahnutá v odseku 3 paragrafu.

Pri určovaní rozsahu trestného činu, maďarský Trestný zákonník kladie dôraz na množstvo predmetov tohto trestného činu, teda na množstvo strelných zbraní a streliva. Pokiaľ teda ide o strelné zbrane, množstvo nie je číselne vyjadrené priamo v zákone, no pri rozhodovaní o vine a ukladaní trestu je dôležitá skutočnosť, či páchatel získal alebo vlastnil jednu pištoľ alebo celý arzenál strelných zbraní. Ako sme už spomenuli vyššie, pre strelivo zákon výslovne stanovuje hranicu tzv. malého množstva v počte kusov desať. Odkazujúc na zákonný účel trestu a zásady ukladania trestov pri konkrétnom určení typu a rozsahu trestu súd postupuje v zmysle príslušných zákonných ustanovení a niekoľkoročnej ustálenej judikatúry. Za posledné desaťročia súd vydal viac ako sto stanovísk, v ktorých sa podrobne zaoberala aplikáciou a interpretáciou určitých zákonných ustanovení. Prirodzene, takéto stanoviská nemôžu byť v rozpore so zákonom ani nesmú konkrétnym ustanoveniam prikladať iný význam než majú. Napríklad stanovisko č. 56 obsahuje detailný zoznam a vysvetlenie príťažujúcich a poľahčujúcich okolností, ktoré má súd pri ukladaní trestu vziať do úvahy. Podobne ako v podmienkach slovenského trestného práva, je čistý trestný register poľahčujúcou okolnosťou, naopak recidíva je okolnosťou príťažujúcou. Pokiaľ ide o dotknutý trestný čin, bude za držbu 10 kusov streliva bezpochyby uložený miernejší trest než za držanie nákladu vysoko účinných strelných zbraní a streliva. To isté platí aj v prípade dĺžky trvania držby strelných zbraní a streliva. Konkrétne

okolnosti trestného činu sa musia skúmať individuálne, prípad od prípadu, a zákonná nevýhoda sa určuje na základe konkrétnych okolností. Pokiaľ ide o trestný čin zneužitia strelných zbraní a streliva, nie je predchádzajúca rozhodovacia prax moc rozsiahla, keďže súdy takýchto prípadov riešili len niekoľko (priemerne 10 až 15 ročne). Podľa dostupných údajov, bol v týchto prípadoch uložený trest odňatia slobody väčšinou na dva až tri roky (podľa posúdenia štyroch prípadov za roky 2015 až 2019). Pokiaľ ide o podmienený odklad výkonu trestu odňatia slobody, ten je podľa maďarského trestného práva možný pri treste odňatia slobody kratšom ako 2 roky (vrátane), za súčasného splnenia dosiahnutia účelu trestu aj s ohľadom na osobu páchatela. Keďže 2 roky sú minimálnou zákonnou trestnou sadzbou pre trestný čin zneužitia strelných zbraní a streliva, podmienený odklad v tomto prípade nie je úplne bežný, no prichádza do úvahy pri prečine alebo v prípade prípravy.

RAKÚSKO

Hlavný rozdiel medzi Slovenskom a Rakúskom je v samotnej forme právnej úpravy trestnej činnosti na úseku zbraní a streliva. Pravidlá týkajúce sa držby, nadobúdania a iného nakladania so zbraňami a strelivom obsahuje rakúsky zákon o zbraniach (Waffengesetz) z roku 1996, ktorý práve na konci roka 2018 prešiel výraznou novelizáciou za účelom implementácie európskeho práva s ohľadom na miernejšie presadzovanie inak prísnych európskych legislatívnych

Rozsah trestného činu nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami

úprav, a to všetko pri zachovaní existujúceho právneho stavu. V súvislosti s teroristickými útokmi v roku 2015, došlo k sprísneniu európskej [smernice 91/477/EHS](#) o strelných zbraniach v marci 2017. **7** Trestnú zodpovednosť v súvislosti so zbraňami obsahuje ustanovenie § 50 zákona o zbraniach. V tom istom zákone sú upravené aj priestupky na úseku zbraní a streliva (§ 51 zákona o zbraniach). Teda správny predpis o zbraniach obsahuje osobitnú trestnú úpravu skutkových podstat trestných činov v súvislosti s porušením pravidiel inak zakotvených v zákone o zbraňach.

V dotknutom 10. oddieli sú teda ďalej upravené priestupky ako konanie, ktoré je v rozpore so zákonom o zbraniach alebo iným nariadením vydaným v jeho medziach a nie je trestným činom. Za priestupok môže byť podľa zákona páchatel' potrestaný pokutou až do výšky 3 600 eur alebo dokonca aj trestom odňatia slobody až na 6 týždňov. Ustanovenie § 52 upravuje osobitne prepadnutie zbraní a iných predmetov (strelivo a petardy), ktorými došlo k spáchaniu priestupku podľa § 51, ak je takéto prepadnutie potrebné na odvrátenie nebezpečenstva nesprávnym alebo neopatrným použitím alebo nebezpečným skladovaním, ďalej zbraní a iných predmetov, ktorých pôvod nie je známy alebo ktoré by museli byť inak vydané neoprávnenej osobe.

Ako sme sa dočítali na webovom portáli IWÖ, **8** rakúsky zákon o zbraniach je veľmi liberálny, pričom v prípade akýchkoľvek možných novelizácií sa na tvorbu či pripomienkovanie zúčastňu-

jú aj zástupcovia rôznych združení a skupín združujúcich držiteľov zbraní (športových, poľovníckych a pod.). Zákon obsahuje veľmi malý výpočet konaní, ktoré sú považované za trestný čin a aj ich potrestanie je oproti slovenskej právnej úprave oveľa menej prísne. V rakúskom Trestnom zákone (Strafgesetzbuch) je zakotvené použitie zbrane alebo ohrozenie zbraňou ako priťažujúca okolnosť pri trestných činoch uvedených v prvom, treťom a v desiatom oddieli osobitnej časti Trestného zákona (trestné činy proti životu, proti slobode, proti sexuálnej integrite a právu na sebaurčenie). Podobne ako v slovenskom trestnom zákone, aj rakúsky zákon rozpoznáva trestné činy spáchané so zbraňou (napr. krádež, zneužitie poľovníckych práv). Pokiaľ však ide o okolnosti podmieňujúce použitie vyššej trestnej sadzby priamo pri trestnom čine podľa zákona o zbraniach, tieto sú dve, a to väčšie množstvo zbraní a zisťný úmysel. Zákon o zbraniach neurčuje koľko presne je „väčšie množstvo“. Podľa informácií získaných od rakúskeho najvyššieho súdu, súdy za väčšie množstvo považujú 10 a viac kusov zbraní.

Zákon o zbraniach rozlišuje dva tresty, ktoré možno uložiť za protiprávne konanie na úseku zbraní a streliva, a to trest odňatia slobody a pokutu. Pokuta sa podobne ako v Poľsku určuje cez tzv. denné sadzby, s uvedením počtu týchto sadzieb a výšky jednej sadzby. Trestné sadzby už upravuje rakúsky Trestný zákon (§ 19). Pri stanovovaní výšky pokuty (dennej sadzby) súd musí zohľadniť osobné pomery páchatel'a a jeho ekonomickú

spôsobilosť v čase rozhodovania prvoinštančným súdom. Zároveň platí, že denná sadzba nemôže byť nižšia ako 4 eurá ani vyššia ako 5 000 eur. Zákon tiež umožňuje, v prípade nevykonalnosti pokuty, uložiť páchatel'ovi alternatívny trest odňatia slobody v pomere 2 denné sadzby = 1 deň odňatia slobody. Rakúsky Trestný zákon (§ 278c) tiež stanovuje, že ak niektorý trestný čin podľa § 50 zákona o zbraniach je spáchaný tak, že pravdepodobne spôsobí vážne alebo dlhotrvajúce narušenie verejného alebo hospodárskeho života a že zámerom je vážne zastrašiť obyvateľstvo, verejné orgány alebo donútiť medzinárodné organizácie, aby niečo konali, tolerovali alebo so zámerom ohroziť alebo zničiť základné politické, ústavné, hospodárske alebo sociálne štruktúry štátu alebo medzinárodnej organizácie, ide o teroristický trestný čin.

NEMECKO

Nemecká právna úprava je veľmi podobná rakúskemu spôsobu. Právna úprava protiprávneho konania na úseku zbraní a streliva je obsiahnutá primárne v zákone o zbraniach (Waffengesetz) z roku 2002. **9** Nemecký zákon o zbraniach je predovšetkým správno-právnym predpisom, ktorý vo svojej štvrtjej časti (§ 51 až 54) upravuje správne delikty (§ 53), ale tiež aj trestné činy (§ 51, § 52) na úseku zbraní a streliva. Ustanovenia o protiprávnom konaní v každom prípade odkazujú na čisto správno-právne ustanovenia v ostatných častiach zákona. Základným následkom za spáchanie niektorého z týchto správnych deliktov je

Rozsah trestného činu nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami

pokuta do výšky 10 000 eur. Ustanovenie § 54 upravuje doplnkový následok (vo forme trestu) – zhabanie vecí, ku ktorému dôjde v prípade dopustenia sa niektorého z trestných činov uvedených v ustanovení § 51, § 52 ods. 1, 2 alebo 3 bod 1., 2. alebo 3. alebo ods. 5. Zhabaná musí byť vždy tá zbraň, v súvislosti s ktorou bol niektorý z uvedených trestných činov spáchaný, tiež zbraň vyrobená alebo použitá na spáchanie, prípravu alebo aj len pri zamýšľaní spáchať niektorý z týchto trestných činov. Obdobne môže byť zbraň zhabaná v prípade ostatných trestných činov uvedených v ustanovení § 52 alebo tiež zbraň, ktorou došlo k spáchaniu niektorého zo správnych deliktov uvedených v § 53. Na uvedených ustanoveniach (§51 a § 52) môžeme vidieť, že právna úprava trestania je špecifická oproti slovenskej právnej úprave. V úvodných odsekoch (§ 51 ods. 1 a § 52 ods. 1 a 3) je vždy upravené základné konanie (po našom základná skutková podstata) vymedzením objektívnej stránky daného trestného činu (prevažne spočíva v porušení zákonom stanovených povinností) a stanovením primárneho rozsahu trestnej sadzby za takéto protiprávne konanie, resp. opomenutia konania, ktoré môže príslušný orgán (súd) uložiť. Ďalšie odseky (§ 51 ods. 2 a § 52 ods. 5) obsahujú okolnosti podmieňujúce použitie vyššej trestnej sadzby, v nemeckom zákone o zbraniach pomenované ako *zvlášť závažný prípad*. Za zvlášť závažný prípad sa v zmysle zákona považuje situácia, ak páchatel spácha trestný čin za účelom zisku (komerčný účel) alebo ako člen gangu. Ďalšie odseky (§ 51 ods. 3 a 4

a § 52 ods. 4 a 6) nie sú samé o sebe skutkovou podstatou, ale len spresňujú aplikáciu základných skutkových podstát, a najmä zákonné hranice trestnej sadzby osobitne v prípade nedbanlivostného a menej závažného konania, len ako formy zavinenia. Posúdenie samotnej závažnosti spáchaného trestného činu je vždy v rukách súdu, no následne zákon určitým spôsobom usmerňuje sudcu pri potrestaní páchatel'a (stanovovaní výšky trestu) v konkrétnom prípade. Teda napríklad v prípade zavinenia z nedbanlivosti, s prihliadnutím na ostatné okolnosti, by mal súd uložiť maximálne dvojročný trest odňatia slobody (§ 51 ods. 4) a nemal by ísť až k hornej hranici všeobecnej trestnej sadzby vymedzenej v prvom odseku § 51 (t. j. 5 rokov). Ustanovenia teda vymedzujú základný rámec pre sankcie, v ktorých súd musí nájsť spravodlivý a odôvodnený trest za spáchaný trestný čin, berúc do úvahy zavinenie páchatel'a. Pri určovaní rozsahu, resp. závažnosti konkrétneho konania sa vo všeobecnosti musí zohľadniť každá okolnosť prípadu. Okrem ceny zbrane na čiernom trhu, sa pri rozhodovaní v zásade berú do úvahy podobné okolnosti – pôvod a účinnosť zbrane, dĺžka držania zbrane aj trhová hodnota zbrane. Z toho vyplýva, že ani rozhodovacia prax nemeckých súdov nie je jednotná a ustálená a jednotlivé prípady sa posudzujú individuálne so zohľadnením rôznych kritérií dôležitých pre stanovenie závažnosti a uloženie trestu.

TALIANSKO

Aj v talianskom právnom poriadku, aktivity spojené s držbou a obchodovaním so zbraňami sú primárne upravené a sankcionované v rámci trestného práva. Primárnym právnym predpisom je zákon č. 110 z roku 1975 o doplnkových pravidlách pre oblasť zbraní, streliva a výbušnín (*Norme integrative della disciplina vigente per il controllo delle armi, delle munizioni e degli esplosivi*). Hlavné trestné činy na úseku zbraní a streliva sú: vlastníctvo a prechovávanie zbraní; úprava zbraní; neoprávnený vývoz, prevoz a dovoz zbraní. Trestné činy na úseku zbraní a streliva sú v prevažnej miere zločiny, s výnimkou niekoľkých prečinov. Trestná sadzba pri týchto trestných činoch sa mení aj v závislosti od konkrétneho druhu dotknutej zbrane. Napríklad v prípade trestného činu prechovávanie a nosenie strelnej zbrane, zákon umožňuje uložiť trest odňatia slobody v rozmedzí od 4 mesiacov do 6 rokov. V prípade vojenských zbraní sa trestná sadzba sprísňuje na 1 až 8 rokov. Naopak za prechovávanie a nosenie nožov, dýk a iných útočných predmetov prichádza do úvahy trest v trvaní 6 mesiacov až 2 roky. Za trestný čin obchodovania so zbraňami, zákon ukladá trest odňatia slobody na 1 až 6 rokov. Podmienečný odklad výkonu trestu je možný, ak ide o prvo-páchatel'a, ktorému bol uložený trest odňatia slobody v maximálnej výške 2 roky. Taliansky trestný zákon predpokladá niekoľko okolností podmieňujúcich použitie vyššej trestnej sadzby. Jednou z nich je napríklad nosenie zbrane na verejnom

Rozsah trestného činu nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami

zhromaždení. Iné okolnosti, ako osobitný motív či výška spôsobenej škody môžu, aj v prípade trestných činov na úseku zbraní a streliva, podmieniť sprísnenie ukladaného trestu, ale ide skôr o okolnosti používané pre iné druhy trestných činov. Ani talianske trestné právo nedefinuje pojem závažnosti trestného činu. Úroveň závažnosti sa posudzuje v každom jednotlivom prípade osobitne. Súd pri rozhodovaní o týchto trestných činoch berie do úvahy typ zbrane, ktorej sa protiprávne konanie týkalo, ako aj útočnú silu. Podľa vyjadrenia talianskeho najvyššieho súdu, faktory ako trhovú hodnotu zbrane, cena zbrane na čiernom trhu či dĺžka trvania nezákonného prechovávanía zbrane nemajú pre prípad žiadnu váhu.

Trestný čin nedovoleného ozbrojovania a obchodovania so zbraňami sa môže javiť ako jeden z mnohých iných trestných činov, ktorý nevykazuje žiadne špecifické okolnosti. Spravidla ani nie je sám o sebe predmetom záujmu odbornej ani laickej verejnosti. No len do momentu, než v súvislosti s ním nedôjde k iným tragickým udalostiam, dokonca až na svetovej úrovni. Aj napriek tomu, si však málokto uvedomuje, neodňateľnú dôležitosť ochrany spoločnosti pred takýmto konaním. Právna úprava a ani súdna prax na tomto úseku nesmie byť skostnatená a musí jej byť venovaná náležitá a neustála pozornosť s včasným reakčným časom. Tak ako sa vyvíja spoločnosť, vyvíja a stupňuje sa vynaliezavosť a nápaditosť zločincov, ktorí vynachádzajú nové a rafinované postupy zo snahy po veľkom zisku, obchody so zbraňami nevynímajúc.

Štáty by sa prvotne mali zamerať na procesnú časť, disponovať účinnými prostriedkami a postupmi včasného odhaľovania trestnej činnosti. Mali by využívať primerané no odstrašujúce prostriedky eliminácie páchatel'ov. A v neposlednom rade disponovať stabilnou justíciou s ustálenou rozhodovacou praxou, ktorá by dávala jasný obraz o postoji štátu k takýmto páchatel'om.

JUDr. Ivana Mičková
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Poznámky:

1 Časť IV. Ustanovenia trestné, § 28 až 40 zbrojného patentu. Dostupný na: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=18&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>. [cit. 2020-10-20].

2 ŠÁMALOVÁ, Milada. § 279 [Nedovolené ozbrojovanie]. In: ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)*. 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 2817.

3 Tamtiež.

4 Tamtiež.

5 Uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 31.8.2014, sp. zn. 7Tdo/933/2004 (R 16/2005).

6 ŠÁMALOVÁ, Milada. § 280 [Vývoj, výroba a držení zakázaných bojových prostriedků]. In: ŠÁMAL, Pavel, GRIVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří, KRATOCHVÍL, Vladimír, PÚRY, František, RIZMAN, Stanislav, ŠÁMALOVÁ, Milada, VÁLKOVÁ, Helena, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní zákoník (EVK)*. 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 2840.

7 Dostupné tu: <https://iwoe.at/das-neue-oesterreichische-waffenrecht/>. [cit. 2020-03-17].

8 Interessengemeinschaft liberales Waffenrecht in Österreich – Záujmové združenie zástupcov liberálnych zbrojných predpisov v Rakúsku; IWÖ je nezávislým zástupcom záujmov všetkých obyvateľov Rakúska, ktorí dodržiavajú zákony a majú záujem na zákonnom držaní strelných zbraní akéhokoľvek druhu. Dostupné tu: <https://iwoe.at/mitglieder/beitritt/>.

9 V anglickej verzii preloženej Federálnym ministerstvom vnútra z nemeckého originálu dostupný tu: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_waffg/englisch_waffg.html#p0527. [cit. 2020-03-27].

Nariadenie 32021R0784

Online šírenie teroristického obsahu

[Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2021/784 z 29. apríla 2021 o riešení šírenia teroristického obsahu online](#)

Zákonodarcovia Európskej Únie (ďalej len „EÚ“) navrhovali nové pravidlá už v roku 2018, keď narastali obavy z online šírenia propagandy Islamského štátu a tiež v dôsledku série útokov radikalizovaných útočníkov vo viacerých európskych mestách. Po dočasnej dohode medzi Európskym parlamentom a Radou v decembri roku 2020 týkajúcej sa nového nariadenia, ktoré adresuje problém online šírenia teroristického obsahu, Rada schválila jeho znenie dňa 16. marca 2021. Komisia vydala 18. marca 2021 oznámenie popisujúce hlavné zmeny, ktoré Rada a Európsky parlament vykonali v pôvodnom návrhu. Nakoniec Komisia prijala pozíciu prijatú Radou. Európsky parlament na svojom plenárnom zasadnutí dňa 29. apríla 2021 schválil nariadenie, ktoré online platformám ukladá povinnosť rýchlo odstrániť alebo zablokovať prístup k online obsahu považovanom vo svojej povahe za „teroristický“. Spravodajca parlamentu pre tento návrh, Patryk Jaki (Európski konzervatívci a reformisti, Poľsko), zdôraznil, že konečný text predstavuje „dobrý výsledok, ktorý vyvažuje bezpečnosť, slobodu prejavu a vyjadrovania na internete, chráni legálny obsah a prístup k informáciám pre všetkých občanov EÚ a bojuje proti terorizmu prostredníctvom spolupráce a dôvery medzi štátmi“. Po konečnom prijatí nadobudlo nariadenie účinnosť dvadsiatym dňom po jeho uverejnení v Úradnom vestníku Európskej únie. Uplat-

ňuje sa od 7. júna 2022, je záväzný v celom rozsahu a priamo uplatniteľný vo všetkých členských štátoch.

No predmetné nariadenie vyvolalo nepokoj medzi mimovládnyimi organizáciami a organizáciami na ochranu ľudských práv, vrátane Amnesty International a Reportérov bez hraníc, ktoré sa obávajú zneužitia nových pravidiel na potlačenie slobody prejavu. Dňa 25. marca 2021 viac ako 60 organizácií a občianskych združení vyzvalo poslancov Európskeho parlamentu, aby hlasovali proti prijatiu nariadenia. V otvorenom liste poukázali predovšetkým na skutočnosť, že kompromis dosiahnutý počas rokovaní „*stále obsahuje nebezpečné opatrenia, ktoré v konečnom dôsledku oslabia ochranu základných práv EÚ. Taktiež môže prijatie tohto nariadenia vytvoriť nebezpečný precedens pre reguláciu online obsahu po celom svete*“. Svoj názor odôvodnili najmä tým, že návrh motivuje online platformy používať automatizované nástroje na moderovanie obsahu, neexistuje žiaden nezávislý súdny dohľad a členské štáty môžu vydávať cezhraničné príkazy bez akejkoľvek kontroly.

Hlavné zmeny, ktoré zavádza tento nový právny predpis, možno zhrnúť do niekoľkých bodov:

1. Odstránenie teroristického obsahu z internetu do jednej hodiny od doručenia príkazu na odstránenie: článok 3 upravujúci príkazy na odstránenie ustanovuje, že príslušný orgán každého členského štátu má právomoc vydať príkaz na odstránenie, ktorým sa poskytovateľom

hostingových ¹ služieb ukladá povinnosť odstrániť teroristický obsah alebo znemožniť prístup k teroristickému obsahu vo všetkých členských štátoch. Ak príslušný orgán predtým nevydal voči poskytovateľovi hostingových služieb príkaz na odstránenie, informuje poskytovateľa hostingových služieb o uplatniteľných postupoch a lehotách najmenej 12 hodín pred vydaním príkazu na odstránenie. Poskytovatelia hostingových služieb odstránia teroristický obsah alebo znemožnia prístup k teroristickému obsahu vo všetkých členských štátoch čo najskôr, najneskôr však do jednej hodiny od doručenia príkazu na odstránenie. Príslušný orgán adresuje príkaz na odstránenie hlavnému miestu podnikateľskej činnosti poskytovateľa hostingových služieb alebo jeho právneho zástupcovi. Poskytovateľ hostingových služieb bez zbytočného odkladu informuje príslušný orgán o odstránení teroristického obsahu alebo o znemožnení prístupu k teroristickému obsahu vo všetkých členských štátoch, pričom uvedie najmä čas tohto odstránenia alebo znemožnenia prístupu. Ak poskytovateľ hostingových služieb nemôže splniť príkaz na odstránenie z dôvodu vyššej moci alebo faktickej nemožnosti vykonať ho, ktorú nezavinil poskytovateľ hostingových služieb, vrátane objektívne odôvodniteľných technických alebo operačných príčin, bez zbytočného odkladu informuje o týchto dôvodoch príslušný orgán, ktorý vydal tento príkaz na odstránenie. Ak poskytovateľ hostingových služieb nemôže splniť príkaz na odstránenie, pretože obsahuje zjavné chyby alebo neobsahuje dostatočné informácie na jeho

Nariadenie 32021R0784

Online šírenie teroristického obsahu

vykonanie, bez zbytočného odkladu informuje príslušný orgán, ktorý vydal tento príkaz na odstránenie, a požiada ho o potrebné objasnenie. Príkaz na odstránenie sa stane konečným po marnom uplynutí lehoty na podanie opravného prostriedku podľa vnútroštátneho práva alebo po potvrdení rozhodnutia v konaní o opravnom prostriedku.

2. Postup pre cezhraničné príkazy na odstránenie: článok 4 ustanovuje, že ak poskytovateľ hostingových služieb nemá svoje hlavné miesto podnikateľskej činnosti ani právneho zástupcu v členskom štáte príslušného orgánu, ktorý vydal príkaz na odstránenie, daný orgán súčasne predloží kópiu príkazu na odstránenie príslušnému orgánu členského štátu, v ktorom má poskytovateľ hostingových služieb svoje hlavné miesto podnikateľskej činnosti, alebo v ktorom má pobyt alebo je usadený jeho právny zástupca. Ak sa poskytovateľovi hostingových služieb doručí príkaz na odstránenie, prijme potrebné opatrenia, ktoré mu umožnia obnoviť obsah alebo opätovne umožniť prístup k nemu. Príslušný orgán členského štátu, v ktorom má poskytovateľ hostingových služieb hlavné miesto podnikateľskej činnosti, alebo v ktorom má pobyt alebo je usadený jeho právny zástupca, môže z vlastného podnetu do 72 hodín od doručenia kópie príkazu na odstránenie skontrolovať príkaz na odstránenie s cieľom zistiť, či závažným alebo zjavným spôsobom neporušuje toto nariadenie alebo základné práva a slobody, ktoré zaručuje Charta. Poskytovatelia hostingových služieb a poskytovatelia obsahu sú oprávnení

predložiť do 48 hodín od doručenia príkazu na odstránenie alebo informácií odôvodnenú žiadosť príslušnému orgánu členského štátu, v ktorom má poskytovateľ hostingových služieb hlavné miesto podnikateľskej činnosti, alebo v ktorom má pobyt alebo je usadený jeho právny zástupca, aby skontroloval príkaz na odstránenie. Tento príslušný orgán do 72 hodín od doručenia žiadosti prijme po skontrolovaní príkazu na odstránenie odôvodnené rozhodnutie, v ktorom uvedie svoje zistenie, či došlo k porušeniu. Ak príslušný orgán členského štátu, v ktorom má poskytovateľ hostingových služieb hlavné miesto podnikateľskej činnosti, alebo v ktorom má pobyt alebo je usadený jeho právny zástupca, prijme odôvodnené rozhodnutie, toto rozhodnutie bezodkladne oznámi príslušnému orgánu, ktorý vydal príkaz na odstránenie a poskytovateľovi hostingových služieb, poskytovateľovi obsahu, ktorý požiadal o kontrolu. Ak sa v rozhodnutí zistí porušenie, právne účinky príkazu na odstránenie zaniknú.

3. Výnimky z príkazu na odstránenie: podľa článku 1 materiál verejne šírený na vzdelávacie, novinárske, umelecké alebo výskumné účely alebo na účely predchádzania terorizmu alebo boja proti nemu vrátane materiálu, ktorým sa vyjadrujú polemicke alebo kontroverzné názory v rámci verejnej diskusie, sa nepovažuje za teroristický obsah. Vykoná sa posúdenie, ktorým sa určí pravý účel daného šírenia a či sa materiál verejne šíri na uvedené účely.

4. Jednotná definícia teroristického obsahu v súlade so základnými právami: nariadenie vymedzuje teroristický obsah ako jeden alebo viacero druhov materiálu, ktorý:

- a) podnecuje na spáchanie niektorého z trestných činov uvedených v článku 3 ods. 1 písm. a) až i) [smernice \(EÚ\) 2017/541](#), ² ak takýto materiál, či už priamo alebo nepriamo, napríklad glorifikáciou teroristických činov, obhajuje páchanie trestných činov terorizmu, a tým spôsobuje nebezpečenstvo spáchania jedného alebo viacerých takýchto trestných činov,
- b) navádza osobu alebo skupiny osôb na spáchanie alebo podporu spáchania niektorého z trestných činov uvedených vo vyššie spomínaných článkoch,
- c) navádza osobu alebo skupiny osôb na účasť na činnostiach teroristickej skupiny v zmysle článku 4 písm. b) smernice (EÚ) 2017/541,
- d) poskytuje návod na výrobu alebo použitie výbušnín, strelných zbraní alebo iných zbraní, alebo škodlivých alebo nebezpečných látok, alebo iných osobitných metód alebo techník na účely spáchania alebo podpory spáchania niektorého z trestných činov terorizmu uvedených v článku 3 ods. 1 písm. a) až i) smernice (EÚ) 2017/541,
- e) vytvára hrozbu spáchania niektorého z trestných činov uvedených v článku 3 ods. 1 písm. a) až i) smernice (EÚ) 2017/541.

Nariadenie 32021R0784

Online šírenie teroristického obsahu

5. Povinnosť poskytovateľov online služieb monitorovať ich úsilie a každoročne predkladať správy zodpovedným orgánom s popisom opatrení, ktoré v tejto oblasti prijali: článok 7 ustanovuje povinnosti poskytovateľov hostingových služieb týkajúce sa transparentnosti. Určuje, že poskytovatelia hostingových služieb vo svojich zmluvných podmienkach jasne stanovia svoju politiku riešenia šírenia teroristického obsahu vrátane prípadného relevantného vysvetlenia fungovania osobitných opatrení, čo v relevantných prípadoch zahŕňa aj používanie automatizovaných nástrojov. Poskytovateľ hostingových služieb, ktorý v určitom kalendárnom roku podnikol kroky proti šíreniu teroristického obsahu alebo ktorému sa uložila povinnosť podniknúť takéto kroky podľa tohto nariadenia, zverejní správu o transparentnosti týkajúcu sa týchto krokov v danom roku. Správy o transparentnosti obsahujú aspoň tieto informácie:

- a) o opatreniach poskytovateľa hostingových služieb v súvislosti s identifikáciou a odstraňovaním teroristického obsahu alebo znemožnením prístupu k nemu,
- b) o opatreniach poskytovateľa hostingových služieb na účely riešenia opätovného výskytu materiálu online, ktorý bol predtým odstránený alebo ku ktorému bol znemožnený prístup, pretože sa považoval za teroristický obsah, najmä ak sa použili automatizované nástroje,
- c) počet a výsledky sťažností, ktoré vybavil poskytovateľ hostingových služieb,

- d) počet a výsledky správnych alebo súdnych preskúmaní začatých poskytovateľom hostingových služieb,
- e) počet prípadov, v ktorých poskytovateľ hostingových služieb obnovil obsah alebo prístup k nemu po sťažnosti zo strany poskytovateľa obsahu.

6. Opatrenia na ochranu svojich služieb pred verejným šírením teroristického obsahu: nariadenie ponecháva spôsob prevencie na prevádzkovateľoch služieb, nevyžaduje od prevádzkovateľov platforiem monitorovanie obsahu alebo inštaláciu filtrov, avšak majú povinnosť zabrániť šíreniu zakázaného obsahu, a teda prijať potrebné kroky na predchádzanie propagandy. Článok 5 demonštratívne vymenúva osobitné opatrenia, ktoré môže poskytovateľ hostingových služieb využiť. Konečné rozhodnutie o výbere osobitných opatrení prináleží poskytovateľovi. Sú to napr.:

- a) primerané technické a operačné opatrenia alebo kapacity, ako napríklad primerané personálne zabezpečenie alebo technické prostriedky na identifikáciu a rýchle odstránenie teroristického obsahu alebo znemožnenie prístupu k nemu,
- b) ľahko dostupné a používateľsky ústretové mechanizmy, prostredníctvom ktorých môžu používatelia poskytovateľovi hostingových služieb nahlasovať alebo označovať potenciálny teroristický obsah,
- c) akékoľvek iné mechanizmy na zvýšenie informo-

vanosti o teroristickom obsahu v rámci jeho služieb, ako sú mechanizmy používateľského moderovania, akékoľvek iné opatrenie, ktoré poskytovateľ hostingových služieb považuje za vhodné na riešenie dostupnosti teroristického obsahu v rámci svojich služieb.

Osobitné opatrenia musia spĺňať tieto požiadavky:

- sú účinné pri zmiernovaní úrovne vystavenia služieb poskytovateľa hostingových služieb teroristickému obsahu,
- sú cieľové a primerané, pričom zohľadňujú najmä závažnosť úrovne vystavenia služieb poskytovateľa hostingových služieb teroristickému obsahu, ako aj technické a operačné spôsobilosti, finančnú silu, počet používateľov služieb poskytovateľa hostingových služieb a množstvo obsahu, ktorý poskytujú,
- pri ich uplatňovaní sa plne zohľadňujú práva a oprávnené záujmy používateľov, najmä ich základné práva, ktorými sú sloboda prejavu a právo na informácie, rešpektovanie súkromného života a ochrana osobných údajov a
- uplatňujú sa dôsledne a nediskriminačne.

Žiadnou požiadavkou prijať osobitné opatrenia sa poskytovateľovi hostingových služieb nesmie ukladať povinnosť používať automatizované nástroje.

Nariadenie 32021R0784

Online šírenie teroristického obsahu

7. Sankcie uplatniteľné za porušenie tohto nariadenia: podľa článku 18 štáty stanovujú pravidlá o sankciách uplatniteľných za porušenie tohto nariadenia poskytovateľom hostingových služieb a prijímajú všetky nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie ich vykonávania. Sankcie musia byť účinné, primerané a odrádzajúce. Členské štáty zabezpečia, aby systematické alebo pretrvávajúce neplnenie povinností podliehalo peňažným sankciám až do výšky 4 % celosvetového obratu poskytovateľa hostingových služieb za predchádzajúci finančný rok.

Mgr. Veronika Pavlíková
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/784 z 29. apríla 2021

o riešení šírenia teroristického obsahu online

Oblasť úpravy

rozširovanie informácií
priestor slobody, bezpečnosti
a spravodlivosti
informácie a overovanie

Autor predpisu

Európsky parlament
Rada Európskej únie

Úradný vestník

[Ú. v. EÚ L 172, 17. máj 2021, s. 79 – 109](#)

Dátum prijatia predpisu

29. apríl 2021

Dátum účinnosti

7. jún 2020

Deskriptor EUROVOC-u

informácie
sloboda prejavu
boj proti zločinu
cezhraničná spolupráca
poskytovanie služieb
rozširovanie informácií
terorizmus
prístup k informáciám
internet
digitálny jednotný trh

Poznámky:

1 Hosting je prenájom servera alebo jeho časti na uloženie webstránky, mailov, databáz a vytvorenie podmienok na ich prevádzku na internete.

2 [Smernica Európskeho parlamentu a Rady \(EÚ\) 2017/541 z 15. marca 2017 o boji proti terorizmu, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/475/SVV a mení rozhodnutie Rady 2005/671/SVV.](#)

Podané predbežné otázky

Súdny dvor Európskej únie

OBLASŤ TRESTNÉHO PRÁVA

C-710/20

Krajská prokuratúra v Bratislave; AM

Dátum podania návrhu

29. december 2020

Právna oblasť

Charta základných práv
zásady, ciele a úlohy Zmlúv
súdna spolupráca v trestných veciach

Pôvod prejudiciálnych otázok

Okresný súd Bratislava I

Položené prejudiciálne otázky

Je v súlade s právom na spravodlivé súdne konanie, ktoré je garantované čl. 47 [Charty základných práv EÚ](#) ako i s právom nebyť stíhaný alebo potrestaný v trestnom konaní dvakrát za ten istý trestný čin, ktoré je garantované článkom 50 Charty základných práv EÚ, ako i s článkom 82 [Zmluvy o fungovaní Európskej únie](#), také ustanovenie vnútroštátneho zákona, ktoré bez rozhodnutia vnútroštátneho súdu priamo ruší rozhodnutie vnútroštátneho súdu o zastavení trestného stíhania, ktoré má podľa vnútroštátnej úpravy charakter konečného rozhodnutia s účinkami oslobodenia spod obvinenia, a na základe ktorého bolo trestné konanie s konečnou účinnosťou zastavené dôsledkom amnestie, ktorá bola vydaná v súlade s vnútroštátnym zákonom? **V prípade zápornej odpovede na túto otázku, je vnútroštátny súd viazaný takýmto ustanovením vnútroštátneho zákona?**

2. Je v súlade so zásadou lojality podľa článku 4 odsek 3 [Zmluvy o Európskej únii](#) a článku 267

Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ako i s článkom 82 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ako i s právom na spravodlivé súdne konanie, ktoré je garantované čl. 47 Charty základných práv EÚ ako i s právom nebyť stíhaný alebo potrestaný v trestnom konaní dvakrát za ten istý trestný čin, ktoré je garantované článkom 50 Charty základných práv EÚ, také ustanovenie vnútroštátneho zákona, ktoré obmedzuje ústavný súd pri preskúmvaní uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky o zrušení amnestie alebo individuálnej milosti prijatého podľa článku 86 písm. i/ s [Ústavou SR](#), len na posúdenie jej súladnosti s Ústavou SR, bez ohľadu na záväzné akty prijaté Európskou úniou, a to najmä Chartu základných práv EÚ, Zmluvy o fungovaní Európskej únie ako i Zmluvy o Európskej únii? **V prípade zápornej odpovede na túto otázku, je vnútroštátny súd viazaný takýmto rozhodnutím vnútroštátneho Ústavného súdu?**

PhDr. Mgr. Petra Marina Cebecauer

Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Rozhodnuté predbežné otázky

Súdny dvor Európskej únie

V novom čísle Bulletinu Vám prinášame prehľad rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie o prejudiciálnych otázkach položených slovenskými súdmi. Niektoré z uvedených rozhodnutí nadväzujú na prehľad žiadostí o rozhodnutie o prejudiciálnych otázkach, ktoré sme spracovali v predchádzajúcom čísle Bulletinu (2/2020, rubrika: Z judikatúry, strany 17 až 28). Úplné a pôvodné znenia rozsudkov sú dostupné prostredníctvom webovej stránky Súdneho dvora Európskej únie (číslo veci obsahuje hypertextové prepojenie).

OBLASŤ OBČIANSKEHO PRÁVA

C-485/19

LH proti Profi Credit Slovakia s. r. o.

Dátum podania návrhu

25. júna 2019

Dátum rozsudku

22. apríla 2021

Právna oblasť

Charta základných práv
ochrana spotrebiteľov

Pôvod prejudiciálnych otázok

Krajský súd Prešov

Položená prejudiciálna otázka

Bulletin 2/2019, str. 32

Rozsudok Súdneho dvora EÚ je spracovaný v samostatnom článku na stranách **31 – 34**

C-799/19

NI, OJ, PK proti Sociálnej poisťovni

Dátum podania návrhu

30. október 2019

Dátum rozsudku

20. november 2020

Právna oblasť

sociálna politika

Pôvod prejudiciálnych otázok

Okresný súd Košice I

Položená prejudiciálna otázka

Bulletin 1/2020, str. 54

Súdny dvor po preskúmaní veci rozhodol o prejudiciálnej otázke takto:

1. Článok 2 ods. 1 *Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/94/ES z 22. októbra 2008 o ochrane zamestnancov pri platobnej neschopnosti ich zamestnávateľa* sa má vykladať v tom zmysle, že zamestnávateľ sa nemôže považovať za „platobne neschopného“, ak bol voči nemu podaný návrh na vykonanie exekúcie v súvislosti so súdom priznaným nárokom na náhradu ujmy, ale pohľadávka bola v exekučnom konaní označená za nevymožiteľnú pre de facto platobnú neschopnosť tohto zamestnávateľa. Prináleží však vnútroštátnemu súdu, aby overil, či sa podľa článku 2 ods. 4 tejto smernice dotknutý členský štát rozhodol rozšíriť ochranu zamestnancov stanovenú uvedenou smernicou na takú situáciu platobnej neschopnosti, ktorá je ustanovená v konaniach, ktoré sú odlišné od konaní uvedených v tomto článku 2 ods. 1 a ktoré sú upravené vnútroštátnym právom.

2. Článok 1 ods. 1 a článok 3 smernice 2008/94/ES sa má vykladať v tom zmysle, že náhradu škody, ktorú má zamestnávateľ vyplatiť pozostalým príbuzným z titulu nemajetkovej ujmy vzniknutej v dôsledku smrti zamestnanca spôsobenej pracovným úrazom, možno považovať za „nárok zamestnancov vyplývajúci z pracovnoprávných zmlúv alebo pracovnoprávných vzťahov“ v zmysle článku 1 ods. 1 tejto smernice len v prípade, že uvedená náhrada škody spadá pod pojem „odmena“, tak ako je spresnený vnútroštátnym právom, čo prislúcha určiť vnútroštátnemu súdu.

Spôsob zodpovedania prejudiciálnej otázky odôvodnil tým, že:

61. Keďže uplatniteľnosť smernice 2008/94 závisí od konštatovania stavu platobnej neschopnosti zamestnávateľa, Súdny dvor odpovie na prvú otázku len za predpokladu, že by vnútroštátny súd konštatoval na jednej strane, že slovenský zákonodarcia rozšíril ochranu zamestnancov stanovenú touto smernicou na ostatné situácie platobnej neschopnosti, a na druhej strane, že podmienky stanovené v tejto súvislosti vnútroštátnym právom sú splnené.

62. Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 1 ods. 1 a článok 3 smernice 2008/94 vykladať v tom zmysle, že náhradu škody, ktorú má zamestnávateľ vyplatiť pozostalým príbuzným z titulu nemajetkovej ujmy vzniknutej v dôsledku smrti zamestnanca spôsobenej pracovným úrazom, možno považovať za „nárok zamestnancov vyplývajúci

Rozhodnuté predbežné otázky

Súdny dvor Európskej únie

z pracovnoprávných zmlúv alebo pracovnoprávných vzťahov“ v zmysle článku 1 ods. 1 tejto smernice.

63. Prvá otázka sa teda týka vymedzenia pojmu „nárok zamestnancov vyplývajúci z pracovnoprávných zmlúv alebo pracovnoprávných vzťahov“, s ktorým súvisí platobná povinnosť záručných inštitúcií upravená v článku 3 [smernice 2008/94](#).

64. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora je sociálnym cieľom tejto smernice zabezpečiť všetkým zamestnancom minimálnu ochranu na úrovni Únie v prípade platobnej neschopnosti zamestnávateľa úhradou neuspokojených nárokov vyplývajúcich z pracovnoprávných zmlúv alebo pracovnoprávných vzťahov a týkajúcich sa odmeny za stanovené obdobie (pozri rozsudok z 25. júla 2018, Guigo, [C-338/17](#), EU:C:2018:605, bod 28 a citovanú judikatúru).

65. Z tohto hľadiska zo znenia článku 1 ods. 1 v spojení s článkom 3 smernice 2008/94, ako aj z judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa tejto smernice, ako aj smernice 80/987, zrušenej uvedenou smernicou, vyplýva, že táto smernica sa vzťahuje iba na nároky zamestnancov vyplývajúce z pracovnoprávných zmlúv alebo pracovnoprávných vzťahov, ak sa tieto nároky týkajú odmeny. Nevzťahuje sa teda bez rozdielu na všetky nároky zamestnancov vyplývajúce z pracovnoprávných zmlúv alebo pracovnoprávných vzťahov (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 16. decembra 2004, Olaso Valero, [C-520/03](#), EU:C:2004:826, bod 30 a citovanú judikatúru, ako aj z 28. júna

2018, Checa Honrado, [C-57/17](#), EU:C:2018:512, bod 28).

66. Členské štáty sú teda oprávnené stanoviť hornú hranicu pre záruku vyplatenia neuspokojených nárokov a sú povinné zabezpečiť v rozsahu tejto hranice vyplatenie všetkých uvedených nárokov (pozri rozsudok z 2. marca 2017, Eschenbrenner, [C-496/15](#), EU:C:2017:152, bod 53).

67. Aj keď záručné inštitúcie musia prevziať uvedené neuspokojené nároky na platby, prislúcha podľa článku 2 ods. 2 prvého pododseku smernice 2008/94 vnútroštátnemu právu vymedziť pojem „odmena“ (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. marca 2017, Eschenbrenner, [C-496/15](#), EU:C:2017:152, bod 54), a teda spresniť, aké náhrady škody spadajú do pôsobnosti článku 3 prvého odseku tejto smernice (pozri rozsudok z 28. júna 2018, Checa Honrado, [C-57/17](#), EU:C:2018:512, bod 30).

68. Z tohto dôvodu otázku, či náhrada škody, ktorú má zamestnávateľ vyplatiť pozostalým príbuzným z titulu nemajetkovej ujmy vzniknutej v dôsledku smrti zamestnanca spôsobenej pracovným úrazom, o akú ide vo veci samej, spadá pod pojem „odmena“, treba vyriešiť podľa vnútroštátneho práva, v prejednávanej veci podľa slovenského práva. Je teda úlohou vnútroštátneho súdu, aby určil, či je to skutočne tak v tomto prípade.

69. Okrem toho treba uviesť, že článok 11 prvý odsek smernice 2008/94 poskytuje členským štátom možnosť uplatňovať alebo prijímať ustanovenia, ktoré sú pre zamestnancov výhodnejšie.

70. Zvýšenú ochranu teda možno poskytnúť prostredníctvom uloženia povinnosti záručnej inštitúcií uhrádzať aj iné než mzdové náklady dlžné zamestnancom.

71. Z judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa výkonu vlastných právomocí členským štátom však vyplýva, že tieto vnútroštátne ustanovenia sa spravujú vnútroštátnym právom v rámci obmedzení spočívajúcich v minimálnej ochrane, ktorú zabezpečuje predmetná smernica (pozri v tomto zmysle rozsudky z 19. novembra 2019, TSN a AKT, [C-609/17](#) a [C-610/17](#), EU:C:2019:981, body 34 a 35, ako aj zo 4. júna 2020, Fetico a i., [C-588/18](#), EU:C:2020:420, body 31 a 32).

72. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 1 ods. 1 a článok 3 smernice 2008/94 sa má vykladať v tom zmysle, že náhradu škody, ktorú má zamestnávateľ vyplatiť pozostalým príbuzným z titulu nemajetkovej ujmy vzniknutej v dôsledku smrti zamestnanca spôsobenej pracovným úrazom, možno považovať za „nárok zamestnancov vyplývajúci z pracovnoprávných zmlúv alebo pracovnoprávných vzťahov“ v zmysle článku 1 ods. 1 tejto smernice len v prípade, že uvedená náhrada škody spadá pod pojem „odmena“, tak ako je spresnený vnútroštátnym právom, čo prislúcha určiť vnútroštátnemu súdu.

Rozhodnuté predbežné otázky

Súdny dvor Európskej únie

OBLASŤ SPRÁVNEHO PRÁVA

C-857/19

**Slovac Telekom a. s. proti Pro-
timonopolnému úradu Sloven-
skej republiky**

Dátum podania návrhu
26. november 2019

Dátum rozsudku
25. február 2021

Právna oblasť
hospodárska súťaž
dominantné postavenie
Charta základných práv

Pôvod prejudiciálnej otázky
Najvyšší súd Slovenskej republiky

Položená prejudiciálna otázka
[Bulletin 1/2020](#), str. 53

**Súdny dvor EÚ po preskúmaní
veci rozhodol o prejudiciálnej
otázke takto:**

1. Článok 11 ods. 6 prvá veta [nariadenia Rady \(ES\) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch ... \[101 a 102 ZFEÚ\]](#) sa má vykladať v tom zmysle, že orgány hospodárskej súťaže členských štátov strácajú svoju právomoc uplatňovať články 101 a 102 ZFEÚ, pokiaľ Európska komisia začne konanie na účely prijatia rozhodnutia, ktorým sa konštatuje porušenie týchto ustanovení, v rozsahu, v akom sa tento formálny akt týka tých istých údajných porušení článkov 101 a 102 ZFEÚ, ktorých sa dopustil ten istý alebo tie isté podniky na tom istom alebo tých istých tovarových a geografických trhoch počas toho istého alebo tých istých

období, ako sú tie, ktoré sú predmetom konania alebo konaní, ktoré predtým začali tieto orgány.

2. Zásada *ne bis in idem*, ako je zakotvená v článku 50 [Charty základných práv Európskej únie](#), sa má vykladať v tom zmysle, že sa uplatňuje na také porušenia práva hospodárskej súťaže, akým je zneužitie dominantného postavenia uvedené v článku 102 ZFEÚ, a zakazuje, aby sa podnik znova uznal za zodpovedný alebo bol znovu stíhaný z dôvodu protisúťažného správania, za ktoré už bol sankcionovaný alebo v prípade ktorého bolo konštatované, že zaň nie je zodpovedný, a to v skoršom rozhodnutí, proti ktorému už nie je možný opravný prostriedok. Naopak, táto zásada sa neuplatní, ak je podnik stíhaný a sankcionovaný samostatne a nezávisle orgánom hospodárskej súťaže členského štátu a Európskou komisiou za porušenia článku 102 ZFEÚ, ktoré sa týkajú odlišných tovarových alebo geografických trhov, alebo ak orgán hospodárskej súťaže členského štátu stratí svoju právomoc podľa článku 11 ods. 6 prvej vety nariadenia č. 1/2003.

V odôvodnení svojho rozhodnutia k prejudiciálnej otázke Súdny dvor EÚ vysvetlil:

20. Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 11 ods. 6 prvá veta nariadenia č. 1/2003 vykladať v tom zmysle, že orgány hospodárskej súťaže členských štátov strácajú svoju právomoc uplatňovať články 101 a 102 ZFEÚ, ak Komisia začne konanie s cieľom prijať rozhodnutie, ktorým sa konštatuje porušenie týchto ustanovení.

21. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry je na účely výkladu ustanovenia práva Únie potrebné zohľadniť nielen jeho znenie, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou (rozsudok z 3. októbra 2019, [Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland a i.](#), [C-197/18](#), [EU:C:2019:824](#)).

22. Podľa článku 11 ods. 6 prvej vety nariadenia č. 1/2003 orgány hospodárskej súťaže členských štátov strácajú svoju právomoc uplatňovať články 101 a 102 ZFEÚ, pokiaľ Komisia začne konanie s cieľom prijať jedno z rozhodnutí vymedzených v kapitole III tohto nariadenia, ktorých cieľom je konštatovať porušenie článkov 101 a 102 ZFEÚ, uložiť dotknutým podnikom povinnosť ukončiť uvedené porušenia, nariadiť predbežné opatrenia v nadväznosti na konštatovanie *prima facie* takýchto porušení, vyhlásiť záväzky prijaté podnikmi za záväzné alebo konštatovať neuplatnenie článkov 101 a 102 ZFEÚ.

23. V súlade s článkom 35 nariadenia č. 1/2003 pojem „orgány hospodárskej súťaže členských štátov“ uvedený v článku 11 ods. 6 prvej vety nariadenia č. 1/2003 odkazuje na správne alebo súdne orgány určené členskými štátmi, ktoré pripravujú a prijímajú rozhodnutia, ktorými sa uplatňujú články 101 a 102 ZFEÚ a nariaďuje ukončenie porušovania alebo nariaďujú predbežné opatrenia, prijímajú záväzky alebo ukládajú pokuty, penále alebo akékoľvek iné sankcie stanovené ich vnútroštátnym právom.

24. Strata právomoci stanovená v článku 11 ods. 6 nariadenia

Rozhodnuté predbežné otázky

Súdny dvor Európskej únie

č. 1/2003 sa však nevzťahuje na súdy členských štátov, pokiaľ rozhodujú o opravnom prostriedku proti uvedeným rozhodnutiam. Naproti tomu sa vzťahuje na prípady, keď podľa uplatniteľného vnútroštátneho práva orgán predloží vec inému súdному orgánu, než je orgán poverený stíhaním porušenia. V takom prípade, pokiaľ sú splnené podmienky podľa článku 11 ods. 6 [nariadenia č. 1/2003](#), uvedený orgán musí vziať späť svoj návrh, ktorý predložil súdному orgánu, a skončiť vnútroštátne konanie.

25. Slovné spojenie „*ak Komisia začne konanie*“ [začatie konania Komisiou – *neoficiálny preklad*] uvedený v článku 11 ods. 6 prvej vety nariadenia č. 1/2003 nie je definované v tomto nariadení ani v [nariadení č. 773/2004](#).

26. Súdny dvor však v súvislosti s pojmom „*iniciovanie postupu*“ [začatie konania – *neoficiálny preklad*] uvedeným v článku 9 nariadenia Rady č. 17 zo 6. februára 1962, prvého nariadenia implementujúceho článku ... [101 a 102 [ZFEÚ](#)] (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3), ktoré bolo nahradené nariadením č. 1/2003, už rozhodol, že tento pojem sa vzťahuje na oficiálny akt Komisie vyjadrujúci jej vôľu prijať rozhodnutie na základe prvého z týchto nariadení (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 6. februára 1973, *Brasserie de Haecht*, [C-48/72](#), EU:C:1973:11, bod 16).

27. Analogicky k tomuto pojmu sa má pojem „začatie konania Komisiou“ uvedený v článku 11 ods. 6 prvej vety nariadenia č. 1/2003 vykladať v tom zmys-

le, že sa z formálneho hľadiska vzťahuje na akt Komisie, ktorým podniku oznamuje svoju vôľu začať konanie s cieľom prijať jedno z rozhodnutí uvedených v kapitole III tohto nariadenia. Tento akt musí byť prijatý v lehote stanovenej v článku 2 ods. 1 nariadenia č. 773/2004.

28. Okrem toho z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že pojem „*začatie konania Komisiou*“ z vecného hľadiska vymedzuje rozsah, v akom Komisia zbaví orgány hospodárskej súťaže členských štátov právomoci. Bolo už totiž rozhodnuté, že zbavenie právomoci uvedené v článku 11 ods. 6 nariadenia č. 1/2003 sa týka skutočností, ktoré sú predmetom konania začatého Komisiou (pozri v tomto zmysle uznesenie z 29. januára 2020, *Silgan Closures a Silgan Holdings/Komisia*, [C-418/19 P](#), neuverejnené, EU:C:2020:43, body 73 a 75).

29. Akt, ktorým Komisia oznámi podniku svoju vôľu začať konanie s cieľom prijať jedno z rozhodnutí uvedených v kapitole III tohto nariadenia, musí teda jasne uvádzať údajné porušenia článkov 101 a 102 ZFEÚ, ktorých sa dopustil jeden alebo viaceré podniky počas jedného alebo viacerých období na jednom alebo viacerých tovarových trhoch a na jednom alebo viacerých geografických trhoch, ktorých sa tento akt týka.

30. Z toho vyplýva, že pokiaľ Komisia podľa článku 11 ods. 6 prvej vety nariadenia č. 1/2003 začne konanie proti jednému alebo viacerým podnikom z dôvodu údajného porušenia článkov 101 alebo 102 ZFEÚ, orgá-

ny hospodárskej súťaže členských štátov strácajú svoju právomoc stíhať tie isté podniky za tie isté údajne protisúťažné správania, ku ktorým došlo na tom istom alebo tých istých tovarových a geografických trhoch počas toho istého alebo tých istých období.

31. Takýto výklad článku 11 ods. 6 prvej vety nariadenia č. 1/2003 je podporený kontextom, do ktorého toto ustanovenie patrí. Toto ustanovenie je totiž súčasťou kapitoly IV tohto nariadenia, ktorá sa týka spolupráce medzi Komisiou a orgánmi hospodárskej súťaže členských štátov. V tejto kapitole článok 11 ods. 1 uvedeného nariadenia stanovuje, že Komisia a orgány hospodárskej súťaže členských štátov v úzkej spolupráci uplatňujú súťažné pravidlá Únie. Na tento účel článok 11 ods. 6 toho istého nariadenia stanovuje nielen to, že Komisia začatím konania na účely prijatia rozhodnutia podľa kapitoly III nariadenia č. 1/2003 zbavuje orgány hospodárskej súťaže členských štátov ich právomoci uplatňovať články 101 a 102 ZFEÚ, ale aj to, že ak vnútroštátny orgán už koná vo veci, Komisia začne konanie len po konzultácii s týmto vnútroštátnym orgánom hospodárskej súťaže.

32. Napokon uvedený výklad článku 11 ods. 6 prvej vety nariadenia č. 1/2003 je podporený cieľom, ktorý toto nariadenie sleduje. Ako totiž vyplýva z odôvodnení 6 a 8 uvedeného nariadenia, jeho cieľom je zabezpečiť účinné uplatňovanie pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže tým, že oprávňuje orgány hospodárskej súťaže členských

Rozhodnuté predbežné otázky

Súdny dvor Európskej únie

štátov na uplatňovanie tohto práva súbežne s Komisiou. Súbežné uplatňovanie týchto pravidiel sa však musí uskutočňovať tiež koherentne a tak, že sa zabezpečí optimálne riadenie siete verejných orgánov zodpovedných za vykonávanie týchto pravidiel. Ako sa uvádza v odôvodnení 17 toho istého nariadenia, práve s cieľom zabezpečiť tieto ciele je stanovené zbavenie vnútroštátnych orgánov hospodárskej súťaže právomoci v prospech Komisie v prípade, že tá začne konanie. Okrem toho súbežné uplatňovanie uvedených pravidiel sa nemôže uskutočniť na úkor podnikov. Zbavenie právomoci vnútroštátnych orgánov hospodárskej súťaže umožňuje chrániť podniky pred súbežným stíhaním zo strany týchto orgánov a Komisie (pozri v tomto zmysle rozsudok z 11. novembra 1981, IBM/Komisia, [C-60/81](#), EU:C:1981:264, bod 18, ako aj uznesenie z 29. januára 2020, Silgan Closures a Silgan Holdings/Komisia, [C-418/19 P](#), neuverejnené, EU:C:2020:43, bod 73).

33. V prejednávanej veci z toho vyplýva, že keďže konanie, ktoré Protimonopolný úrad začal 26. septembra 2005 proti spoločnosti ST, bolo konaním, ktoré začal orgán hospodárskej súťaže členského štátu v zmysle článku 35 [nariadenia č. 1/2003](#), rozhodnutie Komisie z 8. apríla 2009 o začatí konania proti spoločnosti ST v zmysle článku 2 ods. 1 [nariadenia č. 773/2004](#) zbavovalo tento orgán na základe článku 11 ods. 6 prvej vety nariadenia č. 1/2003 jeho právomoci uplatňovať článok 102 [ZFEÚ](#) len v rozsahu, v akom sa uvedené rozhodnutie týkalo tých istých protisúťažných postupov, ktorých sa údajne dopustila ST na tom is-

tom alebo tých istých tovarových a geografických trhoch počas toho istého obdobia alebo tých istých období, ako sú postupy, ktoré sú predmetom konania prebiehajúceho pred týmto orgánom.

34. S cieľom určiť, či ide o takýto prípad, treba pripomenúť, že zatiaľ čo výklad rozsahu pôsobnosti rozhodnutia Komisie z 8. apríla 2009 prináleží Súdnemu dvoru (pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. februára 2018, Western Sahara Campaign UK, [C-266/16](#), EU:C:2018:118, bod 44 a citovanú judikatúru), vnútroštátnemu súdu prináleží, aby posúdil rozsah pôsobnosti takého rozhodnutia vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže, akým je rozhodnutie, ktoré napadla žalobkyňa vo veci samej. Súdny dvor, ktorý má vnútroštátnemu súdu v rámci prejudiciálneho konania poskytnúť užitočnú odpoveď, však má právomoc poskytnúť usmernenia vyplývajúce zo spisu vo veci samej, ako aj z písomných a ústnych pripomienok, ktoré mu boli predložené, aby umožnil vnútroštátnemu súdu rozhodnúť o konkrétnom spore, ktorý prejednáva [pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. septembra 2020, YS (Podnikové dôchodky pracovníkov), [C-223/19](#), EU:C:2020:753, bod 58].

35. Ako vyplýva z rozhodnutia Komisie z 8. apríla 2009, Komisia začala konanie proti spoločnosti ST z dôvodu údajných zneužití dominantného postavenia na trhu služieb veľkoobchodného širokopásmového prístupu, ako je veľkoobchodné poskytovanie prístupu k uvoľneným účastníckym vedeniam. Komisia v tomto rozhodnutí naj-

mä uviedla, že údajné zneužívajúce postupy, ktoré treba preskúmať, sa týkajú stláčania marže, pokiaľ ide o veľkoobchodný prístup k uvoľneným účastníckym vedeniam, ako aj k ďalším službám širokopásmového prístupu a k ich príslušným maloobchodným službám na Slovensku.

36. Naopak, zo spisu predloženého Súdnemu dvoru vyplýva, že konanie pred Protimonopolným úradom sa týkalo údajných zneužití dominantného postavenia spoločnosťou ST na veľkoobchodných a maloobchodných trhoch telefónnych služieb a služieb prístupu k nízkorýchlostnému internetu prostredníctvom vytáčaného (dial-up) internetu.

37. Vzhľadom na uvedené skutočnosti a s výhradou overenia vnútroštátnym súdom sa zdá, že predmetom konaní vedených Komisiou a Protimonopolným úradom proti spoločnosti ST bolo údajné zneužitie dominantného postavenia spoločnosti ST na odlišných tovarových trhoch.

38. Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 11 ods. 6 prvá veta nariadenia č. 1/2003 sa má vykladať v tom zmysle, že orgány hospodárskej súťaže členských štátov strácajú svoju právomoc uplatňovať články 101 a 102 ZFEÚ, pokiaľ Komisia začne konanie na účely prijatia rozhodnutia, ktorým sa konštatuje porušenie týchto ustanovení, v rozsahu, v akom sa tento formálny akt týka tých istých údajných porušení článkov 101 a 102 ZFEÚ, ktorých sa dopustil ten istý alebo tie isté podniky na tom istom alebo tých istých tovarových a geografických trhoch počas

Rozhodnuté predbežné otázky

Súdny dvor Európskej únie

toho istého alebo tých istých období, ako sú tie, ktoré sú predmetom konania alebo konaní, ktoré predtým začali tieto orgány.

39. Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa zásada *ne bis in idem*, ako je zakotvená v článku 50 Charty, má vykladať v tom zmysle, že sa uplatňuje na také porušenia práva hospodárskej súťaže, akým je zneužitie dominantného postavenia upravené v článku 102 ZFEÚ, pokiaľ tieto porušenia sú sankcionované samostatne a nezávisle Komisiou a orgánom hospodárskej súťaže členského štátu pri výkone ich právomocí v súlade s článkom 11 ods. 6 nariadenia č. 1/2003.

40. V tejto súvislosti treba uviesť, že zásada *ne bis in idem* predstavuje základnú zásadu práva Únie (rozsudok z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, EU:C:2002:582, bod 59). Táto zásada bola tiež uvedená v článku 50 Charty, pokiaľ ide o stíhania a sankcie trestnej povahy.

41. Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že zásada *ne bis in idem* sa má dodržiavať v konaniach o ukladaní pokút týkajúcich sa práva hospodárskej súťaže. Uvedená zásada tak zakazuje, aby sa podnik znova uznal za zodpovedný alebo bol znova stíhaný pre protisúťažný postup, za ktorý už bol sankcionovaný, alebo v súvislosti s ktorým bolo rozhodnuté, že zaň nie je zodpovedný, a to skorším rozhodnutím, proti ktorému už nie je možný opravný prostriedok

(rozsudok zo 14. februára 2012, Toshiba Corporation a i., C-17/10, EU:C:2012:72, bod 94, ako aj citovaná judikatúra).

42. Z toho vyplýva, že uplatnenie zásady *ne bis in idem* v rámci konaní patriacich do práva hospodárskej súťaže podlieha dvom podmienkam, a to jednak tomu, aby existovalo skoršie právoplatné rozhodnutie (podmienka „bis“), a jednak aby sa na rovnaké protisúťažné správanie vzťahovalo tak skoršie rozhodnutie, ako aj neskoršie stíhania alebo rozhodnutia (podmienka „idem“).

43. Ako Súdny dvor už rozhodol, splnenie podmienky „idem“ podlieha trom čiastkovým podmienkam, ktorými sú totožnosť skutkových okolností, porušovateľa a chráneného právneho záujmu (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. februára 2012, Toshiba Corporation a i., C-17/10, EU:C:2012:72, bod 97). Zásada *ne bis in idem* teda zakazuje, aby tá istá osoba bola za to isté protiprávne konanie na účely ochrany toho istého právneho záujmu potrestaná viackrát (rozsudok zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, C-204/0 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, bod 338).

44. V prejednávanej veci sa však zásada *ne bis in idem* neuplatní.

45. Ako vyplýva z bodu 37 tohto rozsudku, pokiaľ sa konania vedené Protimonopolným úradom a Komisiou, ako aj rozhodnutia prijaté v nadväznosti na tieto konania týkajú protisúťažných postupov, ku ktorým došlo na odlišných tovarových trhoch, potom sa zásada *ne bis in idem*

neuplatní, keďže nie je splnená čiastková podmienka totožnosti skutkových okolností, v dôsledku čoho nie je splnená ani podmienka „idem“.

46. V tejto súvislosti treba poznamenať, že v rozhodnutí z 15. októbra 2014 Komisia najmä konštatovala zneužitie dominantného postavenia spoločnosťou ST, ktoré spočívalo v stláčaní marže na veľkoobchodnom trhu v prípade prístupu k uvoľnenému účastníckemu vedeniu a na maloobchodnom masovom trhu v prípade širokopásmových služieb ponúkaných na pevnom mieste na Slovensku, zatiaľ čo s výhradou overenia vnútroštátnym súdom zo spisu predloženého Súdneho dvoru vyplýva, že Protimonopolný úrad konštatoval zneužitie dominantného postavenia spoločnosťou ST, ktoré spočívalo v stláčaní marže jednak na trhu s poskytovaním hlasových telefónnych služieb pri súčasnom uplatňovaní veľkoobchodných prepojujúcich poplatkov na trhoch zostavenia a ukončovania hovorov v pevnej verejnej telekomunikačnej sieti spoločnosti ST, a jednak na trhu služieb prístupu k nízkorýchlostnému internetu pri súčasnom uplatňovaní veľkoobchodných prepojujúcich poplatkov na relevantnom trhu s poskytovaním veľkoobchodného prístupu cez analógovú linku a linku digitálnej siete integrovaných služieb prostredníctvom pevnej verejnej telekomunikačnej siete spoločnosti ST. Preto sa zdá, že uvedené zneužitia sa netýkajú tých istých tovarových trhov.

47. Ak by však aj overenie, ktoré má vykonať vnútroštátny súd, odhalilo, že predmetom konania

Rozhodnuté predbežné otázky

Súdny dvor Európskej únie

vedeného Protimonopolným úradom a rozhodnutia, ktoré bolo na jeho konci prijaté, sú rovnaké protisúťažné postupy, ktorých sa dopustila ST na tých istých tovarových a geografických trhoch počas toho istého obdobia, ako sú tie, ktorých sa týka rozhodnutie Komisie, čiže podmienka „*idem*“ by bola splnená, zásada *ne bis in idem* by sa napriek tomu neuplatnila, pretože by nebola splnená podmienka „*bis*“. V takomto prípade, ako bolo uvedené v bode 30 tohto rozsudku, by mal byť totiž prijatý záver, že Protimonopolný úrad stratil svoju právomoc uplatniť článok 102 ZFEÚ na základe článku 11 ods. 6 prvej vety [nariadenia č. 1/2003](#).

48. Na druhú otázku treba preto odpovedať tak, že zásada *ne bis in idem*, ako je zakotvená v článku 50 [Charty](#), sa má vykladať v tom zmysle, že sa uplatňuje na také porušenia práva hospodárskej súťaže, akým je zneužitie dominantného postavenia uvedené v článku 102 ZFEÚ, a zakazuje, aby sa podnik znova uznal za zodpovedný alebo bol znovu stíhaný z dôvodu protisúťažného správania, za ktoré už bol sankcionovaný alebo v prípade ktorého bolo konštatované, že zaň nie je zodpovedný, a to v skoršom rozhodnutí, proti ktorému už nie je možný opravný prostriedok. Naopak, táto zásada sa neuplatní, ak je podnik stíhaný a sankcionovaný samostatne a nezávisle orgánom hospodárskej súťaže členského štátu a Komisiou za porušenia článku 102 ZFEÚ, ktoré sa týkajú odlišných tovarových alebo geografických trhov, alebo ak orgán hospodárskej súťaže členského štátu stratí svoju

právomoc podľa článku 11 ods. 6 prvej vety nariadenia č. 1/2003.

**PhDr. Mgr. Petra Marina
Cebecauer**
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Z rozhodovacej činnosti

Súdneho dvora Európskej únie

ZÁSADA NE BIS IN IDEM VO VZŤAHU K TRETIEMU ŠTÁTU

C-665/20 PPU

X

Dátum podania návrhu

7. december 2020

Dátum rozsudku

29. apríl 2021

Právna oblasť

súdna spolupráca v trestných veciach
európsky zatýkací rozkaz
dôvody, pre ktoré je možné výkon
odmietnuť
zásada *ne bis in idem*

Pôvod prejudiciálnych otázok
Spolkový súdny dvor, Nemecko

Záver

Súdny dvor objasnil rozsah pôsobnosti zásady *ne bis in idem* uplatniteľnej pri výkone európskeho zatykača za činy, za ktoré už bola osoba odsúdená v tretej krajine.

Skutkové okolnosti prípadu

V septembri 2019 vydali nemecké justičné orgány na X európsky zatýkací rozkaz (ďalej len „EZR“) s cieľom viesť trestné stíhanie za činy, ktoré spáchal v roku 2012 na svojej partnerke a dcére. V marci 2020 bol X zatknutý v Holandsku. X podal proti svojmu odovzdaniu nemeckým orgánom námietku, pričom tvrdil, že za rovnaké trestné činy už bol stíhaný a odsúdený v Iráne. Presnejšie povedané, bol za niektoré z týchto činov spod obžaloby oslobodený a za ostatné skutky bol odsúdený na trest odňatia slobody, ktorý vykonal takmer v celom rozsahu a vo zvyš-

ku mu bol trest odpustený. Toto odpustenie bolo výsledkom všeobecnej milosti udelenej iránskym duchovným vodcom pri príležitosti 40. výročia islamskej revolúcie. Podľa X teda výkonu EZR bráni z dôvodu jeho predchádzajúceho odsúdenia v Iráne zásada *ne bis in idem*, ktorá je uvedená v článku 4 bode 5 [rámcového rozhodnutia o EZR](#), z ktorého bola prebratá do holandského práva.

V súlade s uvedeným článkom môže vykonávajúci súdny orgán odmietnuť vykonať EZR, ak bola vyžiadaná osoba s konečnou platnosťou odsúdená tretím štátom za tie isté činy za predpokladu, že ak bol vynesенý rozsudok, tento rozsudok bol vykonaný alebo sa v súčasnosti vykonáva alebo už nemôže byť vykonaný podľa práva krajiny vynášajúcej rozsudok. Tento dôvod pre „nepovinné nevykonanie“ je podobný ako dôvod „povinného nevykonania“ upravený v článku 3 bode 2 rámcového rozhodnutia o EZR, s tou výnimkou, že ustanovenie v druhom prípade odkazuje na rozsudok, ktorý nebol vydaný „tretím štátom“, ale „členským štátom“.

V tejto súvislosti sa Rechtbank Amsterdam (okresný súd v Amsterdame v Holandsku) rozhodol požiadať Súdny dvor o pomoc pri výklade článku 4 bodu 5 uvedeného rámcového rozhodnutia. Okresný súd, ktorý má rozhodnúť o odovzdaní X, si nebol istý mierou voľnej úvahy, ktorá mu v takom prípade prináleží; spôsobom výkladu pojmu „rovnaké činy“ uvedeného v tomto článku, vzhľadom na to, že iránske súdy výslovne nerozhodli o určitých činoch, ktorých sa údajne X dopustil v Nemecku; a spôsobom

výkladu podmienky, podľa ktorej, ak bol vynesенý rozsudok, tento rozsudok bol vykonaný alebo už nemôže byť vykonaný podľa práva krajiny vynášajúcej rozsudok.

Rozsudkom vydaným v rámci naliehavého prejudiciálneho konania Súdny dvor v prvom rade rozhodol, že vykonávajúci súdny orgán musí mať určitú mieru voľnej úvahy, aby mohol určiť, či je z uvedených dôvodov vhodné odmietnuť vykonať EZR. Ďalej rozhodol, že pojem „rovnaké činy“ má byť vykladaný jednotne a v súvislosti s podmienkou týkajúcou sa výkonu trestu rozhodol, že je splnená v situácii, o akú ide vo veci samej.

Právne posúdenie veci

V prvom rade Súdny dvor pripomína, že rámcové rozhodnutie upravuje jednak dôvody povinného nevykonania EZR a zároveň dôvody dobrovoľného nevykonania, ktoré členské štáty môžu, ale nemusia, transponovať do svojich vnútroštátnych právnych predpisov. Ak sú však tieto ustanovenia transponované, členské štáty nemôžu ustanoviť, že sa od justičných orgánov vyžaduje, aby automaticky odmietli vykonať EZR, ktorý formálne spadá do rozsahu uvedených dôvodov. Tieto orgány musia mať určitú mieru voľnej úvahy, ktorá im umožňuje preskúmať prípad od prípadu a zohľadniť všetky relevantné okolnosti. V opačnom prípade by došlo k tomu, že prípadnú možnosť stanovenú v článku 4 rámcového rozhodnutia by nahradila skutočná povinnosť, čím by sa z výnimky, ktorú predstavuje odmietnutie odovzdania stalo pravidlo.

Z rozhodovacej činnosti

Súdneho dvora Európskej únie

Súdny dvor ďalej zdôrazňuje rozdiel oproti dôvodu povinného nevykonania stanoveného v článku 3 bode 2 [rámcového rozhodnutia](#), ktorého uplatnenie neponecháva nijaký priestor na voľnú úvahu vykonávajúceho súdneho orgánu. Zásady vzájomnej dôvery a vzájomného uznávania, ktoré prevládajú medzi členskými štátmi, a ktoré vyžadujú, aby členské štáty vychádzali z toho, že všetky ostatné členské štáty dodržia právo únie, a najmä základné práva, nie sú automaticky použiteľné na rozsudky vydané súdmi tretích štátov. Vysokú úroveň dôvery v systém trestného súdnictva, ktorá existuje medzi členskými štátmi, teda nemožno predpokladať aj v prípade tretích štátov. Z tohto dôvodu sa vykonávajúcemu súdnemu orgánu musí ponechať určitá miera voľnej úvahy.

Po druhé, Súdny dvor konštatuje, že pojem „rovnaké činy“ uvedený v článku 3 bode 2 a v článku 4 bode 5 rámcového rozhodnutia sa musí vykladať jednotne. Z dôvodu jednotnosti a právnej istoty musí byť týmto totožne formulovaným pojmom prikladaný rovnaký význam. Súdny dvor dodáva, že skutočnosť, že sa článok 3 bod 2 týka rozsudkov vydaných v Európskej únii, zatiaľ čo článok 4 bod 5 sa vzťahuje na rozsudky vydané v treťom štáte, nemôže sama o sebe byť dôvodom na to, aby mal uvedený pojem iný význam.

Po tretie, Súdny dvor rozhodol, že podmienka výkonu trestu stanovená v článku 4 bode 5 rámcového rozhodnutia je splnená v situácii, o akú ide vo veci samej. V tejto súvislosti Súdny dvor zdôrazňuje, že uvedený článok

odkazuje iba všeobecne na „*právo krajiny vynášajúcej rozsudok*“ a dôvod nemožnosti výkonu trestu ďalej neupresňuje. Z toho dôvodu je potrebné uznať v zásade všetky druhy milosti stanovené zákonmi štátu, v ktorom bol odsudzujúci rozsudok vydaný a v dôsledku ktorých už uložený trest nie je možné vykonať, bez ohľadu na závažnosť činov, orgán, ktorý milosť udelil, či úvahy, z ktorých vychádzal.

Súdny dvor napriek tomu dodáva, že vykonávajúci súdny orgán musí v rámci voľnej úvahy pri uplatňovaní dôvodu pre dobrovoľné nevykonanie stanoveného v článku 4 bode 5 rámcového rozhodnutia dosiahnuť rovnováhu. To zahŕňa vyváženie povinnosti zabrániť beztrestnosti a boja proti trestnej činnosti na strane jednej a zabezpečenie právnej istoty rešpektovaním právoplatných rozhodnutí verejných orgánov na strane druhej. Zásada *ne bis in idem* uvedená v rámcovom rozhodnutí v článku 3 bode 2, ako aj v článku 4 bode 5 zahŕňa tieto dva aspekty.

ZÁSADA NE BIS IN IDEM A ČERVENÝ OBEŽNÍK INTERPOLU

C-505/19

WS/Bundesrepublik Deutschland

Dátum podania návrhu

3. júl 2019

Dátum rozsudku

12. máj 2021

Právna oblasť

Dohovor, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda (článok 54) Charta základných práv Európskej únie (článok 50) zásada *ne bis in idem* červený obežník Interpolu voľný pohyb osôb

Pôvod prejudiciálnych otázok

Správny súd Wiesbaden, Nemecko

Záver

Zásada *ne bis in idem* môže v schengenskom priestore a v Európskej únii brániť zatknutie osoby, ktorej sa týka obežník Interpolu. O takýto prípad ide napríklad vtedy, keď je v právoplatnom súdnom rozhodnutí, prijatom v zmluvnom štáte Schengenskej dohody alebo v členskom štáte, konštatované uplatnenie tejto zásady.

Skutkové okolnosti prípadu

Interpol vydal v roku 2012 na nemeckého občana WS červený obežník s cieľom zistiť jeho pobyt, zadržať ho, zatknúť ho alebo obmedziť jeho pohyb na účely jeho prípadného vydania. Obežník bol vydaný na žiadosť Spojených štátov amerických a na základe zatykača vydaného príslušnými orgánmi tejto krajiny.

Z rozhodovacej činnosti

Súdneho dvora Európskej únie

ny, ktorý sa okrem iného týkal obvinení z korupcie voči WS.

Ešte pred vydaním obežníka bolo v Nemecku proti WS vedené trestné stíhanie, ktoré sa týkalo rovnakých skutkov ako obežník a toto konanie bolo v roku 2010 právoplatne zastavené v súlade s osobitným postupom podľa nemeckého práva potom, čo WS zaplatil určitú peňažnú sumu. Spolkový úrad kriminálnej polície následne kontaktoval Interpol a informoval ho, že podľa jeho názoru je z dôvodu tohto skoršieho konania v danom prípade uplatniteľná zásada *ne bis in idem*. Na základe toho Interpol vydal k červenému obežníku dodatok, v ktorom zverejnil názor nemeckých orgánov.

V roku 2017 WS podal na vnútroštátny súd žalobu proti Nemecku, ktorou navrhoval, aby sa Nemecku uložila povinnosť prijať všetky opatrenia potrebné na odstránenie uvedeného červeného obežníka z databázy. Okrem iného sa odvolával na porušenie svojho práva na voľný pohyb zaručeného článkom 21 ZFEÚ, keďže nemohol vstúpiť do zmluvného štátu Schengenskej dohody alebo do členského štátu bez toho, aby mu hrozilo zatknutie. Domnieval sa tiež, že z dôvodu týchto porušení je spracúvanie jeho osobných údajov uvedených v červenom obežníku v rozpore so [smernicou 2016/680 o ochrane osobných údajov v trestných veciach](#).

V tejto súvislosti sa Správny súd Wiesbaden rozhodol položiť Súdnemu dvoru otázku týkajúcu sa uplatňovania zásady *ne bis in idem* v prípade dočasného zadržania osoby, ktorej sa týka červe-

ný obežník, v situácii ak pred vydaním obežníku prokuratúra zastaví začaté trestné konanie vedené pre tie isté skutky, ktorých sa týka obežník. Okrem toho, ak je táto zásada uplatniteľná, tento súd sa pýtal, aké to má dôsledky pre spracúvanie osobných údajov uvedených v takomto obežníku zo strany členských štátov.

Súdny dvor rozhodol, že článok 54 [Dohovoru, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda](#) (ďalej iba „článok 54 DVSD“), ako aj článok 21 ods. 1 ZFEÚ v spojení s článkom 50 [Charty](#) sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia dočasnému zadržaniu osoby, ktorej sa týka červený obežník vydaný Interpolom na žiadosť tretieho štátu, orgánmi zmluvného štátu Schengenskej dohody alebo členského štátu, s výnimkou prípadu, keď je v právoplatnom súdnom rozhodnutí vydanom v štáte, ktorý je zmluvnou stranou tejto dohody, alebo v členskom štáte preukázané, že táto osoba už bola štátom, ktorý je zmluvnou stranou uvedenej dohody, alebo členským štátom právoplatne odsúdená alebo oslobodená spod obžaloby za rovnaké skutky, ako sú tie, na ktorých je založený tento červený obežník. Súdny dvor tiež rozhodol, že ustanovenia smernice 2016/680 v spojení s článkom 54 DVSD a článkom 50 Charty sa majú vykladať v tom zmysle, že nebránia spracúvaniu osobných údajov uvedených v červenom obežníku vydanom Interpolom, pokiaľ nebolo prostredníctvom takéhoto súdneho rozhodnutia preukázané, že na skutky, na ktorých je založený tento obežník, sa uplatňuje zásada *ne bis in idem*, ak takéto spracúvanie spĺ-

ňa podmienky stanovené touto smernicou.

Právne posúdenie veci

Súdny dvor sa v prvom rade zaoberal otázkou, či sa zásada *ne bis in idem* môže uplatniť aj na rozhodnutie prijaté iným orgánom než trestným súdom. V tejto súvislosti Súdny dvor pripomenul svoje predošlé rozhodnutie, podľa ktorého sa zásada *ne bis in idem* uplatňuje aj na konania o zastavení trestného stíhania, ktorými prokuratúra zmluvného štátu ukončí bez zásahu súdneho orgánu trestné konanie začaté v tomto štáte potom, čo obvinený splnil niektoré povinnosti a najmä zaplatil sumu peňazí stanovenú prokuratúrou.

Súdny dvor rozhodol, že článok 54 DVSD, článok 50 Charty, ani článok 21 ods. 1 ZFEÚ nebránia dočasnému zadržaniu osoby, ktorej sa týka červený obežník vydaný Interpolom na žiadosť tretieho štátu, orgánmi zmluvného štátu alebo členského štátu, s výnimkou prípadu, keď je v právoplatnom súdnom rozhodnutí vydanom v zmluvnom štáte alebo v členskom štáte preukázané, že táto osoba už bola zmluvným štátom alebo členským štátom právoplatne odsúdená alebo oslobodená spod obžaloby za rovnaké skutky, ako sú tie, na ktorých je založený tento červený obežník.

V tejto súvislosti Súdny dvor uviedol, že dočasné zadržanie môže v situácii, keď existuje pochybnosť o uplatniteľnosti zásady *ne bis in idem*, predstavovať nevyhnutnú etapu na vykonanie potrebného overenia v tejto súvislosti a zároveň zabrániť riziku úteku dotknutej osoby. Toto opat-

Z rozhodovacej činnosti

Súdneho dvora Európskej únie

renie je teda odôvodnené legitímnym cieľom, ktorým je zabrániť beztrestnosti tejto osoby. Naopak, ak už bolo uplatnenie zásady *ne bis in idem* konštatované právoplatným súdnym rozhodnutím, dočasnému zadržaniu, prípadne ďalšiemu trvaniu tohto zadržania, bráni tak vzájomná dôvera medzi zmluvnými štátmi Schengenskej dohody, ako aj právo na slobodu pohybu. Súdny dvor spresnil, že zmluvným štátom Schengenskej dohody a členským štátom prináleží, aby zabezpečili dostupnosť opravných prostriedkov, ktoré dotknutým osobám umožnia získať takéto rozhodnutie. Ďalej uviedol, že v prípade, že je dočasné zadržanie nezlučiteľné s právom Únie z dôvodu uplatnenia zásady *ne bis in idem*, členský štát Interpolu by neporušil svoje povinnosti člena tejto organizácie tým, že by takéto zadržanie neuskutočnil.

V súvislosti s druhou otázkou Súdny dvor uviedol, že podľa článku 3 bodu 2 [smernice 2016/680](#) sa na účely tejto smernice pod pojmom „spracúvanie“ rozumie „operácia alebo súbor operácií s osobnými údajmi alebo súbormi osobných údajov, napríklad získavanie, zaznamenávanie vymazanie alebo likvidácia, bez ohľadu na to, či sa vykonávajú automatizovanými alebo neautomatizovanými prostriedkami“. Podľa článku 2 bodu 1 tejto smernice sa táto smernica vzťahuje na spracúvanie osobných údajov príslušnými orgánmi na účely uvedené v článku 1 bode 1 uvedenej smernice, to znamená na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo na účely výkonu trestných sankcií, vrátane ochrany pred ohrozením ve-

rejnej bezpečnosti a predchádzania takémuto ohrozeniu. Zaznamenanie osobných údajov uvedených v červenom obežníku Interpolu v registroch hľadaných osôb členského štátu, ktoré uskutočnili orgány tohto štátu na základe vnútroštátneho práva, teda predstavuje spracúvanie týchto údajov, na ktoré sa vzťahuje smernica 2016/680. To isté platí aj pre akúkoľvek inú operáciu alebo súbor operácií uplatňovaných na tieto údaje v zmysle článku 3 bodu 2 tejto smernice. Súdny dvor tiež dospel k záveru, že spracúvanie osobných údajov uvedených v červenom obežníku Interpolu príslušnými orgánmi členských štátov sleduje legitímny účel v zmysle článku 4 bodu 1 písm. b) smernice 2016/680, a že ho nemožno považovať za nezákonné len z toho dôvodu, že na skutky, na ktorých je založený červený obežník, by sa mohla uplatniť zásada *ne bis in idem*. Spracúvanie osobných údajov uvedených v červenom obežníku Interpolu zo strany orgánov členských štátov sa môže v prípade, že existujú len indície, na základe ktorých možno predpokladať, že uvedený obežník sa týka skutkov, na ktoré sa uplatňuje zásada *ne bis in idem*, ukázať ako nevyhnutné práve na účely overenia, či ide o takýto prípad.

Za týchto podmienok Súdny dvor rozhodol, že smernica 2016/680 v spojení s článkom 54 [DVSD](#) a článkom 50 [Charty](#) nebráni spracúvaniu osobných údajov uvedených v červenom obežníku, pokiaľ nebolo právoplatným súdnym rozhodnutím preukázané, že v danom prípade sa uplatní zásada *ne bis in idem*. Takéto spracúvanie však musí spĺňať podmienky stanovené touto smer-

nicou. V tomto zmysle musí byť osobitne potrebné na splnenie úlohy realizovanej príslušným vnútroštátnym orgánom na účely predchádzania trestným činom, ich vyšetrovania, odhaľovania alebo stíhania alebo na účely výkonu trestných sankcií.

Je však potrebné pripomenúť, že ak sa uplatní zásada *ne bis in idem*, už nie je potrebné zapísanie osobných údajov uvedených v červenom obežníku Interpolu do registrov hľadaných osôb členských štátov, takže dotknutá osoba musí mať možnosť požiadať prevádzkovateľa podľa článku 16 bode 2 smernice 2016/680 o vymazanie svojich osobných údajov v čo najkratšom čase. Ak je však tento zápis zachovaný, musí byť sprevádzaný informáciou o tom, že dotknutá osoba už nemôže byť v členskom štáte alebo v zmluvnom štáte stíhaná za rovnaké skutky z dôvodu zásady *ne bis in idem*.

Z rozhodovacej činnosti

Súdneho dvora Európskej únie

ČAS PRACOVNEJ POHOTOVOSTI AKO PRACOVNÝ ČAS

C-344/19 a C-580/19

D.J./Radiotelevizija Slovenija
RJ/Stadt Offenbach am Main

Dátum podania návrhu

2. máj 2019

30. júl 2019

Dátum rozsudku

9. marec 2021

Právna oblasť

organizácia pracovného času
smernica 2003/88/ES
čas pracovnej pohotovosti vo
forme nepretržitej dostupnosti

Pôvod prejudiciálnych otázok

Najvyšší súd, Slovinsko
Správny súd Darmstadt, Nemecko

Záver

Čas pracovnej pohotovosti vo forme nepretržitej dostupnosti predstavuje v celom rozsahu pracovný čas len vtedy, keď obmedzenia uložené pracovníkovi veľmi významne ovplyvňujú možnosť tohto pracovníka nakladať v tejto dobe so svojim voľným časom. Organizačné ťažkosti, ktoré môže pracovníkovi spôsobovať čas pracovnej pohotovosti a ktoré sú dôsledkom prírodných prvkov alebo jeho slobodnej voľby, nie sú relevantné.

Skutkové okolnosti prípadu

V prvom prípade sa jednalo o vysielacieho technika D. J., ktorý zabezpečoval prevádzku televíznych vysielacích centier v slovinských horách. Z povahy práce, vzdialenosti uvedených vysielacích centier od jeho bydliska, ako aj z pravidelného sťaže-

ného prístupu k týmto centráram vyplynula potreba, aby v ich blízkosti býval. Jedno z týchto dvoch miest bolo okrem toho tak vzdialené od bydliska D. J., že mu znemožňovalo naň dochádzať každý deň, a to ani za najpriaznivejších poveternostných podmienok. Zamestnávateľ preto zriadil v budovách týchto dvoch vysielacích centier možnosť ubytovania. D. J. sa v práci striedal ešte s jedným kolegom v dvanásťhodinových smenách. Okrem tejto bežnej práce, ktorá si vyžadovala prítomnosť na pracovisku zabezpečoval aj pracovnú pohotovosť počas 6 hodín denne vo forme nepretržitej dostupnosti. V tejto dobe nebol povinný zostať v príslušnom vysielacom centre, ale musel byť telefonicky zastihnuteľný, a ak to bolo potrebné, dostaviť sa na pracovisko v lehote jednej hodiny. Vzhľadom na geografickú polohu prenosových centier, ktoré sú ťažko prístupné, a keďže v miestach vysielacích centier nebola veľká dostupnosť voľnočasových aktivít, zostával väčšinu času v priestoroch vysielacích centier.

V druhom prípade vystupoval R. J., ktorý vykonával štátnu službu ako hasič a zároveň veliteľ družstva v rámci služby hasičského a záchranného zboru mesta Offenbach nad Mohanom. Okrem samotnej riadnej služby musel pravidelne zabezpečovať čas pracovnej pohotovosti vo forme nepretržitej dostupnosti, ktorá zahŕňa povinnosť byť zastihnuteľný tak, aby sa v prípade poplachu mohol dostaviť na hranice mesta v lehote 20 minút so zásahovou uniformou a služobným vozidlom, ktoré mu na tento účel poskytol zamestnávateľ.

Obaja zamestnanci sa domnievali, že z dôvodu obmedzení, ktoré im čas pracovnej pohotovosti spôsoboval, by im tieto časy mali byť uznané v celom rozsahu za pracovný čas, a teda náležite odmenené nezávisle od toho, či počas nich vykonávali alebo nevykonávali konkrétnu prácu. Vnútroštátne súdy, ktoré rozhodovali o nárokoch týchto zamestnancov sa obrátili na Súdny dvor a podali návrhy na začatie prejudiciálneho konania.

Súdny dvor v dvoch rozsudkoch vydaných veľkou komorou spresnil, za akých podmienok možno čas pracovnej pohotovosti vo forme nepretržitej dostupnosti kvalifikovať vzhľadom na [smernicu 2003/88](#) ako „pracovný čas“, alebo naopak ako „čas odpočinku“.

Právne posúdenie veci

vnútroštátnou právnou úpravou, kolektívnou zmluvou alebo jeho zamestnávateľom. Naopak, organizačné ťažkosti, ktoré môže pracovníkovi spôsobovať čas pracovnej pohotovosti a ktoré nevyplývajú z takýchto obmedzení, ale sú napríklad dôsledkom prírodných prvkov alebo jeho slobodnej voľby, nemožno zohľadniť.

Pokiaľ z dôvodu neexistencie povinnosti zdržiavať sa na pracovisku nemožno čas pracovnej pohotovosti automaticky považovať za „pracovný čas“ v zmysle smernice 2003/88, vnútroštátnym súdom ešte prináleží overiť, či takáto kvalifikácia nie je predsa len nevyhnutná z dôvodu dôsledkov spôsobených všetkými týmito obmedzeniami, ktoré sú uložené pracovníkovi, na jeho možnosť slobodne nakladať po-

Z rozhodovacej činnosti

Súdneho dvora Európskej únie

čas tejto doby s časom, v rámci ktorého sa od neho výkon práce nepožaduje, a venovať sa svojim vlastným záujmom. Z tohto hľadiska treba predovšetkým prihliadnuť na lehotu, ktorú má pracovník k dispozícii v rámci svojho času pracovnej pohotovosti, aby opätovne začal vykonávať svoje pracovné činnosti od okamihu, keď ho zamestnávateľ o to požiada, v spojení prípadne s priemernou pravidelnosťou zásahov, na ktoré bude tento pracovník počas tejto doby skutočne vyzvaný.

Dopad takejto reakčnej lehoty sa musí zväžiť na záver konkrétneho posúdenia, ktoré prípadne zohľadní aj iné obmedzenia uložené pracovníkovi, ako aj výhody, aké sú mu priznané v rámci jeho času pracovnej pohotovosti. Medzi také výhody môže napríklad patriť poskytnutie služobného vozidla umožňujúceho využívať výnimky zo zákona o cestnej premávke. Pokiaľ možno objektívne odhadnúť priemernú pravidelnosť skutočného vykonávania pracovných činností, ktoré tento pracovník bežne zabezpečuje počas každej z dôb svojej pohotovosti, je potrebné, aby ju vnútroštátne súdy zohľadnili spolu s lehotou, ktorú má k dispozícii na to, aby opätovne začal vykonávať svoju pracovnú činnosť.

V súvislosti s odmeňovaním pracovníkov za čas pracovnej pohotovosti Súdny dvor zdôraznil, že [smernica 2003/88](#) sa naň nevzťahuje a preto nebráni uplatneniu právnej úpravy členského štátu, kolektívnej zmluvy alebo rozhodnutiu zamestnávateľa, ktoré na účely odmeňovania času pracovnej pohotovosti zohľadňuje rozdielnym spôsobom doby, po-

čas ktorých dochádza ku skutočnému výkonu pracovnej činnosti, a tie, počas ktorých sa žiadna skutočná práca nevykonáva, hoci tieto doby treba na účely uplatnenia uvedenej smernice v celom rozsahu považovať za „pracovný čas“. Pokiaľ ide o odmeňovanie za čas pracovnej pohotovosti, ktorý naopak nemožno kvalifikovať za „pracovný čas“, smernica 2003/88 nebráni ani tomu, aby bola pracovníkovi vyplatená suma s cieľom kompenzovať mu nepohodlie spôsobené zabezpečovaním tejto pohotovosti.

Súdny dvor napokon uviedol, že tá skutočnosť, že čas pracovnej pohotovosti, ktorý nemožno kvalifikovať za „pracovný čas“, sa má považovať za „čas odpočinku“, nemá vplyv na osobitné povinnosti, ktoré sú stanovené v [smernici 89/391](#) a ktoré zamestnávateľom z tejto smernice vyplývajú. Zamestnávateľia najmä nemôžu stanoviť časy pracovnej pohotovosti, ktoré svojou dĺžkou alebo častým opakovaním predstavujú pre pracovníkov riziko vzhľadom na ich bezpečnosť alebo zdravie, a to bez ohľadu na skutočnosť, či sa tieto časy majú kvalifikovať za „čas odpočinku“ v zmysle smernice 2003/88.

Mgr. Branislav Bunčák
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Výber rozhodnutí súdov členských štátov EÚ z oblasti správneho práva (JuriFast)

Prinášame Vám výber rozhodnutí z databázy Jurifast, ktorý je spravovaný ACA-Europe (<http://www.aca-europe.eu>). Prostredníctvom databázy Jurifast zabezpečuje ACA-Europe prístup k rozhodnutiam najvyšších správnych súdov, ktorými sa vykonáva právo Európskej únie. ACA-Europe je európske združenie zložené zo Súdneho dvora Európskej únie a štátnych rád alebo z najvyšších správnych jurisdikcií každého z členov Európskej únie. Cieľom ACA-Europe je umožniť lepšie pochopenie práva EÚ sudcami najvyšších správnych súdov v celej Európe a lepšie poznať fungovanie ostatných najvyšších správnych súdov pri vykonávaní práva EÚ; zlepšiť vzájomnú dôveru medzi sudcami najvyšších správnych súdov; podporovať efektívne a účinné fungovanie správneho súdnictva v EÚ; zabezpečiť výmenu názorov o právnych normách v správnych súdnych systémoch a napokon zabezpečiť prístup k rozhodnutiam najvyšších správnych súdov, ktorými sa vykonáva právo EÚ.

LOTYŠSKO

A proti Ministerstvu zdravotníctva

Autor rozhodnutia
Najvyšší súd

Dátum rozhodnutia
8. marec 2019

ECLI
ECLI:LV:AT:2019:0308.A4202
81216.3.L

Právna oblasť

- nemocničná starostlivosť poskytnutá v inom členskom štáte,

ako je členský štát, v ktorom je pacient poistený

- odmietnutie predchádzajúceho povolenia
- rozdielne zaobchádzanie na základe náboženského vyznania

Prípado sa týka otázky predchádzajúceho povolenia na vykonanie lekárskeho zákroku v inom členskom štáte a práva na slobodu náboženského vyznania.

Žalobcov maloletý syn trpel vrodenou srdcovou chorobou, kvôli ktorej mal podstúpiť lekárske zákroky na otvorenom srdci, ktorý mal byť vykonaný v Lotyšsku, za použitia krvnej transfúzie. Žalobca, ktorý je poistený v lotyšskom zdravotnom systéme, namietať proti tomu, aby sa počas tejto operácie vykonala transfúzia krvi z dôvodu, že je členom náboženskej spoločnosti Jehovovi svedkovia, a preto odmieta akúkoľvek krvnú transfúziu počas tohto zákroku. Keďže v Lotyšsku sa táto operácia nevykonáva metódou bezkrvnej perfúzie (pozn. ODAK autotransfúzie), žalobca požiadal Národný zdravotný úrad (*Nacionālo veselības dienestu*) o vydanie formulára S2 pre svojho syna, ktorý oprávňuje osobu využívať určitú zdravotnú starostlivosť plánovanú najmä v inom členskom štáte Únie, ako je štát, v ktorom je poistená.

Národný zdravotný úrad odmietol vydať tento formulár. Lotyšské ministerstvo zdravotníctva potvrdilo rozhodnutie Národného zdravotného úradu z dôvodu, že predmetná operácia sa môže uskutočniť v Lotyšsku, a že na účely vydania uvedeného formulára možno zohľadniť iba zdravotnú situáciu osoby a jej

fyzické obmedzenia. Žalobca podal žalobu na okresný správny súd, uvedený súd túto žalobu zamietol. Krajský správny súd, na ktorý bolo podané odvolanie, rozsudkom potvrdil uvedený rozsudok z dôvodu, že na vydanie formulára S2 musia byť splnené kumulatívne podmienky uvedené v bode 310 nariadenia č. 1529. Ďalej uviedol, že lekárske zákroky, o ktorý ide vo veci samej, ktorý je zdravotnou starostlivosťou financovanou z rozpočtu Lotyšska, bol síce potrebný na odvrátenie nenapraviteľného zhoršenia základných životných funkcií alebo zdravotného stavu syna žalobcu, ale že v čase preskúmania žiadosti o vydanie formulára S2 nemocnica potvrdila, že táto starostlivosť sa môže poskytnúť v Lotyšsku. Okrem toho sa tento súd domnieval, že zo skutočnosti, že žalobca vo veci samej odmietol takúto transfúziu, nemožno vyvodit' nemožnosť dotknutej nemocnice poskytnúť uvedenú zdravotnú starostlivosť, a dospel k záveru, že nebola splnená jedna z podmienok vyžadovaných na vydanie formulára S2.

Žalobca vo veci samej podal kasačný opravný prostriedok na vnútroštátny súd, pričom najmä tvrdil, že je obeťou diskriminácie, pretože väčšina poistencov môže využiť takúto zdravotnú starostlivosť bez toho, aby sa musela vzdať svojho náboženského presvedčenia. Po preskúmaní prípadu sa súd rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky.

„1. Má sa článok 20 ods. 2 [nariadenia](#) [č. 883/2004] v spojení s článkom 21 ods. 1 [\[Charty\]](#)

Výber rozhodnutí súdov členských štátov EÚ z oblasti správneho práva (JuriFast)

vykladať v tom zmysle, že členský štát môže odmietnuť vydať oprávnenie, ktoré je spomenuté v článku 20 ods. 1 uvedeného nariadenia, ak je v štáte, v ktorom má dotknutá osoba bydlisko, dostupné nemocničné ošetrovanie, ktorého lekárska účinnosť nie je sporná, ale použitá metóda ošetrovania nie je v súlade s náboženským presvedčením uvedenej osoby?

2. Má sa článok 56 ZFEÚ a článok 8 ods. 5 smernice [2011/24] v spojení s článkom 21 ods. 1 [Charty] vykladať v tom zmysle, že členský štát môže odmietnuť vydať povolenie, ktoré je spomenuté v článku 8 ods. 1 uvedenej smernice, ak je v štáte, v ktorom je dotknutá osoba poistená, dostupné nemocničné ošetrovanie, ktorého lekárska účinnosť nie je sporná, ale použitá metóda ošetrovania nie je v súlade s náboženským presvedčením uvedenej osoby?“

Rozsudok Súdneho dvora (druhá komora) z 29. októbra 2020 vo veci C-243/19 (A proti Veselibas ministrija)

Súdny dvor Európskej únie v rozsudku z 29. októbra 2020 (C-243/19) rozhodol, že pokiaľ druhá podmienka v článku 20 ods. 2 druhej vete nariadenia č. 883/2004 spočíva výlučne v preskúmaní zdravotného stavu pacienta, histórie, pravdepodobného priebehu choroby, stupňa bolesti a/alebo povahy jeho zdravotného postihnutia, a teda nezahŕňa zohľadnenie pacientovej osobnej voľby v oblasti starostlivosti, rozhodnutie lotyšských orgánov odmietnuť vydať formulár S2, nemožno považovať za nezlučiteľné s týmto ustanovením.

Ak však členský štát, v ktorom je pacient poistený, odmietne udeliť predchádzajúce povolenie stanovené v článku 8 ods. 1 smernice č. 2011/24 z dôvodu, že nie sú splnené požiadavky uvedené v odseku 5 tohto článku, tento členský štát vykonáva právo Únie v zmysle článku 51 ods. 1 Charty, takže je povinný dodržiavať základné práva zaručené touto Chartou, najmä tie, ktoré sú zakotvené v jej článku 21.

Súdny dvor Európskej únie ďalej rozhodol, že nezohľadnenie náboženského presvedčenia sťažovateľa sa javí ako oprávnené opatrenie z hľadiska legitímneho cieľa ochrany finančnej stability systému nemocenského poistenia, nejde nad rámec toho, čo je na tento účel objektívne nevyhnutné a spĺňa požiadavku proporcionality.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

1. Článok 20 ods. 2 nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia v spojení s článkom 21 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby členský štát, v ktorom má poistenec bydlisko, odmietol udeliť tomuto poistencovi oprávnenie stanovené v článku 20 ods. 1 tohto nariadenia, ak je v tomto členskom štáte dostupné nemocničné ošetrovanie, ktorého lekárska účinnosť nie je sporná, ale používaný spôsob ošetrovania odporuje náboženskému presvedčeniu tohto poistenca.

2. Článok 8 ods. 5 a článok 8 ods. 6 písm. d) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/24/EÚ z 9. marca 2011 o uplatňovaní práv pacientov pri cezhraničnej zdravotnej starostlivosti v spojení s článkom 21 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie sa má vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby členský štát, v ktorom je pacient poistený, odmietol udeliť tomuto pacientovi povolenie stanovené v článku 8 ods. 1 tejto smernice, ak je v tomto členskom štáte dostupné nemocničné ošetrovanie, ktorého lekárska účinnosť nie je sporná, ale používaný spôsob ošetrovania odporuje náboženskému presvedčeniu tohto pacienta, s výnimkou toho, že je toto odmietnutie objektívne odôvodnené legitímnym cieľom spočívajúcim v zachovaní kapacity pre poskytovanie ošetrovania alebo lekárskej spôsobilosti, a predstavuje primeraný a nevyhnutný prostriedok umožňujúci dosiahnuť tento cieľ, čo musí overiť vnútroštátny súd.

Výber rozhodnutí súdov členských štátov EÚ z oblasti správneho práva (JuriFast)

SKA-797/2020

Autor rozhodnutia

Najvyšší súd

Dátum rozhodnutia

30. september 2020

ECLI[ECLI:LV:AT:2020:0930.A420213318.13.S](#)**Právna oblasť**

- ochrana osobných údajov
- osobné údaje účastníka konania
- údaje dostupné v súdnom informačnom systéme

Žalobca sa obrátil na správu súdu so žiadosťou o ukončenie spracúvania jeho osobných údajov v lotyšskom súdnom informačnom systéme (databáze súdnych rozhodnutí). Žiadateľ sa domnieva, že výkon správy, ktorý oprávňuje sudcov a zamestnancov súdu na prístup k neanonymizovaným súdnym rozhodnutiam, je nezákonný. Správa súdu odmietla ukončiť spracúvanie osobných údajov v tejto databáze.

Žalobca sa obrátil na súd so žalobou a žiadal, aby súd rozhodol, že konanie správy súdu je nezákonné. V prípade sa okrem iného uznalo, že súd môže spracúvať údaje nevyhnutné na zabezpečenie rozhodovacích funkcií. Cieľ, ktorý spočíva v spracúvaní údajov pre potreby súdnej práce alebo pri výkone rozhodovacích funkcií, zahŕňa tie funkcie, ktoré sa vykonávajú v súdnom konaní. Tieto činnosti sa musia posudzovať spoločne ako jedna funkcia a nie oddelene jedna od druhej. Spracúvanie údajov na zabezpečenie práce súdu ako celku opisuje účel spracúvania údajov,

a to výkon rozhodovacej funkcie. Preto sa tento účel nepovažuje za nekonkrétny alebo nejasný.

Oprávnenie súdu spracúvať údaje nevyhnutné na rozhodovanie však neznamená, že spracúvanie údajov môže byť úmyselné alebo nekontrolované. Správa súdu nesmie zasahovať do práce súdu; má však povinnosť kontrolovať spracúvanie údajov v súlade s účelom spracúvania údajov, a to na zabezpečenie činnosti súdu. Používanie informačného systému súdu na účely, ktoré nie sú v súlade s potrebou zabezpečiť prácu súdu nie je povolené. Okrem toho musí správa zabezpečiť, aby osobné údaje neboli spracúvané bez konkrétneho účelu.

NEMECKO**Bashar Ibrahim a i. proti Bundesrepublik Deutschland****a Bundesrepublik Deutschland proti Tausovi Magamadovovi****Autor rozhodnutia**

Spolkový správny súd

Dátum rozhodnutia

23. marca 2017

ECLI[ECLI:DE:BVerwG:2017:230317B1C20.16.0](#)**Právna oblasť**

- hraničné kontroly, azyl a prisťahovalectvo
- sekundárna migrácia žiadateľov o azyl

Žalobcovia sú osoby palestínskej národnosti bez štátneho občianstva, ktoré prišli zo Sýrie a bola im poskytnutá doplnková ochrana v Bulharsku, odkiaľ prišli v roku 2013 cez Maďarsko a Rakúsko do Nemecka, kde podali nové žiadosti o azyl. Spolkový úrad pre migráciu a utečencov (*Bundesamt für Migration und Flüchtlinge*) odmietol právo na azyl bez vecného posúdenia ich žiadostí, a to z dôvodu, že prišli z Bulharska, ktoré je bezpečnou treťou krajinou, a nariaďil ich dopravenie späť na bulharskú hranicu. Správny súd (*Verwaltungsgericht*) rozsudkami zamietol opravné prostriedky podané proti týmto rozhodnutiam. Vyšší správny súd (*Oberverwaltungsgericht*) zrušil príkazy na vyhostenie a vo zvyšku návrhy zamietol. Podľa tohto súdu bolo žalobcom právo na azyl v Nemecku odmietnuté správne, keďže odmietnutie je založené

Výber rozhodnutí súdov členských štátov EÚ z oblasti správneho práva (JuriFast)

na fakte, že žalobcovia nemohli žiadať o ochranu v Nemecku, nakoľko do Nemecka prišli cez Rakúsko, ktoré je bezpečnou treťou krajinou. Príkazy na dopravenie späť na bulharskú hranicu sú však nezákonné, pretože nebolo preukázané, že Bulharská republika bola stále pripravená žalobcov prevziať. Žalobcovia podali proti týmto rozhodnutiam o čiastočnom zamietnutí ich návrhov opravný prostriedok na Spolkový správny súd (*Bundesverwaltungsgericht*).

Senát Spolkového správneho súdu rozhodol, že neprípustnosť žiadosti o azyl z dôvodu príchodu z bezpečnej tretej krajiny (§ 29 ods. 3 zákona o azyle) nepredstavuje v tomto prípade právny základ, pretože bezpečné tretie krajiny sú podľa výkladu, ktorý je v súlade s právom Európskej únie iba štáty, ktoré nie sú členmi Európskej únie.

Rozhodnutia Spolkového správneho súdu záviseli od toho, či rozhodnutia o nevykonaní žiadnych azylových konaní možno vykladať z hľadiska neprípustnosti v zmysle § 29 ods.1 bod 2 azylového zákona.

Spolkový súd požiadal Súdny dvor EÚ, aby rozhodol o predložených otázkach podľa článku 105 procesných pravidiel Súdného dvora EÚ, nakoľko tieto otázky sú použiteľné v mnohých prípadoch. Za týchto podmienok sa Spolkový správny súd (*Bundesverwaltungsgericht*) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky v každej z vecí [C-297/17](#), [C-318/17](#) a [C-319/17](#):

„1. Bráni prechodné ustanovenie

uvedené v článku 52 prvého odseku [smernice \[2013/32/EÚ o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany\]](#) uplatneniu takej vnútroštátnej právnej úpravy, podľa ktorej pri výkone oprávnenia podľa článku 33 ods. 2 písm. a) smernice [o konaniach], ktoré je v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou rozšírené, je žiadosť o medzinárodnú ochranu neprípustná, ak bola žiadateľovi udelená doplnková ochrana v inom členskom štáte, pokiaľ sa vnútroštátna právna úprava v dôsledku chýbajúceho vnútroštátneho prechodného ustanovenia uplatní aj na žiadosti podané pred 20. júlom 2015?

Umožňuje prechodné ustanovenie uvedené v článku 52 prvého odseku smernice [o konaniach] členským štátom predovšetkým spätné vykonanie rozšíreného oprávnenia podľa článku 33 ods. 2 písm. a) smernice [o konaniach], s tým dôsledkom, že žiadosti o azyl, ktoré boli podané skôr, než sa rozšírené oprávnenie prebralo do vnútroštátneho práva, o ktorých sa však v čase vykonania ešte právoplatne nerozhodlo, budú neprípustné?

2. Zabezpečuje sa článkom 33 smernice [o konaniach] členským štátom možnosť voľby, či žiadosť o azyl zamietnu ako neprípustnú na základe inak určenej medzinárodnej zodpovednosti (nariadenie Dublin) alebo na základe ustanovenia článku 33 ods. 2 písm. a) smernice [o konaniach]?

3. Ak je odpoveď na druhú otázku kladná: bráni právo Únie členskému štátu, aby v rámci výkonu svojho oprávnenia pod-

ľa článku 33 ods. 2 článku 33 ods. 2 písm. a) smernice 2013/32 zamietol žiadosť o medzinárodnú ochranu ako neprípustnú z dôvodu udelenia doplnkovej ochrany v inom členskom štáte, ak

- a) sa žiadateľ domáha zvýšenia doplnkovej ochrany, ktorá mu bola v inom členskom štáte udelená (žiada priznanie postavenia utečenca), a azylové konanie v tomto inom členskom štáte bolo poznačené systémovými chybami a naďalej ich má;
- b) konkrétna podoba tejto medzinárodnej ochrany, predovšetkým životné podmienky osoby, ktorej bola udelená doplnková ochrana, v tomto inom členskom štáte, ktorý žiadateľovi už udelil doplnkovú ochranu,
 - je v rozpore s článkom 4 [\[Charty\]](#) a s článkom 3 [EDĽP](#), alebo
 - nevyhovuje požiadavkám článku 20 a nasl. smernice [o oprávnení] bez toho, že by bola v rozpore s článkom 4 [\[Charty\]](#) a s článkom 3 [EDĽP](#)?

4. Ak je odpoveď na tretiu otázku písm. b) kladná: platí uvedené aj v prípade, že osoby s doplnkovou ochranou nedostávajú žiadne peňažné dávky na pokrytie životných potrieb, resp. takéto dávky síce dostávajú, no ich výška je oveľa nižšia než výška takýchto dávok v iných členských štátoch, ale nezaobchádza sa s nimi v tomto ohľade inak ako so štátnymi príslušníkmi tohto členského štátu?

Výber rozhodnutí súdov členských štátov EÚ z oblasti správneho práva (JuriFast)

5. Ak je odpoveď na druhú otázku záporná:

- a) Uplatní sa nariadenie Dublin III v konaní o udelení medzinárodnej ochrany, pokiaľ bola žiadosť o azyl podaná pred 1. januárom 2014, dožiadanie o prijatie späť však až po 1. januári 2014, pričom žiadateľ už skôr (vo februári 2013) získal v dožiadanom členskom štáte doplnkovú ochranu?
- b) Vyplýva z dublinských nariadení implicitné pravidlo o prechode zodpovednosti na členský štát, ktorý žiada o prijatie žiadateľa späť, pokiaľ dožiadateľ zodpovedný členský štát na základe dublinských ustanovení odmietol dožiadanie o prijatie späť podané v stanovenej lehote a namiesto toho odkázal na medzištátnu readmisnú dohodu?

Rozsudok Súdneho dvora (veľká komora) z 19 marca 2019 v spojených veciach C-297/17, C-318/17, C-319/17 a C-438/17 (Bashar Ibrahim a i. proti Bundesrepublik Deutschland a Bundesrepublik Deutschland proti Tausovi Magamadovovi)

Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

1. Článok 52 prvý odsek smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany sa má vykladať v tom zmysle, že umožňuje členskému štátu stanoviť okamžité uplatňovanie vnútroštátneho ustanovenia, ktorým sa preberá odsek 2 písm. a) článku 33 tejto smernice, na žiadosti o azyl, o ktorých ešte nebolo s konečnou

platnosťou rozhodnuté a ktoré boli podané pred 20. júlom 2015 a pred nadobudnutím účinnosti tohto vnútroštátneho ustanovenia. Tento článok 52 prvý pododsek s prihliadnutím najmä na uvedený článok 33, naopak, však bráni takémuto okamžitému uplatneniu v situácii, v ktorej tak žiadosť o azyl, ako aj dožiadanie o prijatie späť boli podané pred nadobudnutím účinnosti smernice 2013/32 a v súlade s článkom 49 nariadenia (EÚ) č. 604/2013 Európskeho parlamentu a Rady z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov, v plnom rozsahu ešte patria do pôsobnosti nariadenia Rady (ES) č. 343/2003 z 18. februára 2003 ustanovujúce kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny v jednom z členských štátov.

2. V takej situácii, o akú ide vo veciach C-297/17, C-318/17 a C-319/17, sa má článok 33 smernice 2013/32 vykladať v tom zmysle, že umožňuje členským štátom zamietnuť žiadosť o azyl ako neprípustnú podľa odseku 2 písm. a) tohto článku 33 bez toho, aby tieto štáty museli prioritne uplatniť konania týkajúce sa prevzatia alebo prijatia späť upravené v nariadení č. 604/2013.

3. Článok 33 ods. 2 písm. a) smernice 2013/32 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni, aby členský štát využil možnosť ponúkanú týmto ustanovením

zamietnuť žiadosť o priznanie postavenia utečenca ako neprípustnú z dôvodu, že žiadateľovi už bola priznaná doplnková ochrana iným členským štátom, ak predvídateľné životné podmienky, ktorým bude uvedený žiadateľ vystavený ako osoba požívajúca doplnkovú ochranu v tomto inom členskom štáte, ho nevystavujú vážnemu riziku ľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania v zmysle článku 4 Charty základných práv Európskej únie. Okolnosť, že osoby požívajúce takúto doplnkovú ochranu nedostávajú v uvedenom členskom štáte nijaké peňažné dávky na pokrytie životných potrieb alebo takéto dávky síce dostávajú, no ich výška je oveľa nižšia než výška takýchto dávok v iných členských štátoch, avšak nezaobchádza sa s nimi v tomto ohľade inak ako so štátnymi príslušníkmi tohto členského štátu, môže viesť k záveru, že tento žiadateľ v ňom bude vystavený takémuto riziku len v prípade, že by táto okolnosť mala za následok, že by sa tento žiadateľ vzhľadom na svoju mimoriadnu zraniteľnosť, nezávisle od svojej vôle a svojho osobného výberu ocitol v situácii ťažkej materiálnej deprivácie.

Článok 33 ods. 2 písm. a) smernice 2013/32 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni, aby členský štát využil túto istú možnosť v prípade, že azylové konanie v inom členskom štáte, ktorý priznal žiadateľovi doplnkovú ochranu, vedie bez skutočného posúdenia k systematickému zamietaniu priznávania postavenia utečenca žiadateľom o medzinárodnú ochranu, ktorí spĺňajú podmienky stanovené v kapitolách II a III smernice Európskeho

Výber rozhodnutí súdov členských štátov EÚ z oblasti správneho práva (JuriFast)

[parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany.](#)

Nemecko – Spolkový správny súd – 1C 7.19 – rozhodnutie zo dňa 4. mája 2020 (rozhodnutie nadväzujúce na položenú prejudiciálnu otázku)

Tento rozsudok nadväzuje na rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie, v ktorom zodpovedal prejudiciálne otázky z oblasti azylu.

Žalobca bol v pokračujúcom odvolacom konaní úspešný. Domnienka Vyššieho správneho súdu (*Oberverwaltungsgericht*), že rozhodnutie spolkového úradu založené na vnútroštátnom predpise o tretích krajinách je v súlade so zákonom, pretože Rakúsko, cez ktoré žalobcovia vstúpili do Nemecka, je bezpečnou treťou krajinou v súlade s článkom 16a ods. 2 vetou prvou ústavy a § 26a ods. 1 vetou prvou azylového zákona, je porušením spolkového práva. Ako členský štát Európskej únie, Rakúsko už nie je treťou krajinou v zmysle vyššie uvedených právnych predpisov.

O možnosti zmeny napadnutého rozhodnutia ako rozhodnutia o neprípustnosti podľa § 29 ods. 1 bodu 2 azylového zákona nemohol spolkový správny súd rozhodnúť s konečnou platnosťou, pretože neexistujú skutkové zistenia týkajúce sa životných podmienok osôb, ktorým bola v Bulharsku poskytnutá doplnková ochrana.

Nemecký spolkový správny súd preto vrátil vec späť na ďalšie objasnenie odvolaciemu súdu.

FRANCÚZSKO

Autor rozhodnutia
Štátna rada

Dátum rozhodnutia
6. máj 2019

ECLI
ECLI:FR:CECHR:2019:416088.
20190506

Právna oblasť

- právo na azyl
- príkaz na vyhodenie
- kritéria na posúdenie
- transpozícia [smernice EP a Rady 2013/33/EÚ](#)
- zadržanie cudzinca žiadajúceho o azyl, ak jediným cieľom žiadosti je zmariť príkaz na vyhodenie (článok 8 ods. 3 písm. d) tejto smernice)

Tento rozsudok sa týka otázky žiadostí o azyl podaných výlučne s cieľom zmariť príkaz na vyhodenie. Albánsky štátny príslušník bez práva na pobyt je zatknutý a zadržaný. Počas zadržania požiadal o azyl. Prefekt Haute-Garonne vydal príkaz, na základe ktorého je žiadateľ o azyl naďalej zadržaný. Žalobca sa obrátil na správny súd v Toulouse a žiadal o zrušenie príkazu prefekta. Správny súd v Toulouse rozsudkom zrušil príkaz prefekta a nariadil prefektovi Haute-Garonne doručiť žalobcovi osvedčenie o žiadosti o azyl. Odvolací správny súd v Bordeaux svojim rozsudkom zrušil tento rozsudok a zamietol žiadosť žalobcu. Žiadateľ o azyl sa následne odvolal na Štátnu radu Francúzskej republiky (*Conseil d'Etat*). Štátna rada rozhodla, že podľa článku 8 ods. 4 smernice 2013/33/EÚ prináleží členským štátom, aby vo vnút-

Výber rozhodnutí súdov členských štátov EÚ z oblasti správneho práva (JuriFast)

roštátnom práve vymedzili dôvody odôvodňujúce zaistenie žiadateľa o azyl. Táto smernica však v súvislosti s dôvodom uvedeným v článku 8 ods. 3 písm. d) nevyžaduje, aby boli zákonom vymedzené objektívne kritériá, na základe ktorých sa zistí, že existujú opodstatnené dôvody domnievať sa, že žiadosť o azyl podaná počas zaistenia je podaná výlučne s cieľom oddialiť alebo zabrániť výkonu príkazu na vyhodenie.

Aj keď členským štátom prináleží, aby na základe článku 8 ods. 4 [smernice 2013/33/EÚ](#) vymedzili vo vnútroštátnom práve dôvody, ktoré môžu odôvodniť umiestnenie alebo zaistenie žiadateľa o azyl, spomedzi dôvodov taxatívne uvedených v článku 8 ods. 3 tohto článku, žiadne ustanovenie tejto smernice neukladá povinnosť, pokiaľ ide o dôvod uvedený v článku 8 ods. 3 písm. d), aby objektívne kritériá, na základe ktorých sa konštatuje, že existujú primerané dôvody domnievať sa, že žiadosť o medzinárodnú ochranu už zaisteného cudzinca bola podaná výlučne s cieľom zdržať alebo zabrániť výkonu rozhodnutia o návrate, museli byť vymedzené zákonom.

Z uvedeného vyplýva, že žalobný dôvod založený na tom, že článok L. 556-1 zákonníka o vstupe a o pobyte cudzincov a práve na azyl je nezlučiteľný s ustanoveniami článku 8 ods. 3 písm. d) smernice 2013/33/EÚ, pokiaľ nestanovuje zoznam objektívnych kritérií, ktoré umožňujú správnomu orgánu posúdiť, že žiadosť o azyl bola podaná výlučne s cieľom zmariť výkon príkazu na vyhodenie, je neopodstatnený.

FRANCÚZSKO

Autor rozhodnutia
Štátna rada

Dátum rozhodnutia
22. december 2020

ECLI
ECLI:FR:CECHR:2019:416088.20190506

Právna oblasť

- ochrana osobných údajov
- spracovanie osobných údajov v súlade s článkom 3 [smernice EP a Rady \(EÚ\) 2016/680](#)
- automatické spracovanie údajov, súborov
- dronové sledovacie zariadenie prenášajúce po rozmazaní snímky do riadiaceho centra policajného riaditeľstva na sledovanie v reálnom čase

Združenie požiadalo sudcu parížskeho správneho súdu o vydanie predbežného opatrenia, ktorým žiadalo o odklad výkonu rozhodnutia parížskeho policajného prefekta o používaní dronov na administratívne účely polície, najmä počas demonštrácií na verejných komunikáciách. Toto rozhodnutie bolo odhalené na základe svedectiev, fotografií a videí šírených prostredníctvom tlače a jednotlivcami na sociálnych sieťach. Združenie tiež žiadalo, aby sa policajnému prefektovi pod hrozbou pokuty nariadilo, aby odo dňa doručenia príkazu prestal zachytávať zábery pomocou dronu, nahrávať ich, prenášať alebo využívať a aby zničil všetky zábery, ktoré už boli v tejto súvislosti zachytené. Sudca parížskeho správneho súdu ich žiadosti nevyhovел a uznese- ním ju zamietol.

Odvolaním podaným na Štátnu radu Francúzskej republiky (*Conseil d'État*) združenie požiadalo o zrušenie tohto uznesenia a o vyhodenie jeho žiadostiam v prvom stupni. Štátna rada odvolaniu vyhovel a rozhodla, že keďže snímky získané dronmi pravdepodobne obsahujú identifikačné údaje, skutočnosť, že do riadiaceho centra sa dostanú len údaje spracované softvérom určeným na rozmazanie, neme- ni povahu spracúvaných údajov, ktoré sa musia považovať za osobné údaje.

Z článku 3 [smernice \(EÚ\) 2016/680](#) z 27. apríla 2016 vyplýva, že systém sledovania, ktorý spočíva v zbere údajov vďaka snímaniu snímok dronmi, s cieľom ich prenosu po použití procesu rozmazania do riadiaceho centra policajného riaditeľstva na sledovanie v reálnom čase, predstavuje spracovanie v zmysle tejto smernice.

I keď toto zariadenie umožňuje zaslať späť do riadiaceho centra iba snímky, ktoré boli rozmazané, je to iba jedna z operácií v celkovom spracovaní údajov, ktoré prechádzajú od zberu snímok dronom až po ich odoslanie do riadiacej miestnosti, po odoslaní tokov na server, ktorý vykoná rozmazanie, rozloženie (dekompozíciu) týchto tokov po jednotlivých snímkach s cieľom identifikácie tých, ktoré zodpovedajú osobným údajom, aby sa mohla operácia rozmazania vykonať, a potom opätovné zloženie (rekompozícia) videotoku obsahujúceho rozmazané prvky. Keďže snímky zhromažďované kamerami pravdepodobne obsahujú identifikačné údaje, skutočnosť, že sa do riadiaceho centra dostanú len

Výber rozhodnutí súdov členských štátov EÚ z oblasti správneho práva (JuriFast)

údaje spracované softvérom na rozmazanie, nemení povahu týchto spracúvaných údajov, ktoré sa musia považovať za osobné údaje.

Mgr. Zuzana Kuricová
Kancelária Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Preklad materiálu (tzv. *factsheet*), ktorý zostavilo tlačové oddelenie Európskeho súdu pre ľudské práva.

Článok 1 (záväzok dodržiavať ľudské práva) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) stanovuje, že:

„Vysoké zmluvné strany priznávajú **každému**, kto podlieha ich jurisdikcii, práva a slobody uvedené v [ustanoveniach]... tohto dohovoru.“

Pozri tiež prehľady na tému Medzinárodné únosy detí, Rodičovské práva, Ochrana detí a maloletých, Zaistení maloletí migrantov so sprievodom a Zaistení maloletí migranti bez sprievodu.

PRÁVO NA PRÍSTUP K SÚDU (ČLÁNOK 6 DOHOVORU)

Stagnové proti Belgicku [(sťažnosť č. 1062/07)]

7. júl 2009

Po smrti otca poisťovňa vyplatila dvom sťažovateľkám, ktoré boli v tom čase maloleté a niekoľkým ďalším potomkom ako oprávneným osobám peňažnú čiastku v súvislosti so životným poistením ich otca. Matka ako zákonná správkyňa majetku svojich detí vložila peniaze na sporiace účty, ktoré boli vyprázdnené za menej ako rok. Po dosiahnutí plnoletosti obe sťažovateľky podali žalobu proti svojej matke a proti poisťovni. Po uzavretí dohody vzali žalobu proti matke späť. Pred Európskym súdom pre ľudské práva [(ďalej len „súd“)] sťažovateľky namietali porušenie práva na prístup k súdu tvrdiac, že belgické súdy ich pozbavili akéhokoľvek účinného prostriedku nápravy pred súdom tým, že žalobu zamietli ako premlčanú, keďže nedošlo k preru-

šeniu premlčacej doby počas obdobia, keď boli maloleté, hoci počas tohto obdobia nemohli podať žalobu.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 6 ods. 1** dohovoru (právo na spravodlivé súdne konanie – prístup k súdu), hlavne podotýkajúc, že rozhodnutím o plynutí premlčacej doby aj vo vzťahu k maloletým belgické súdy uprednostnili záujmy poisťovacích spoločností. Pre sťažovateľky však bolo prakticky nemožné brániť svoje majetkové práva proti spoločnosti pred dosiahnutím plnoletosti a v čase, keď ju dosiahli, boli už ich pohľadávky voči spoločnosti premlčané. Prísne uplatnenie zákonnej premlčacej doby bez zohľadnenia konkrétnych okolností prípadu teda bránilo sťažovateľkám vo využití prostriedku nápravy, ktorý mali v zásade k dispozícii.

PRÁVO NA REŠPEKTOVANIE SÚKROMNÉHO A RODINNÉHO ŽIVOTA (ČLÁNOK 8 DOHOVORU)

OSVOJENIE

Chbihi Loudoudi a ďalší proti Belgicku [(sťažnosť č. 52265/10)]

16. december 2014

Tento prípad sa týkal postupu v Belgicku pri osvojení marockej netere sťažovateľmi, ktorá im do starostlivosti bola zverená na základe [inštitútu] „*kafala*“. **1** Sťažovatelia hlavne namietali, že belgické orgány odmietli uznať dohodu o *kafale* a schváliť osvojenie ich netere na úkor najlepšieho záujmu dieťaťa, a že povaha jej povolenia na pobyt bola neurčitá.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života), pokiaľ ide o odmietnutie povoliť osvojenie, a že **nedošlo k porušeniu článku 8** (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) s ohľadom na povolenie na pobyt dieťaťa. Mal najmä za to, že odmietnutie povoliť osvojenie vychádzalo zo zákona, ktorý mal za cieľ v súlade s Haagskym dohovorom z 29. mája 1993 o ochrane detí a o spolupráci pri medzišt-

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

tátnych osvojeniach zabezpečiť, aby sa medzinárodné osvojenia uskutočňovali v najlepšom záujme dieťaťa a s ohľadom na jeho súkromný a rodinný život, a že belgické orgány sa mohli oprávnené domnievať, že odmietnutie bolo v najlepšom záujme dieťaťa, zabezpečením zachovania vzťahu medzi jedným rodičom a dieťaťom v Maroku, ako aj v Belgicku (t. j. právny vzťah medzi genetickým rodičom a dieťaťom). Okrem toho pripomenul, že dohovor nezaručuje právo na konkrétne povolenie na pobyt. Súd poznamenal, že jedinou skutočnou prekážkou, s ktorou sa dievča stretlo, bola nemožnosť zúčastniť sa na školskom výlete. Daná prekážka, v dôsledku absencie povolenia na pobyt medzi májom 2010 a februárom 2011, nestačila na to, aby sa od Belgicka požadovalo udeliť jej neobmedzené povolenie na pobyt na ochranu jej súkromného života.

Zaiteľová proti Rumunsku [(sťažnosť č. 44958/05)]

24. marec 2015

Tento prípad sa týkal zrušenia osvojenia ženy na podnet jej adoptívnej sestry 31 rokov po schválení a 18 rokov po smrti ich adoptívnej matky. Sťažovateľka predovšetkým tvrdila, že zrušenie osvojenia bolo svojvoľným a neprimeraným zásahom do jej rodinného života, uvádzajúc, že žila so svojou adoptívnou matkou od deviatich rokov, a že ich vzťah bol založený na náklonnosti, zodpovednosti a vzájomnej podpore. Taktiež namietala, že po zrušení osvojenia stratila nárok na päť hektárov lesa, ktoré zdedila po svojej adoptívnej matke.

Toto bolo prvýkrát, keď musel súd preskúmať zrušenie osvojenia v kontexte, keď bol adoptívny rodič mŕtvy a osvojené dieťa bolo už dávno dospelé. V sťažovateľkinom prípade súd, konštatujúc, že rozhodnutie o zrušení [osvojenia] bolo neurčité a nedostatočne odôvodnené na prijatie takého radikálneho opatrenia, dospel k záveru, že zásah do jej rodinného života nebol podložený presvedčivými a dostatočnými dôvodmi v **rozpore s článkom 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života). Súd predovšetkým poznamenal, že v každom prípade by sa o zrušení osvojenia nemalo uvažovať ako o opatrení proti osvojenému dieťaťu a zdôraznil, že v právnych predpisoch a rozhodnutiach vo veciach osvojenia by mali záujmy dieťaťa zostať prvoradé.

Súd tiež rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 1** protokolu č. 1 k dohovoru (ochrana majetku) z dôvodu neprimeraného zásahu do majetkového práva sťažovateľky k spornému pozemku.

Bogonosovovci proti Rusku [(sťažnosť č. 38201/16)]

5. marec 2019

Tento prípad sa týkal starého otca, ktorý chcel [naďalej] udržiavať vzťah so svojou vnučkou po jej osvojení inou rodinou.

Súd rozhodol, že to, že vnútroštátne súdy nepreskúmali otázku vzťahu medzi sťažovateľom a jeho vnučkou po osvojení viedlo k **porušeniu** jeho práva na rešpektovanie rodinného života **záručeného článkom 8** dohovoru. Predovšetkým konštatoval, že vnútroštátne súdy mali posúdiť sťažova-

vateľovu žiadosť o udržanie vzťahu so svojou vnučkou po osvojení, no namiesto toho vyložili a uplatnili zákon spôsobom, ktorý mu takéto preskúmanie odoprel. Úplne a automaticky ho teda vylúčili zo života vnučky.

POVINNÉ OČKOVANIE V DETSTVE

Vavříčka a ďalší proti Českej republike [(sťažnosti č. 47621/13, 3867/14 a ďalšie)]

8. apríl 2021 (veľká komora)

Tento prípad sa týkal českých právnych predpisov o povinnom očkovaní **2** a dôsledkov pre sťažovateľov, ktorí ich odmietli dodržať. Prvého sťažovateľa pokutovali za porušenie očkovacej povinnosti vo vzťahu k jeho dvom deťom. Ostatných sťažovateľov odmietli prijať do materskej školy z toho istého dôvodu. Všetci sťažovatelia tvrdili najmä to, že rôzne dôsledky nedodržania zákonnej povinnosti očkovania boli nezlučiteľné s ich právom na rešpektovanie súkromného života.

Súd rozhodol, že v danom prípade **nedošlo k porušeniu článku 8** dohovoru, majú za to, že sťažovateľmi namietané opatrenia, posúdené v kontexte vnútroštátneho systému, boli primerane proporciálne k legitímnym cieľom sledovaným žalovaným štátom (ochrana pred chorobami, ktoré by mohli predstavovať vážne riziko pre zdravie) prostredníctvom očkovacej povinnosti. Súd objasnil, že v konečnom dôsledku problémom na vyriešenie nebolo, či mohla byť prijatá iná, menej kogentná poli-

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

tika, ako tomu bolo v iných európskych štátoch. Skôr išlo o to, či pri zabezpečení konkrétnej rovnováhy, ktorú dosiahli, české orgány prekročili svoju širokú mieru voľnej úvahy v tejto oblasti. Súd dospel k záveru, že napadnuté opatrenia možno považovať za „nevyhnutné v demokratickej spoločnosti“. Súd poznamenal najmä to, že v Českej republike očkovaciu povinnosť silne podporovali príslušné lekárske orgány. Dalo by sa povedať, že predstavovala odpoveď vnútroštátnych orgánov na naliehavú spoločenskú potrebu ochrany zdravia jednotlivcov a verejnosti proti predmetným chorobám a ochrany proti klesajúcemu trendu v miere očkovanosť detí.

Rozsudok tiež zdôraznil, že vo všetkých rozhodnutiach týkajúcich sa detí musí byť najdôležitejší ich najlepší záujem. Pokiaľ ide o imunizáciu, cieľom musí byť ochrana každého dieťaťa pred závažnými chorobami očkovaním alebo na základe kolektívnej imunity. Možno teda povedať, že česká zdravotná politika je v súlade s najlepším záujmom dieťaťa, na ktoré sa zamerala.

Súd ďalej podotkol, že očkovacia povinnosť sa týka deviatich chorôb, očkovanie proti ktorým považovala vedecká obec za účinné a bezpečné, rovnako ako desiate očkovanie, ktoré sa poskytovalo deťom s osobitnou zdravotnou indikáciou.

PRÁVO NA ZLÚČENIE RODINY

Senovci proti Holandsku [(sťažnosť č. 31465/96)]

21. december 2001

Sťažovateľmi sú pár tureckej štátnej príslušnosti a ich dcéra, ktorá sa narodila v Turecku v roku 1983, a ktorú jej matka nechala v starostlivosti tety, keď sa pripojila k svojmu manželovi v Holandsku v roku 1986. Rodičia namietali porušenie ich práva na rešpektovanie rodinného života z dôvodu zamietnutia žiadosti o povolenie na pobyt pre ich dcéru, rozhodnutie, ktoré jej neumožnilo pripojiť sa k nim v Holandsku. Mali ďalšie dve deti, ktoré sa narodili v rokoch 1990 a 1994 v Holandsku a trvalo tam žili so svojimi rodičmi.

Súd, povinný určiť, či mali holandské orgány pozitívny záväzok povoliť tretej sťažovateľke žiť so svojimi rodičmi v Holandsku, s prihliadnutím okrem iného na jej mladý vek v čase podania sťažnosti, poznamenal, že prežila celý život v Turecku a mala silné jazykové a kultúrne väzby so svojou krajinou, v ktorej stále mala príbuzných. Hlavnou prekážkou však bol návrat zvyšku rodiny do Turecka. Prví dvaja sťažovatelia sa usadili ako pár v Holandsku, kde legálne bývali mnoho rokov a dve z ich troch detí trvalo žili v Holandsku a chodili tam do školy. Prijmúc záver, že Holandsko nedosiahlo spravodlivú rovnováhu medzi záujmom sťažovateľov a svojím vlastným záujmom na kontrole prisťahovalectva, súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie rodinného života).

Pozri tiež: Tuquabo-Tekleová a ďalší proti Holandsku [(sťažnosť č. 60665/00)], rozsudok z 1. decembra 2005.

Osmanová proti Dánsku [(sťažnosť č. 38058/09)]

14. jún 2011

Keď mala pätnásť rokov, sťažovateľku, somálsku štátnu príslušníčku, ktorá od siedmich rokov bývala s rodičmi a súrodencami v Dánsku, poslal otec proti jej vôli do utečeneckého tábora v Keni, aby sa tam postarala o starú mamu z otcovej strany. O dva roky neskôr, ešte ako maloletá, žiadala o zlúčenie so svojou rodinou v Dánsku, no jej žiadosť zamietol dánsky imigračný orgán z dôvodu, že jej uplynulo povolenie na pobyt, pretože v Dánsku nebola viac ako dvadsať po sebe nasledujúcich mesiacov. Nemala nárok na nové povolenie na pobyt, pretože v nadväznosti na zmenu zákona, ktorý bol prijatý s cieľom odraďovať rodičov prisťahovalcov od toho, aby posielali svoje dospievajúce deti do krajiny pôvodu, aby dostali tradičnejšiu formu výchovy, mohli o zlúčenie rodiny požiadať iba deti, ktoré nedovŕšili pätnásť rokov.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života), konštatujúc predovšetkým, že sťažovateľku možno považovať za usadenú cudzinku, ktorá legálne strávila celú alebo prevažnú časť detstva a dospievania v hostiteľskej krajine, a preto by sa vyžadovali veľmi vážne dôvody na odôvodnenie odmietnutia predĺžiť jej povolenie na pobyt. Aj keď bol cieľ sledovaný zákonom, na kto-

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

rom sa zakladalo odmietnutie, legitímny – odradiť rodičov prisťahovalcov od toho, aby posielali deti do krajiny pôvodu, aby tam boli „prevychované“ spôsobom, ktorý bol podľa rodičov väčšmi v súlade s ich etnickým pôvodom, právo dieťaťa na rešpektovanie súkromného a rodinného života nemožno ignorovať. Vzhľadom na okolnosti prejednávanej veci nemožno tvrdiť, že záujmy sťažovateľky boli dostatočne zohľadnené alebo spravodlivo vyvážené proti záujmu štátu na kontrole prisťahovalectva.

Berishovci proti Švajčiarsku [(sťažnosť č. 948/12)]

30. júl 2013

Tento prípad sa týkal odmietnutia švajčiarskych orgánov udeliť povolenia na pobyt trom deťom sťažovateľov, ktoré sa narodili v Kosove a nezákonne vstúpili do Švajčiarska, a rozhodnutia orgánov vyhostiť deti do Kosova.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie rodinného života), zohľadňujúc najmä to, že sťažovatelia žili vo Švajčiarsku z dôvodu svojho vedomého rozhodnutia usadiť sa tam radšej, ako v Kosove, a že ich tri deti nežili vo Švajčiarsku dost dlho na to, aby úplne stratili väzby s krajinou, kde sa narodili, kde vyrastali, a kde sa mnoho rokov vzdelávali. Okrem toho mali deti stále v Kosove rodinné väzby; staršie dve deti, 17 a 19 rokov staré, boli vo veku, kedy ich mohli podporovať aj na diaľku a sťažovateľom nič nebránilo vycestovať alebo ostať s najmladším dieťaťom, 10 rokov starým, v Kosove, aby chránili najlepšie záujmy svojho dieťaťa.

Taktiež, berúc do úvahy aj občas klamlivé správanie sťažovateľov v rámci vnútroštátneho konania, súd dospel k záveru, že švajčiarske orgány neprekročili mieru voľnej úvahy podľa článku 8 dohovoru, keď odmietli udeliť povolenia na pobyt ich deťom.

Mugenzi proti Francúzsku [(sťažnosť č. 52701/09)], Tanda-Muzinga proti Francúzsku [(sťažnosť č. 2260/10)] a Senigo Longueová a ďalší proti Francúzsku [(sťažnosť č. 19113/09)]

10. júl 2014

Tieto prípady sa týkali prekážok, s ktorými sa stretli sťažovatelia (ktorým buď priznali postavenie utečenca alebo zákonný pobyt vo Francúzsku) pri získavaní víz pre svoje deti, aby sa ich rodiny mohli zlúčiť. Sťažovatelia tvrdili, že tým, že konzulárne úrady odmietli vydať víza ich deťom na účely zlúčenia rodiny, došlo k porušeniu ich práva na rešpektovanie rodinného života.

Súd osobitne poznamenal, že postup pri posudzovaní žiadostí na zlúčenie rodiny musí obsahovať niekoľko prvkov, pričom sa zohľadní postavenie sťažovateľov ako utečencov na jednej strane a najlepší záujem detí na strane druhej, tak aby ich záujmy zaručené článkom 8 dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) z hľadiska procesných požiadaviek boli zachované.

Vo všetkých troch prípadoch súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** dohovoru. Keďže vnútroštátne úrady nevenovali náležitú pozornosť konkrétnym okolnostiam sťažovateľov, dospel k záveru, že konanie o zlú-

čení rodiny neposkytlo nevyhnutné záruky flexibility, rýchlosti a efektívnosti na zabezpečenie dodržania ich práva na rešpektovanie rodinného života. Z tohto dôvodu francúzsky štát nedosiahol spravodlivú rovnôhu medzi záujmami sťažovateľov na jednej strane a svojím vlastným záujmom na kontrole prisťahovalectva na strane druhej.

Pozri tiež, [rozhodnutie] vyvolávajúce podobné otázky: Ly proti Francúzsku [(sťažnosť č. 23851/10)], rozhodnutie o prijateľnosti zo 17. júna 2014 (súd vyhlásil predmetnú sťažnosť za neprijateľnú ako zjavne nepodloženú, vzhľadom na to, že proces rozhodovania ako celok umožnil sťažovateľovi dostatočnú účasť na zabezpečenie ochrany jeho záujmov).

I. A. A. a ďalší proti Spojenému kráľovstvu [(sťažnosť č. 25960/13)]

31. marec 2016

Tento prípad sa týkal sťažnosti piatich somálskych občanov, sťažovateľov, že im úrady Spojeného kráľovstva odmietli povoliť vstup do Spojeného kráľovstva, aby sa mohli znovu stretnúť s matkou. Matka sťažovateľov sa pridala k svojmu druhému manželovi v Spojenom kráľovstve v roku 2004 a sťažovateľov nechala v opatre svojej sestry v Somálsku. V roku 2006 sa presťahovali do Etiópie, kde sťažovatelia odvtedy žili.

Súd vyhlásil sťažnosť za **neprijateľnú** ako zjavne nepodloženú s konštatovaním, že zamietnutím žiadosti o opätovné stretnutie s matkou vnútroštátne súdy do-

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

siahli spravodlivú rovnováhu medzi záujmom sťažovateľov na budovaní rodinného života v Spojenom kráľovstve a záujmom štátu na kontrole prisťahovalectva. Hoci situácia sťažovateľov bola určite nežádúca, už to neboli malé deti (v súčasnosti majú 21, 20, 19, 14 a 13 rokov) a vyrastali v kultúrnom a jazykovom prostredí svojej krajiny pôvodu predtým, ako začali žiť spoločne ako rodinná jednotka v Etiópii počas posledných 9 rokov. Nikdy však neboli v Spojenom kráľovstve a nežili spolu s matkou viac ako 11 rokov. Pokiaľ ide o matku sťažovateľov, ktorá sa zjavne vedome rozhodla opustiť svoje deti v Somálsku, aby sa mohla pridať k svojmu novému manželovi v Spojenom kráľovstve, žiaden dôkaz nenaznačoval, že by jej nejaké neprekonateľné prekážky bránili presťahovať sa buď do Etiópie alebo do Somálska.

PRÁVNE UZNANIE DETÍ NARODENÝCH Z NÁHRADNÉHO MATERSTVA

Mennesson a ďalší proti Francúzsku [(sťažnosť č. 65192/11)] a Labasseovci proti Francúzsku [(sťažnosť č. 65941/11)]

26. jún 2014

Tieto prípady sa týkali odmietnutia právne uznať vo Francúzsku vzťahy medzi rodičmi a deťmi, ktoré boli právne uznané v Spojených štátoch [amerických] medzi deťmi narodenými v dôsledku procedúry náhradného materstva a pármami, ktoré ju podstúpili. Sťažovatelia namietali najmä skutočnosť, že na úkor najlepšieho záujmu detí nemohli vo Francúzsku dosiahnuť uznanie

vzťahov medzi rodičom a dieťaťom, ktoré boli v zahraničí právne uznané.

V obidvoch prípadoch súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) s ohľadom na právo sťažovateľov na rešpektovanie rodinného života. Ďalej mal v obidvoch prípadoch za to, že došlo k **porušeniu článku 8**, pokiaľ ide o právo detí na rešpektovanie súkromného života. Súd poznamenal, že aj keď si francúzske orgány boli vedomé toho, že deti identifikovali v Spojených štátoch ako deti pána a pani Mennessonových a pána a pani Labasseových, aj tak im podľa francúzskeho práva tento status odopreli. Domnieval sa, že tento rozpor oslabil identitu detí vo francúzskej spoločnosti. Súd ďalej pripomenul, že judikatúra úplne vylúčila založenie právneho vzťahu medzi dieťaťom narodeným v dôsledku (zákonného) náhradného materstva v zahraničí a biologickým otcom. To prekročilo širokú mieru voľnej úvahy priznanú štátom v oblasti rozhodnutí týkajúcich sa náhradného materstva.

Pozri tiež: Foulon a Bouvet proti Francúzsku [(sťažnosti č. 9063/14 a 10410/14)], rozsudok z 21. júla 2016; Laborie proti Francúzsku [(sťažnosť č. 44024/13)], rozsudok z 19. januára 2017.

D. a ďalší proti Belgicku [(sťažnosť č. 29176/13)]

8. júl 2014 (rozhodnutie – [sťažnosť] čiastočne vyčiarknutá zo zoznamu prípadov; čiastočne neprijateľná)

Tento prípad sa týkal počiatočného odmietnutia belgických

orgánov povoliť príchod na štátne územie dieťaťa, ktoré sa narodilo na Ukrajine z náhradného materstva, ktoré využili sťažovatelia, dvaja belgickí štátni príslušníci. Sťažovatelia sa odvolávali predovšetkým na článok 3 (zákaz neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania) a článok 8 dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života).

Vzhľadom na vývoj prípadu od podania sťažnosti, konkrétne udelenie laissez-passer ³ pre dieťa a jeho príchod do Belgicka, kde dieťa odvtedy žilo so sťažovateľmi, súd považoval túto časť sporu za vyriešenú a vyčiarkol zo svojho zoznamu prípadov sťažnosť v časti týkajúcej sa odmietnutia belgických orgánov vydať cestovné doklady pre dieťa.

Súd ďalej vyhlásil za **neprijateľnú** zostávajúcu časť sťažnosti. Aj keď zamietnutie orgánov, platné kým sťažovatelia nepredložili dostatočné dôkazy, aby bolo možné potvrdiť rodinný vzťah s dieťaťom, malo za následok skutočné odlúčenie dieťaťa od sťažovateľov a predstavovalo zásah do práva na rešpektovanie rodinného života, Belgicko napriek tomu konalo v rámci svojej širokej právomoci („širokej miery voľnej úvahy“) pri rozhodovaní takýchto vecí.

Súd sa taktiež domnieval, že nie je dôvod dospieť k záveru, že sa s dieťaťom zaobchádzalo v rozpore s článkom 3 dohovoru v období jeho odlúčenia od sťažovateľov.

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Paradisová a Campanelli proti Taliansku

[(sťažnosť č. 25358/12)]

24. január 2017 (veľká komora)

V danom prípade išlo o umiestnenie deväťmesačného dieťaťa, ktoré sa narodilo v Rusku na základe dohody o gestačnom náhradnom materstve uzavretej medzi ruskou ženou a talianskym párom (sťažovatelia), do zariadenia sociálnych služieb. Sťažovatelia, ako sa neskôr ukázalo, nemali s dieťaťom žiaden biologický vzťah. Sťažovatelia namietali hlavne to, že im odobrali dieťa a odmietli uznať ich vzťah medzi rodičom a dieťaťom založený v zahraničí tým, že by zapísali rodný list dieťaťa v Taliansku.

Veľká komora rozhodla jedenásťmi hlasmi proti šiestim, že v prípade sťažovateľov **nedošlo k porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života). So zreteľom na absenciu akejkoľvek biologickej väzby medzi dieťaťom a sťažovateľmi, krátke trvanie vzťahu s dieťaťom a neurčitosť väzieb medzi nimi z právneho hľadiska, a aj napriek vôli sťažovateľov byť rodičmi a kvalite citových väzieb, veľká komora rozhodla, že medzi sťažovateľmi a dieťaťom neexistoval rodinný život. Mala však za to, že napadnuté opatrenia spadali pod pojem súkromného života sťažovateľov. Veľká komora sa ďalej domnievala, že napadnuté opatrenia sledovali legitímne ciele, a to predchádzať nepokojom a chrániť práva a slobody iných. Čo sa týka posledného bodu, za legitímnu považovala vôľu talianskych orgánov opätovne potvrdiť výlučnú prá-

vomoc štátu uznať právny vzťah medzi rodičom a dieťaťom (a to výlučne v prípade biologickej väzby alebo zákonného osvojenia) v záujme ochrany detí. Veľká komora tiež uznala, že talianske súdy, ktoré dospeli najmä k záveru, že dieťa by odlúčením neutrpelo vážnu alebo nenapraviteľnú ujmu, dosiahli spravodlivú rovnováhu medzi rôznymi dotknutými záujmami, pričom konali v rámci manévrovacieho priestoru („mieru voľnej úvahy“), ktorý mali k dispozícii.

Poradné stanovisko týkajúce sa uznania právneho vzťahu rodič – dieťa vnútroštátnym právom medzi dieťaťom narodeným na základe dohody o gestačnom náhradnom materstve v zahraničí a určenu matkou, o ktoré požiadal francúzsky kasačný súd

(žiadost' č. p16-2018-001)

10. apríl 2019 (veľká komora)

Tento prípad sa týkal možnosti uznania právneho vzťahu rodič – dieťa vnútroštátnym právom, medzi dieťaťom narodeným v zahraničí na základe dohody o gestačnom náhradnom materstve a určenou matkou, označenou v rodnom liste právne uznanom v zahraničí ako „zákonná matka“, v situácii, keď bolo dieťa počaté použitím vajíčok tretej strany – darkyne, a kde právny vzťah rodič – dieťa s určeným otcom vnútroštátne právo uznalo.

Súd rozhodol, že štáty nemali povinnosť zapísať údaje z rodného listu dieťaťa narodeného z náhradného materstva v zahraničí s cieľom ustanoviť právny vzťah rodič – dieťa s určenou matkou, pretože osvojenie môže tiež slúžiť ako spôsob uznania tohto vzťahu.

Konštatoval najmä to, že v situácii, keď sa dieťa narodilo v zahraničí na základe dohody o gestačnom náhradnom materstve a bolo počaté pomocou pohlavných buniek určeného otca a tretej osoby – darkyne, a kde právny vzťah rodič – dieťa s určeným otcom uznalo vnútroštátne právo:

1. právo dieťaťa na rešpektovanie súkromného života v zmysle článku 8 dohovoru vyžaduje, aby vnútroštátne právne predpisy poskytovali možnosť uznania právneho vzťahu rodič – dieťa s určenou matkou, ktorá je uvedená v rodnom liste právne uznanom v zahraničí ako „zákonná matka“;
2. právo dieťaťa na rešpektovanie súkromného života nevyžaduje, aby také uznanie malo formu zápisu údajov z rodného listu právne uznaného v zahraničí do registra narodení, manželstiev a úmrtí; môže sa využiť aj iný spôsob, napríklad osvojenie dieťaťa určenou matkou.

C a E proti Francúzsku

[(sťažnosti) č. 1462/18 a 17348/18]

19. november 2019 (rozhodnutie Európskej komisie pre ľudské práva o prijateľnosti)

Táto vec sa týkala odmietnutia francúzskych orgánov zapísať do francúzskeho registra narodení, manželstiev a úmrtí všetky údaje z rodných listov detí narodených v zahraničí na základe dohody o gestačnom náhradnom materstve a počatých použitím pohlavných buniek určeného otca a tretej strany – darkyne v rozsahu, v akom rodné listy

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

označovali určenú matku za zákonnú matku.

Súd vyhlásil obidve sťažnosti za **neprijateľné** ako zjavne nepodložené. Predovšetkým mal za to, že odmietnutie francúzskych orgánov nebolo neprimerané, keďže vnútroštátne právo poskytovalo možnosť uznať vzťah rodič – dieťa medzi sťažujúcimi deťmi a ich určenou matkou prostredníctvom osvojenia dieťaťa druhého z manželov. Súd tiež poznamenal, že priemerne sa na rozhodnutie čakalo iba 4,1 mesiaca v prípade úplného osvojenia a 4,7 mesiaca v prípade jednoduchého osvojenia.

D proti Francúzsku ([sťažnosť] č. 11288/18)

16. júl 2020

Prejednávaný prípad sa týkal odmietnutia zapísať do francúzskeho registra narodení, manželstiev a úmrtí údaje z rodného listu dieťaťa narodeného v zahraničí prostredníctvom dohody o gestačnom náhradnom materstve v rozsahu, v akom rodný list označoval určenú matku, ktorá bola taktiež genetickou matkou dieťaťa, za matku. Dieťa, tretia sťažovateľka v prípade, sa narodilo na Ukrajine v roku 2012. Jej rodný list vydaný v Kyjeve označoval prvú sťažovateľku ako matku a druhého sťažovateľa ako otca, bez toho, že by sa v ňom spomínala žena, ktorá dieťa porodila. Prví dvaja sťažovatelia, manžel a manželka, a dieťa namietali porušenie práva dieťaťa na rešpektovanie jeho súkromného života a diskrimináciu z dôvodu „narodenia“ pri užívaní daného práva.

Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie rodinného života), majú za to, že odmietnutím zapísať údaje z ukrajinského rodného listu tretej sťažovateľky do francúzskeho registra narodení v rozsahu, v akom označoval prvú sťažovateľku za matku dieťaťa, Francúzsko neprekročilo mieru svojej voľnej úvahy za okolností daného prípadu.

Taktiež rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 14** dohovoru (zákaz diskriminácie) **v spojení s článkom 8**, pripúšťajúc, že rozdiel v zaobchádzaní, ktorý sťažovatelia namietali v súvislosti so spôsobom uznania právneho vzťahu medzi takýmto dieťaťom a genetickou matkou, mal objektívne a rozumné odôvodnenie. Súd vo svojom rozsudku predovšetkým pripomenul, že už rozhodoval vo veci právneho vzťahu rodič – dieťa [a to konkrétne] medzi dieťaťom a určeným otcom, ktorý bol biologickým otcom, vo svojich rozsudkoch vo veciach *Mennesson* a *Labasseevoci* (pozri vyššie). Podľa judikatúry existencia genetickej väzby neznamenal, že si právo dieťaťa na rešpektovanie jeho súkromného života vyžadovalo ustanoviť právny vzťah s určeným otcom konkrétne zapísaním údajov zo zahraničného rodného listu. Súd za okolností prejednávaného prípadu nevidel dôvod dospieť k odlišnému záveru v súvislosti s uznaním právneho vzťahu s určenou matkou, ktorá bola genetickou matkou dieťaťa. Súd taktiež poukázal na svoje zistenie v poradnom stanovisku č. P16-2018-001 (pozri vyššie), že osvojenie malo podobné účinky ako zapísanie úda-

jov o narodení v zahraničí, pokiaľ išlo o uznanie právneho vzťahu medzi dieťaťom a určenou matkou.

Valdis Fjölfnisdottirová a ďalší proti Islandu ([sťažnosť] č. 71552/17)

18. máj 2021 4

Prípad sa týkal neuznania rodičovského vzťahu medzi prvými dvoma sťažovateľkami a tretím sťažovateľom, ktorého im porodila náhradná matka v Spojených štátoch [amerických]. Prvá a druhá sťažovateľka boli určenými rodičmi tretieho sťažovateľa, no ani jedna z nich s ním nemala biologický príbuzenský vzťah. Neuznali ich za rodičov dieťaťa na Islande, kde je náhradné materstvo nezákonné. Sťažovateľky hlavne namietali, že odmietnutie úradov zapísať prvú a druhú sťažovateľku ako rodičov tretieho sťažovateľa predstavovalo zásah do ich práv.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie rodinného života). Mal najmä za to, že aj napriek nedostatku biologickej väzby medzi sťažovateľmi, existoval v ich vzťahu „rodinný život“. Súd však rozhodol, že rozhodnutie neuznať prvé dve sťažovateľky ako rodičov dieťaťa malo dostatočný základ vo vnútroštátnej právnej úprave a, berúc do úvahy snahu úradov zachovať „rodinný život“, nakoniec potvrdil, že Island v prejednávanom prípade konal v rámci svojej diskrečnej právomoci.

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Prejednávané sťažnosti

Schlittner-Hay proti Poľsku [(sťažnosť) č. 56846/15 a 56849/15]

Sťažnosť oznámená poľskej vláde 26. februára 2019.

Tento prípad sa týka odmietnutia udeliť poľské občianstvo deťom páru rovnakého pohlavia, narodeným prostredníctvom náhradného materstva v Spojených štátoch amerických.

Súd oznámil sťažnosť poľskej vláde a položil stranám otázky podľa článku 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) samostatne a v spojení s článkom 14 dohovoru (zákaz diskriminácie).

A. L. proti Francúzsku [(sťažnosť) č. 13344/20]

Sťažnosť oznámená francúzskej vláde 20. októbra 2020.

Tento prípad sa týka odmietnutia uznať sťažovateľovo otcovstvo k biologickému synovi narodenému z náhradného materstva vykonávaného vo Francúzsku, potom, čo náhradná matka zverila dieťa inej dvojici.

Súd oznámil sťažnosť francúzskej vláde a položil stranám otázky podľa článku 8 dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života).

RODIČOVSKÉ PRÁVA A POVINNOSTI, STAROSTLIVOSŤ O DIEŤA A PRÁVO NA STYK

N. Ts. proti Gruzínsku [(sťažnosť) č. 71776/12]

2. február 2016

Tento prípad sa týkal konania o návrat troch mladých chlapcov, ktorí žili s rodinou matky od jej smrti, k ich otcovi. Prvá sťažovateľka predovšetkým tvrdila, že vnútroštátne orgány dôkladne neposúdili najlepší záujem jej synovcov, a že v konaní došlo k procesným chybám.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života). Mal hlavne za to, že chlapci neboli riadne zastúpení pred vnútroštátnymi súdmi, a to najmä, keďže činnosti a právomoci vnútroštátneho úradu určeného na ich zastupovanie neboli jasne vymedzené a súdy nezávažili osobné vypočutie najstaršieho z chlapcov. Súdy navyše nedostatočne posúdili najlepší záujem chlapcov, keď nezohľadnili ich emocionálne duševné rozpoloženie.

V. D. a ďalší proti Rusku [(sťažnosť) č. 72931/10]

9. apríl 2019

Tento prípad sa týkal dieťaťa, o ktoré sa starala pestúnska matka, prvá sťažovateľka v prípade, deväť rokov, a ktoré potom vrátili biologickým rodičom. Pestúnska matka a jej ďalšie deti namietali rozhodnutia ruských súdov vrátiť dieťa rodičom, zrušiť pestúnsku starostlivosť prvej sťažovateľky a všetkým im odoprieť prístup k dieťaťu.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) v dôsledku príkazu vnútroštátnych súdov odobrať dieťa pestúnskej matke a vrátiť ho biologickým rodičom, a že došlo k **porušeniu článku 8** dohovoru z dôvodu rozhodnutia odoprieť pestúnskej rodine akýkoľvek následný styk s dieťaťom. Predovšetkým mal za to, že vnútroštátne súdy zvažili všetky nevyhnutné okolnosti pri rozhodovaní o návrate dieťaťa k jeho rodičom, ako napr. či opatrenie bolo v jeho najlepšom záujme. Súdy však odopreli pestúnskej rodine akýkoľvek následný styk s dieťaťom, ktoré si vytvorilo úzke väzby s prvou sťažovateľkou a jej ostatnými deťmi. V tejto súvislosti súd poznamenal, že súdy rozhodnutie založili výlučne na uplatňovaní ruských právnych predpisov o práve na styk, ktoré boli nepružné a nebrali do úvahy rôznorodé rodinné situácie. Vnútroštátne súdy preto náležite nezohľadnili osobité okolnosti prípadu.

PRÁVO POZNAŤ SVOJ PÔVOD

Mikulićová proti Chorvátsku [(sťažnosť) č. 53176/99]

7. február 2002

Tento prípad sa týkal nemanželského dieťaťa, ktoré spolu s matkou podalo návrh na určenie otcovstva. Sťažovateľka namietala, že chorvátska právna úprava nezaväzovala muža, proti ktorému bol podaný návrh na určenie otcovstva, aby sa riadil súdnym príkazom na podstúpenie testu DNA, a že to, že vnútroštátny

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

súd nerozhodol o určení otcovstva ju ponechalo v neistote ohľadom jej osobnej identity. Taktiež sa sťažovala na dĺžku konania a absenciu účinného prostriedku nápravy na urýchlenie konania.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života). Pripomenul najmä, že pri posudzovaní návrhu na určenie otcovstva mali súdy povinnosť zohľadniť základný princíp záujmu dieťaťa. V predjednávanom prípade rozhodol, že dostupné konanie nedosiahlo spravodlivú rovnováhu medzi právom sťažovateľky odstrániť jej neistotu ohľadom osobnej identity bez zbytočných prieťahov a právom domnelého otca nepodstúpiť test DNA. Preto neefektívnosť súdov ponechala sťažovateľku v stave dlhotrvajúcej neistoty o jej osobnej identite.

Súd ďalej rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 6 ods. 1** (právo na spravodlivé súdne konanie v primeranej lehote) a k **porušeniu článku 13** dohovoru (právo na účinný prostriedok nápravy).

Pozri tiež, okrem iného: *Gaskin proti Spojenému kráľovstvu*, rozsudok zo 7. júla 1989; *Ebru a Tayfun Engin Çolak proti Turecku*, rozsudok z 30. mája 2006; *Phinikaridouová proti Cypru*, rozsudok z 20. decembra 2007; *Kaláčevová proti Rusku*, rozsudok zo 7. mája 2009; *Grönmarková proti Fínsku* a *Backlund proti Fínsku*, rozsudky zo 6. júla 2010; *Pascaud proti Francúzsku*, rozsudok zo 16. júna 2011; *Laakso proti Fínsku*, rozsudok z 15. ja-

nuára 2013; *Römanová proti Fínsku*, rozsudok z 29. januára 2013; *Konstantinidis proti Grécku*, rozsudok z 3. apríla 2014 a *Călin a ďalší proti Rumunsku*, rozsudok z 19. júla 2016.

Odièvreová proti Francúzsku [(sťažnosť č. 42326/98)]

13. február 2003 (veľká komora)

Sťažovateľku po pôrode opustila jej biologická matka a nechala ju na Úrade pre zdravie a sociálne zabezpečenie. Matka požadovala utajenie totožnosti pred sťažovateľkou, ktorá bola umiestnená do štátnej starostlivosti a neskôr osvojená na základe rozhodnutia súdu o osvojení. Sťažovateľka sa následne pokúšala zistiť totožnosť svojich biologických rodičov a bratov. Jej žiadosť zamietli, keďže sa narodila podľa osobitého postupu, ktorý umožňoval matkám ostať v anonymite. Sťažovateľka namietala, že nemohla získať podrobnejšie informácie o svojej pôvodnej rodine, a že neschopnosť tak urobiť ju veľmi poškodila, keďže ju pripravila o možnosť rekonštrukcie svojej životnej histórie. Ďalej uviedla, že francúzske pravidlá o dôvernosti upravujúce pôrod vyústili do diskriminácie z dôvodu narodenia.

V rozsudku veľkej komory súd pripomenul že narodenie, a najmä okolnosti za ktorých sa dieťa narodilo, tvorili súčasť súkromného života dieťaťa a následne súkromného života dospelaj osoby zaručeného článkom 8 dohovoru. V danom prípade rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** (právo na rešpektovanie súkromného života), podotýkajúc hlavne, že sťažovateľke sprístup-

nili informácie, ktoré neumožňovali, aby identifikovala svoju matku a pôvodnú rodinu, čo jej umožnilo vypátrať nejaké korene a súčasne sa zabezpečila ochrana záujmov tretej strany. Okrem toho nedávna právna úprava prijatá v roku 2002 umožnila upustiť od dôvernosti a zriadila osobitný orgán s cieľom napomáhať hľadanie informácií o biologickom pôvode. Sťažovateľka by teraz mohla využiť túto právnu úpravu a požiadať o sprístupnenie totožnosti svojej matky, pod podmienkou získaniu súhlasu [matky] s cieľom zabezpečiť, aby sa spravodlivo uviedli do súladu potreba matky na ochranu a sťažovateľkina oprávnená požiadavka. Francúzska právna úprava sa tak usilovala dosiahnuť rovnováhu a zabezpečiť proporционаlitu medzi protichodnými záujmami.

Súd ďalej rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 14** (zákaz diskriminácie) **v spojení s článkom 8** dohovoru, konštatujúc, že sťažovateľka neutrpela žiadnu diskrimináciu s ohľadom na svoj pôvod, keďže mala rodičovské väzby so svojimi osvojiteľmi a potenciálny podiel na ich majetku a pozostalosti, a navyše nemohla tvrdiť, že sa jej situácia ohľadom biologickej matky mohla porovnať so situáciou detí, ktoré nadviazali rodičovský vzťah so svojou biologickou matkou.

Jäggi proti Švajčiarsku [(sťažnosť č. 58757/00)]

13. júl 2006

Sťažovateľovi nedovolili nechať vykonať test DNA na tele zosnulého muža, o ktorom sa domnieval, že bol jeho biologickým otcom. Nemohol preto dať určiť otcovstvo.

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného života) na základe skutočnosti, že sťažovateľ nemohol získať DNA analýzu telesných pozostatkov jeho domnelého biologického otca. Predovšetkým podotkol, že test DNA nebol obzvlášť veľkým zásahom, rodina neuviedla žiadne filozofické ani náboženské námietky, a ak by sťažovateľ neobnovil nájomnú zmluvu na hrob zosnulého muža, jeho telo by už bolo exhumované.

A. M. M. proti Rumunsku [(sťažnosť) č. 2151/10]

14. február 2012

Tento prípad sa týkal konania o určenie otcovstva maloletého, ktorý sa narodil v roku 2001 mimo manželstva a mal niekoľko postihnutí. Do rodného listu bolo zapísané, že má otca neznámej totožnosti. Pred európskym súdom sťažovateľa najprv zastupovala jeho matka a následne, keďže jeho matka trpela vážnym zdravotným postihnutím, jeho stará mama z matkinej strany.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života), pričom konštatoval, že vnútroštátne súdy nedosiahli spravodlivú rovnováhu medzi právom dieťaťa na zabezpečenie jeho záujmov v konaní a právom domnelého otca nepodstúpiť test na určenie otcovstva alebo sa na konaní nezúčastniť.

Godelliová proti Taliansku [(sťažnosť č. 33783/09)]

25. september 2012

Tento prípad sa týkal dôvernosti informácií o narodení dieťaťa a neschopnosti osoby opustenej matkou odhaliť svoj pôvod. Sťažovateľka trvala na tom, že utrpela závažnú ujmu, pretože nepoznala svoju osobnú históriu a nebola schopná dohľadať svoje korene, popri zabezpečení ochrany záujmov tretej strany.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného života), obzvlášť berúc do úvahy, že sa nedosiahla spravodlivá rovnováha medzi dotknutými záujmami, keďže talianska právna úprava v prípadoch, keď sa matka rozhodla nesprístupniť svoju totožnosť, nedovoľovala dieťaťu, ktoré nebolo formálne uznané pri narodení a bolo následne osvojené, požadovať buď informácie o pôvode neumožňujúce identifikáciu, alebo sprístupnenie totožnosti biologickej matky s jej súhlasom.

Canonne proti Francúzsku [(sťažnosť č. 22037/13)]

2. jún 2015 (rozhodnutie o prijateľnosti)

V tomto prípade sťažovateľ namietal skutočnosť, že vnútroštátne súdy vyvodili jeho otcovstvo k mladšej žene z odmietnutia podrobiť sa genetickým testom, ktoré nariadili. Zdôraznil najmä, že podľa francúzskeho práva jednotlivci, ktorí boli odporcami pri návrhoch o určenie otcovstva, mali povinnosť podrobiť sa testu DNA na určenie, že neboli otcami. Tvrdil, že došlo k porušeniu princípu nedotknuteľnosti

ľudského tela, ktorý podľa jeho názoru zakazuje akékoľvek vynucovanie genetických testov v občianskoprávných prípadoch.

Súd vyhlásil sťažnosť sťažovateľa za **neprijateľnú** ako zjavne nepodloženú podľa článku 8 dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života). Rozhodol, že vnútroštátne súdy neprekročili im dostupný mánevrovací priestor („širokú mieru voľnej úvahy“), keď zobrali do úvahy sťažovateľovo odmietnutie podrobiť sa genetickému testu na príkaz súdu a vyhlásili ho za otca mladšej ženy a uprednostnili jej právo na rešpektovanie súkromného života pred právom sťažovateľa.

Mandet proti Francúzsku [(sťažnosť č. 30955/12)]

14. január 2016

Tento prípad sa týkal zrušenia formálneho uznania otcovstva manželom matky na návrh biologického otca dieťaťa. Sťažovateľia, matka, manžel a dieťa, namietali zrušenie uznania otcovstva a zrušenie legitimácie dieťaťa. Predovšetkým považovali tieto opatrenia za neprimerané vzhľadom na najlepší záujem dieťaťa, ktorý si, ako tvrdili, vyžadoval zachovanie právneho vzťahu rodič – dieťa trvajúceho niekoľko rokov a udržanie emocionálnej stability.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života). Predovšetkým konštatoval, že odôvodnenia rozhodnutí francúzskych súdov preukázali, že najlepší záujem dieťaťa náležite postavili do jadra úvah. Zaujatím tohto

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

prístupu dospeli k záveru, že hoci dieťa považovalo manžela matky za svojho otca, jeho záujmy spočívali primárne v poznaní pravdy o svojom pôvode. Dané rozhodnutia nevyústili do neprimeraného uprednostňovania záujmov biologického otca pred záujmami dieťaťa, ale určili, že záujmy dieťaťa a biologického otca sa čiastočne prekrývajú. Treba tiež poznamenať, že priznaním rodičovských práv a povinností matke rozhodnutia francúzskych súdov nezabránili dieťaťu, aby ďalej žilo ako súčasť rodiny Mandetovcov v súlade s jeho želaniami.

Prejednávané sťažnosti

Gauvin-Fournis proti Francúzsku (sťažnosť č. 21424/16)

Sťažnosť oznámená francúzskej vláde 5. júna 2018.

Silliau proti Francúzsku (sťažnosť č. 45728/17)

Sťažnosť oznámená francúzskej vláde 5. júna 2018.

SEXUÁLNA VÝCHOVA V ŠTÁTNYCH ŠKOLÁCH

A. R. a L. R. proti Švajčiarsku (sťažnosť č. 22338/15)

19. december 2017 (rozhodnutie o prijateľnosti)

Tento prípad sa týkal odmietnutia základnej školy v Bazileji vyhovieť žiadosti prvej sťažovateľky, aby jej dcéru (druhú sťažovateľku), v tom čase sedemročnú a čoskoro začínajúcu druhý ročník základnej školy, oslobodili z hodín sexuálnej výchovy. Obidve sťažovateľky uznali, že neboli proti sexuálnej výchove ako takej v štátnych

školách, iba spochybňovali jej užitočnosť v materskej škole a prvých ročníkoch základnej školy. Tvrdili, že došlo k porušeniu práva prvej sťažovateľky na rešpektovanie rodinného a súkromného života. Taktiež namietali, že sa neodôvodnene zasiahlo do výkonu práva druhej sťažovateľky na rešpektovanie súkromného života.

Pokiaľ ide o postavenie obeť u sťažovateľiek, súd najprv rozhodol, že podľa článku 34 dohovoru (právo na individuálnu sťažnosť) bola sťažnosť neprijateľná ako zjavne nepodložená s ohľadom na druhú sťažovateľku, ktorá sa vlastne nikdy nezúčastnila na hodinách sexuálnej výchovy pred ukončením druhého ročníka základnej školy.

Súd tiež vyhlásil sťažnosť prvej sťažovateľky za **neprijateľnú** ako zjavne nepodloženú podľa článku 8 dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života), pričom rozhodol, že švajčiarske úrady neprekročili manévrovací priestor („mieru voľnej úvahy“), ktorý im priznáva dohovor. Súd hlavne pripomenul, že jedným z cieľov sexuálnej výchovy je predchádzanie sexuálnemu násiliu a vykorisťovaniu, čo predstavuje skutočnú hrozbu pre fyzické a duševné zdravie detí, a pred ktorými sa musia deti chrániť v každom veku. Taktiež zdôraznil, že jedným z cieľov štátneho vzdelávania je pripraviť deti na skutočné situácie, a to zvykne odôvodňovať sexuálnu výchovu veľmi malých detí navštevujúcich materskú alebo základnú školu. Súd preto rozhodol, že školská sexuálna výchova, tak ako sa praktizuje v kantóne Bazilej-mesto, sledo-

vala legitímne ciele.

Pokiaľ ide o proporcionalitu odmietnutia schváliť oslobodenie z týchto hodín, súd hlavne podotkol, že vnútroštátne orgány uznali prvoradý význam práva rodičov na zabezpečenie sexuálnej výchovy svojich detí. Navyše, sexuálna výchova v materskej škole a v prvých ročníkoch základnej školy mala doplnkovú, nie systematickú povahu; učiteľia iba museli „reagovať na otázky a konanie detí“.

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

SLOBODA MYSLENIA, SVEDOMIA A NÁBOŽENSTVA (ČLÁNOK 9)

Dogruová proti Francúzsku [(sťažnosť č. 27058/05)] a Kervanciová proti Francúzsku [(sťažnosť č. 31645/04)]

4. december 2008

Sťažovateľky, obidve moslimky, boli zapísané do prvého ročníka štátnej strednej školy v [školskom roku] 1998/1999. Mnohokrát sa zúčastnili hodín telesnej výchovy, pričom mali na hlavách šatky a odmietali si ich dať dolu, a to napriek opakovaným výzvam učiteľa, aby tak urobili. Školská disciplinárna komisia rozhodla o ich vylúčení zo školy pre porušenie povinnosti byť dôsledný, tým že sa aktívne nezúčastňovali na týchto hodinách. Toto rozhodnutie súdy potvrdili.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 9** dohovoru (sloboda náboženstva) v obidvoch prípadoch, konštatujúc najmä, že záver vyvedený vnútroštátnymi orgánmi o tom, že nosenie závoja, ako napr. islamskej šatky na hlavu, bolo nezlučiteľné s hodinami telesnej výchovy zo zdravotných a bezpečnostných dôvodov, bol odôvodnený. Súhlasil, že uložený postih bol dôsledkom odmietnutia sťažovateľiek dodržiavať pravidlá platné v priestoroch školy (s ktorými ich dôkladne oboznámili) a nie ich náboženského presvedčenia, ako tvrdili.

Aktasová proti Francúzsku [(sťažnosť č. 43563/08)], Bayraková proti Francúzsku [(sťažnosť č. 14308/08)], Gamaleddynovci proti Francúzsku [(sťažnosť č. 18527/08)], Ghazalová proti Francúzsku [(sťažnosť č. 29134/08)], J. Singh proti Francúzsku [(sťažnosť č. 25463/08)] a R. Singh proti Francúzsku [(sťažnosť č. 27561/08)]

30. jún 2009 (rozhodnutia o prijateľnosti)

Tieto sťažnosti sa týkali vylúčenia šiestich žiakov zo školy pre nosenie nápadných symbolov náboženskej príslušnosti. Boli zapísaní na rôznych štátnych školách v [školskom] roku 2004/2005. Prvý školský deň prišli dievčatá, ktoré boli moslimkami, so šatkami na hlavu. Chlapci mali oblečené tzv. keski – turban, ktorí nosia sikhovia. Keďže si odmietli zložiť problematickú pokrývku hlavy, odopreli im vstup do triedy a po období dialógu s rodinami ich vylúčili zo školy pre nedodržanie školského poriadku. Pred súdom namietali školou uložený zákaz nosiť pokrývku hlavy, opierajúc sa najmä o článok 9 dohovoru.

Súd vyhlásil sťažnosti za **neprijateľné** (zjavne nepodložené), pričom najmä konštatoval, že zásah do slobody žiakov prejavovať svoje náboženstvo bol ustanovený zákonom a sledoval legitímny cieľ ochrany práv a slobôd iných a verejného poriadku. Ďalej zdôraznil úlohu štátu ako nestranného organizátora vykonávania rôznych náboženstiev, vier a presvedčení. Pokiaľ išlo o trest definitívneho vylúčenia, nebol neprimeraný vzhľadom na sledované ciele, keďže žiaci mali stále

možnosť pokračovať vo výučbe formou korešpondenčných kurzov.

Grzelakovci proti Poľsku [(sťažnosť č. 7710/02)]

15. jún 2010

Prví dvaja sťažovatelia, ktorí sa hlásia k agnosticizmu, sú rodičmi tretieho sťažovateľa. Ten v súlade s prianím svojich rodičov nenavštevoval počas vyučovania náboženskú výchovu. Jeho rodičia sústavne požadovali, aby preňho školské orgány zorganizovali hodinu etickej výchovy. Avšak počas celej výučby na prvom a druhom stupni mu túto hodinu neposkytli pre nedostatok záujmu žiakov. Jeho školské výkazy a vysvedčenia obsahovali rovnú čiaru namiesto známky za náboženstvo/etickej výchovy.

Súd vyhlásil sťažnosť za **neprijateľnú** (nezlučiteľnú z dôvodu dotknutých osôb) s ohľadom na rodičov a rozhodol, že **došlo k porušeniu článku 14** (zákaz diskriminácie) **v spojení s článkom 9** dohovoru (sloboda náboženstva), pokiaľ išlo o ich dieťa, pričom predovšetkým konštatoval, že absencia známky za náboženstvo/etickej výchovy na jeho školských vysvedčeniach počas celého obdobia školského vzdelávania vyústila do nespravodlivej stigmatizácie, v rozpore s jeho právom neprejavovať náboženstvo alebo presvedčenie.

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

SLOBODA PREJAVU (ČLÁNOK 10)

Cyprus proti Turecku
[(sťažnosť č. 25781/94)]
10. máj 2001 (veľká komora)

V tomto prípade týkajúcom sa situácie, ktorá existuje na Severnom Cypre odkedy tam Turecko vykonávalo vojenské operácie v júli a v auguste v roku 1974 a stále prebiehajúceho rozdeľovania územia Cypru, Cyprus tvrdil, okrem iného, že došlo k porušeniu článku 10 dohovoru (sloboda prejavu), pokiaľ išlo o gréckych Cyperčanov z Karpasu, z dôvodu neprimeranej cenzúry školských učebníc.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 10** dohovoru (sloboda prejavu) v súvislosti s gréckymi Cyperčanmi žijúcimi na Severnom Cypre v rozsahu, v akom boli školské učebnice určené na používanie na ich základných školách v neprimeranej miere predmetom cenzúry.

ZÁKAZ DISKRIMINÁCIE (ČLÁNOK 14)

PRÁVA SÚVISIACE S PÔVODOM A DEDIČSTVOM

Marckxová proti Belgicku
[(sťažnosť č. 6833/74)]
13. jún 1979

Nevydatá belgická matka tvrdila, že jej a jej dcére odopreli práva priznané vydatým matkám a ich deťom: okrem iného musela uznať svoje dieťa (alebo začať súdne konanie), aby založila vzťah [medzi sebou a dcérou] (vydaté matky sa mohli odvolať na rodný list); uznanie obmedziло jej schopnosť odkázať svojmu dieťaťu majetok a nevytvorilo právnu väzbu medzi dieťaťom a rodinou matky, jej starou matkou a tetou. Iba uzavretím manželstva a následným osvojením svojej vlastnej dcéry (alebo prostredníctvom procesu legitimácie) by jej zabezpečila rovnaké práva, aké má legitímne dieťa.

Súd predovšetkým rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života) samostatne, a že došlo k **porušeniu článku 14** dohovoru (zákaz diskriminácie) v **spojení s článkom 8** v súvislosti s obidvoma sťažovateľkami, pokiaľ ide o založenie vzťahu druhej sťažovateľky k matke, nedostatok právnej väzby s rodinou matky a jej dedičské práva a matkinu slobodnú voľbu ako naložiť s majetkom. Zákon s cieľom odstrániť rozdiely v zaobchádzaní medzi deťmi rodičov, ktorí sú manželmi a rodičov, ktorí nie sú manželmi, prechádzal v čase rozsudku belgickým parlamentom.

Inze proti Rakúsku
[(sťažnosť č. 8695/79)]
28. október 1987

Sťažovateľ nemal zákonný nárok na zdedenie farmy svojej matky, keď zomrela bez závetu, pretože sa narodil mimo manželstva. Hoci na farme pracoval do dvadsiateho tretieho roku [svojho života], jeho mladší nevlastný brat zdedil celú farmu. Následným súdnym vyrovnaním sťažovateľ napokon získal časť pozemku, ktorú mu matka sľúbila počas života.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 14** (zákaz diskriminácie) v **spojení s článkom 1** protokolu č. 1 k dohovoru (právo pokojne užívať svoj majetok). Pripomenul, že dohovor je živým nástrojom, ktorý sa má vykladať vo svetle súčasných podmienok, a že na rovnosť medzi deťmi narodenými v manželstve a mimo neho, pokiaľ ide o ich občianske práva, sa dnes kladie dôraz v členských štátoch Rady Európy. Rozhodol hlavne, že by museli byť predložené veľmi závažné dôvody, aby sa rozdiel v zaobchádzaní z dôvodu narodenia mimo manželstva mohol považovať za zlučiteľný s dohovorom.

Mazurek proti Francúzsku
[(sťažnosť č. 34406/97)]
1. február 2000

Sťažovateľovi, ktorý sa narodil z cudzoložstva, skrátili dedičský nárok o polovicu, pretože legitímne dieťa si taktiež nárokovalo majetok ich matky podľa právnej úpravy platnej v tom čase (1990). Namietal najmä zásah do práva na pokojné užívanie svojho majetku.

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 14** dohovoru (zákaz diskriminácie) v **spojení s článkom 1 protokolu č. 1** k dohovoru (právo pokojne užívať svoj majetok). S ohľadom na situáciu v iných členských štátoch Rady Európy poukázal predovšetkým, v protiklade k tvrdeniam francúzskej vlády, na jasný sklon k zákazu diskriminácie v súvislosti s deťmi [narodenými] z cudzoložstva. Súd nemohol ignorovať takýto vývoj vo svojom výklade relevantných ustanovení dohovoru, ktorý bol nevyhnutne evolučný.

Súd ďalej v prejednávanej príhode rozhodol, že neexistoval žiadny dobrý dôvod pre diskrimináciu na základe narodenia z cudzoložstva. V každom prípade, dieťaťu [narodenému] z cudzoložstva nemožno vyčítať udalosti, ktoré nezavinilo. Napriek tomu, pretože sťažovateľ bol dieťaťom z cudzoložného zväzku, potrestali ho s ohľadom na rozdelenie dedičstva. Súd preto uzavrel, že neexistoval žiaden primeraný vzťah proporcionality medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom.

Pozri tiež: Mergerová a Crosová proti Francúzsku [(sťažnosť č. 68864/01)], rozsudok z 22. decembra 2004.

Campová a Bourimi proti Holandsku
[(sťažnosť č. 28369/95)]
3. október 2000

Prvá sťažovateľka a jej synček (druhý sťažovateľ) sa museli vysťahovať zo svojho rodinného domu, potom čo partner prvej sťažovateľky zomrel bez závetu predtým, než sa s ňou oženil

a uznal dieťa za svoje (čo bol jeho deklarováný zámer). Podľa vtedajšieho holandského práva rodičia a súrodenci zosnulého zdedili jeho pozostalosť. Potom sa presťahovali do jeho domu. Dieťa bolo neskôr uznané za legitímne, ale keďže rozhodnutie nemalo retroaktívny účinok, neustanovilo ho za dediča svojho otca.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 14** (zákaz diskriminácie) v **spojení s článkom 8** dohovoru (právo na rešpektovanie rodinného života) s ohľadom na druhého sťažovateľa. Poznamenal, že dieťa, ktoré nezískalo právne uznané rodinné väzby so svojím otcom, až kým ho neuznali za legitímne dva roky po narodení, nemohlo dediť po svojom otcovi, na rozdiel od detí, ktoré mali takéto väzby, buď preto, že sa narodili v manželstve alebo preto, že ich otec uznal za svoje. To nepochybne predstavovalo rozdiel v zaobchádzaní medzi osobami v podobných situáciách na základe narodenia. Podľa judikatúry súdu sa musia predložiť veľmi závažné dôvody na to, aby sa rozdiel v zaobchádzaní na základe narodenia mimo manželstva mohol považovať za zlučiteľný s dohovorm. Súd v tejto súvislosti poznamenal, že zosnulý sa vedome nerozhodol neuznať dieťa, ktoré prvá sťažovateľka čakala. Práve naopak, mal v úmysle sa s ňou oženiť a dieťa uznali za legitímne práve preto, že jeho predčasná smrť vylúčila, aby došlo k uzavretiu manželstva. Súd preto nemohol prijať tvrdenia holandskej vlády o tom, že zosnulý mohol zabrániť súčasnej situácii svojho syna a mal za to, že vylú-

čenie dieťaťa z dedičstva otca bolo neprimerané.

Pla a Puncernauová proti Andorre
[(sťažnosť č. 69498/01)]
13. júl 2004

Prvého sťažovateľa, osvojené dieťa, vydedili a jeho matka, druhá sťažovateľka, následne stratila doživotné právo užívania rodinného majetku potom, čo súdy v Andorre vyložili doložku v závete, ustanovujúcu, že dedič sa musí narodiť z „legitímneho a kanonického manželstva“, tak, že hovorí iba o biologických deťoch.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 14** (zákaz diskriminácie) v **spojení s článkom 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života). Pripomenul, že rodičia prvého sťažovateľa uzavreli „legitímne a kanonické manželstvo“ a v predmetnom závete nič nenasvedčovalo tomu, že osvojené deti boli vylúčené. Rozhodnutie vnútroštátnych súdov vyústilo do „súdneho pozbavenia dedičských práv osvojeného dieťaťa“, čo bolo „zjavne nezlučiteľné so zákazom diskriminácie“ (odsek 59 rozsudku).

Brauerová proti Nemecku
[(sťažnosť č. 3545/04)]
28. máj 2009

Sťažovateľka nemohla dediť po svojom otcovi, ktorý ju uznal za svoju podľa zákona vzťahujúceho sa na deti narodené mimo manželstva pred 1. júlom 1949. Rovnaké dedičské práva dostupné podľa právneho poriadku bývalej Nemeckej demokratickej republiky (kde žila väčšinu svoj-

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

ho života) sa neuplatnili, pretože v čase zjednotenia Nemecka jej otec žil v Spolkovej republike Nemecko. Sťažovateľka namietala, že jej vylúčenie z akéhokoľvek nároku na majetok po otcovej smrti predstavovalo diskriminačné zaobchádzanie a bolo úplne neprimerané.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 14** (zákaz diskriminácie) v **spojení s článkom 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života). Nemohol nájsť žiaden dôvod, ktorý by takúto diskrimináciu na základe narodenia mimo manželstva mohol v súčasnosti ospravedlniť, najmä keď sťažovateľku vylúčenie zo zákonného nároku na dedenie postihovalo vo väčšom rozsahu, ako sťažovateľov v iných podobných prípadoch predložených súdu.

Fabris proti Francúzsku [(sťažnosť č. 16574/08)]

7. február 2013 (veľká komora)

Sťažovateľ sa narodil v roku 1943 zo známosti medzi svojím otcom a vydatou ženou, ktorá už bola matkou dvoch detí narodených v manželstve. Keď mal 40 rokov, bol súdne uznaný za jej „nemanželské“ dieťa. Po smrti matky v roku 1994 sa domáhal zníženia podielov pozostalých, dožadujúc sa vyhradenej časti majetku, rovnakej ako u obdarených, konkrétne u manželských detí svojej matky. V rozsudku zo septembra 2004 najvyšší súd vyhlásil žalobu podanú sťažovateľom za prípustnú a potvrdil jeho nárok vo veci samej. Po odvolaní podanom zákonnými deťmi odvolací súd zrušil rozsudok súdu nižšieho stupňa. Sťažovateľ neúspešne podal do-

volanie. Pred Európskym súdom pre ľudské práva sťažovateľ namietal, že nemohol mať prospech zo zákona zavedeného v roku 2001, ktorý udelil deťom „narodeným z cudzoložstva“ rovnaké dedičské práva ako zákonným deťom, prijatého po vynesení rozsudku súdu vo veci *Mazurek proti Francúzsku* dňa 1. februára 2000 (pozri vyššie).

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 14** (zákaz diskriminácie) v **spojení s článkom 1 protokolu č. 1** k dohovoru (ochrana majetku). Rozhodol predovšetkým, že legitímny cieľ ochrany dedičských práv nevlastného brata a nevlastnej sestry sťažovateľa neprevážil nad sťažovateľovým nárokom na podiel na matkinom majetku, a že rozdiel v zaobchádzaní v súvislosti s ním bol diskriminačný, keďže nemal žiadne objektívne a rozumné odôvodnenie. **5**

Pozri tiež: *Quilichiniová proti Francúzsku* [sťažnosť č. 38299/15], rozsudok zo 14. marca 2019.

Mitzingerová proti Nemecku [(sťažnosť č. 29762/10)]

9. február 2017

Sťažovateľka v tomto prípade tvrdila, že sa nemohla domáhať dedičských práv po smrti svojho otca v roku 2009, keďže sa narodila mimo manželstva a pred hraničným termínom stanoveným v tom čase platnou právnou úpravou. Konkrétne, deti narodené mimo manželstva pred 1. júlom 1949 boli vyňaté zo zákonného nároku dedit' a z práva na finančnú náhradu.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 14** (zákaz diskrimi-

nácie) v **spojení s článkom 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života). Rozhodol, že ciele sledované rozdielom v zaobchádzaní so sťažovateľkou, konkrétne zachovanie právnej istoty a ochrana zosnulého a jeho rodiny, boli oprávnené. Napriek tomu súd nepresvedčilo, že by vyňatie detí narodených mimo manželstva pred určitým hraničným termínom stanoveným právnou úpravou bolo primeraným prostriedkom na dosiahnutie zamýšľaných cieľov. Rozhodujúcou pre tento záver bola skutočnosť, že otec sťažovateľky ju uznal za svoju. Navyše sťažovateľka pravidelne navštevovala jeho a jeho manželku. Vedomie manželky o existencii sťažovateľky, rovnako ako aj o skutočnosti, že právna úprava povoľovala dedit' deťom narodeným v manželstve a mimo manželstva po hraničnom termíne, museli mať preto vplyv na jej očakávania ohľadom majetku manžela. V každom prípade súd podotkol, že európska judikatúra a reformy vnútroštátnych právnych predpisov preukázali jasnú snahu o odstránenie všetkej diskriminácie týkajúcej sa dedičských práv detí narodených mimo manželstva.

OBČIANSTVO

Genovese proti Malte [(sťažnosť č. 53124/09)]

11. október 2011

Sťažovateľ sa narodil mimo manželstva britskej matke a maltskému otcovi. Potom, čo bolo otcovstvo určené súdom, matka sťažovateľa podala žiadosť o udelenie maltského občianstva synovi. Jej žiadosť zamietli z dôvodu, že maltské občianstvo ne-

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

možno udeliť nemanželskému dieťaťu, ktorého matka nebola z Malty.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 14** (zákaz diskriminácie) v **spojení s článkom 8** dohovoru (právo na rešpektovanie súkromného života). Predovšetkým pripomenul, že Európsky dohovor o právnom postavení detí narodených mimo manželstva z roku 1975 bol účinný vo viac ako dvadsiatich európskych krajinách a opätovne zdôraznil, že by sa museli uviesť veľmi závažné dôvody na odôvodnenie svojvoľných rozdielov v zaobchádzaní na základe narodenia. Sťažovateľ bol v obdobnej situácii ako iné deti s otcom maltskej národnosti a matkou cudzej príslušnosti. Jediná odlišná okolnosť, ktorá ho neopravňovala získať občianstvo, bola skutočnosť, že sa narodil mimo manželstva. Súd nepresvedčilo tvrdenie maltskej vlády, že deti narodené v manželstve mali väzbu s rodičmi vyplývajúcu z manželstva svojich rodičov, ktorá neexistovala v prípade detí narodených mimo manželstva. Išlo presne o rozdiel v zaobchádzaní na základe takejto väzby, ktorý zakazuje článok 14 dohovoru, pokiaľ nie je iným spôsobom objektívne opodstatnený. Navyše súd nemohol prijať tvrdenie, že zatiaľ čo matka je vždy istá, otec nie je. V prípade sťažovateľa bol jeho otec známy a zapísaný v rodnom liste, napriek tomu rozdiel vyplývajúci zo zákona o štátnom občianstve pretrvával. Z tohto dôvodu neboli dané žiadne rozumné alebo objektívne dôvody, ktoré by ospravedlnili rozdiel v zaobchádzaní.

VZDELANIE

Prípady, týkajúce sa určitých aspektov zákonov o používaní jazykov vo vzdelávaní v Belgicku proti Belgicku (Belgický lingvistický prípad) [(sťažnosti č. 1474/62, 1677/62 a ďalšie)]

23. júl 1968

Sťažovatelia, rodičia viac ako 800 frankofónnych detí, žijúci v určitých (prevažne holandsky hovoriacich) častiach Belgicka, namietali, že ich deťom odopreli prístup k vzdelaniu vo francúzštine.

Súd rozhodol, že odopretím prístupu určitým deťom ku školám s francúzskym [vyučovacím] jazykom s osobitným postavením v šiestich obciach na periferii Bruselu, pretože ich rodičia žili mimo týchto obcí, došlo k **porušeniu článku 14** (zákaz diskriminácie) v **spojení s článkom 2 protokolu č. 1** k dohovoru (právo na vzdelanie). Súd však taktiež rozhodol, že dohovor nezaručuje dieťaťu právo na štátne alebo štátom dotované vzdelanie v jazyku rodičov.

D. H. a ďalší proti Českej republike [(sťažnosť č. 57325/00)]

13. november 2007 (veľká komora)

Tento prípad sa týkal 18 rómskych detí, českej národnosti, vrátane tých s mentálnym alebo sociálnym znevýhodnením, ktoré v rokoch 1996 až 1999 umiestnili do škôl pre deti so špeciálnymi potrebami. Sťažovatelia tvrdili, že sa zaviedol dvojstupňový vzdelávací systém, v ktorom segregácia rómskych detí do takýchto škôl, ktoré postupovali podľa zjednodušených učebných

osnov, bola kvázi-automatická.

Súd poznamenal, že v predmetnom čase bola väčšina detí v špeciálnych školách v Českej republike rómskeho pôvodu. Rómske deti s priemerným/nadpriemerným intelektom často umiestnili do týchto škôl na základe psychologických testov, ktoré neboli prispôbené ľuďom ich etnického pôvodu. Súd dospel k záveru, že v tom čase platné právo malo neprimeraný škodlivý účinok na rómske deti, v **rozpore s článkom 14** (zákaz diskriminácie) v **spojení s článkom 2 protokolu č. 1** k dohovoru (právo na vzdelanie).

Oršuš a ďalší proti Chorvátsku [(sťažnosť č. 15766/03)]

16. marec 2010 (veľká komora)

Tento prípad sa týkal 15 chorvátskych občanov rómskeho pôvodu, ktorí sa sťažovali, že boli počas školských rokov obeťmi rasovej diskriminácie, pretože ich segregovali do čisto rómskych tried, následkom čoho utrpeli ujmu na vzdelaní a psychologickú a emocionálnu ujmu.

Hoci sa predmetný prípad odlišuje od [rozsudku vo veci] *D. H. a ďalší proti Českej republike* (pozri vyššie) tým, že automatické umiestnenie rómskych žiakov do samostatných tried nebolo všeobecnou praxou ani v jednej škole, spoločné bolo to, že sa niekoľko európskych štátov stretlo so závažnými ťažkosťami pri poskytovaní vhodného vzdelávania pre rómske deti. V predjednávanom prípade súd poznamenal, že do špeciálnych tried v dotknutých školách umiestnili iba rómske deti. Chorvátska vlá-

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

da pripisovala separáciu nedostatočnej znalosti chorvátčiny u žiakov; testy určujúce ich zaradenie do tried sa však nesústreďovali konkrétne na jazykové znalosti; následný vzdelávací program sa nezameriaval na jazykové problémy a pokrok detí nebol jasne monitorovaný. Umiestnenie sťažovateľov do čisto rómskych tried bolo preto neodôvodnené, **v rozpore s článkom 14** (zákaz diskriminácie) **v spojení s článkom 2 protokolu č. 1** k dohovoru (právo na vzdelanie).

Pozri tiež: Sampanis a ďalší proti Grécku, rozsudok z 5. júna 2008; *Horváth a Vadász proti Maďarsku*, rozhodnutie o prijateľnosti z 9. novembra 2010; *Sampani a ďalší proti Grécku*, rozsudok z 11. decembra 2012; *Horváth a Kiss proti Maďarsku*, rozsudok z 29. januára 2013; *Lavida a ďalší proti Grécku*, rozsudok z 28. mája 2013 a prehľad o *Rómoch a kočovníkoch*.

Ádám a ďalší proti Rumunsku
[(sťažnosti č. 81114/17, 49716/18 a ďalšie)]

13. október 2020

Sťažovatelia, etnickí Maďari, absolvovali vzdelanie vo svojom materinskom jazyku. Na to, aby mohli získať maturitu, museli zložiť skúšky na preverenie ich rumunčiny a maďarčiny, pričom museli urobiť o dve skúšky viac ako etnickí Rumuni. Namietali diskrimináciu proti nim ako členom maďarskej menšiny pri absolvovaní školských záverečných skúšok – museli podstúpiť viac skúšok ako etnickí Rumuni (dva maďarské testy) počas rovnakého počtu dní a rumunské skúšky boli pre nich náročné, keďže neboli rodení hovoriaci.

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 1 protokolu č. 12** k dohovoru (všeobecný zákaz diskriminácie), majú za to, že ani obsah učebných osnov, ani rozvrh skúšok nezapríčinili porušenie práv sťažovateľov. Predovšetkým pripomenul, že dôležitosť, aby členovia národnostnej menšiny študovali úradný jazyk štátu a súvisiaca potreba vyhodnotiť jeho ovládanie pri maturite neboli v tomto prípade sporné. Rovnako nebolo úlohou súdu rozhodnúť, ktoré predmety by sa mali preskúšať alebo v akom poradí, čo podliehalo uváženiu štátu („miere voľnej úvahy“). Okrem toho skúšky, ktoré sťažovatelia museli absolvovať, boli výsledkom ich vlastnej voľby študovať v materinskom jazyku.

OCHRANA MAJETKU (ČLÁNOK 1 PROTOKOLU Č. 1 K DOHOVORU)

S. L. a J. L. proti Chorvátsku
[(sťažnosť č. 13712/11)]

7. máj 2015

Tento prípad sa týkal dohody vymeniť prímorskú vilu za byt s nižšou hodnotou. Centrum sociálnej starostlivosti muselo udeliť súhlas s dohodou, keďže vlastníčky vily, dve sťažovateľky, boli maloleté. Centrum sociálnej starostlivosti súhlasilo s navrhnutou výmenou bez dôkladného skúmania konkrétnych okolností prípadu alebo rodiny. Advokát konajúci v mene rodičov detí bol taktiež zaťom pôvodného vlastníka bytu. Pred súdom sťažovateľky namietali, že chorvátsky štát, prostredníctvom Centra sociálnej starostlivosti, riadne neochránil ich záujmy ako vlastníčok vily, ktorá mala oveľa väčšiu hodnotu ako byt, ktorý dostali výmenou.

Kľúčovou otázkou v tomto prípade bolo, či štát vzal do úvahy najlepšie záujmy detí pri odsúhlasení zámeny majetku. Ich záujmy, ako maloletých, mal chrániť štát, najmä prostredníctvom Centra sociálnej starostlivosti a bolo povinnosťou občianskoprávných súdov preskúmať námietky týkajúce sa dohody o zámeny, ktoré nastolili otázku dodržania ústavnej povinnosti štátu chrániť deti. Súd rozhodol, že v prípade sťažovateľiek došlo k **porušeniu článku 1 protokolu č. 1** k dohovoru (ochrana majetku), majú za to, že vnútroštátne úrady neprijali opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie majetkových záujmov detí pri dohode o záme-

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

ne majetku, resp. im nedali primeranú príležitosť na účinné spochybnenie dohody.

PRÁVO NA VZDELANIE (ČLÁNOK 2 PROTOKOLU Č. 1 K DOHOVORU)

Timišev proti Rusku

[(sťažnosti č. 55762/00 a 55974/00)]

13. december 2005

Deti sťažovateľa vo veku 7 a 9 rokov vylúčili zo školy, ktorú navštevovali dva roky, pretože ich otec, Čečen, nemal prihlásený pobyt v meste (Naľčik, v Kabardsko-balkarskej republike Ruska), kde žili a už viac nemal kartu prisťahovalca, ktorú bol povinný odovzdať výmenou za odškodnenie za majetok, ktorý stratil v Čečensku.

Súd vzal na vedomie, že deťom sťažovateľa nedovolili pokračovať v štúdiu na škole, ktorú navštevovali predchádzajúce dva roky. Ruská vláda neodporovala tvrdeniu, že skutočným dôvodom na zamietnutie bolo to, že sťažovateľ odovzdal kartu prisťahovalca, pre čo mu prepadlo aj prihlásenie pobytu v meste Naľčik. Vláda však potvrdila, že ruská právna úprava neumožňovala, aby sa právo detí na vzdelanie podmieňovalo prihlásením pobytu rodičov. Deťom sťažovateľa preto odopreli právo na vzdelanie ustanovené vnútroštátnym právom. Keďže ruská právna úprava nepovoľovala podmieňovať prístup detí k vzdelaniu prihlásením pobytu rodičov, súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 2 protokolu č. 1** k dohovoru (právo na vzdelanie).

Folgerová a ďalší proti Nórsku

[(sťažnosť č. 15472/02)]

29. jún 2007 (veľká komora)

V roku 1997 sa zmenili učebné osnovy pre nórske základné ško-

ly, pričom dva samostatné predmety, kresťanstvo a filozofiu života, nahradili jedným predmetom pokrývajúcim kresťanstvo, náboženstvo a filozofiu, známym ako KRL. Členovia Nórskeho humanistického združenia, sťažovatelia, sa neúspešne pokúšali o to, aby ich deti úplne oslobodili od účasti na KRL. Pred súdom predovšetkým namietali, že zamietnutie orgánov úplne ich oslobodiť im zabránilo zabezpečiť, aby sa ich deti vzdelávali v súlade s ich náboženským a filozofickým presvedčením.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 2 protokolu č. 1** k dohovoru (právo na vzdelanie). Mal predovšetkým za to, že učebné osnovy KRL kládli prevažujúci dôraz na kresťanstvo s tvrdením, že cieľom základného a nižšieho stredného vzdelania bolo poskytnúť žiakom kresťanskú a morálnu výchovu. Možnosť oslobodiť deti z časti hodín mohla vystaviť dotknutých rodičov veľkému bremenu s nebezpečenstvom neprimeraného odhalenia ich súkromného života a možný konflikt ich pravdepodobne odradil od takejto žiadosti. Zároveň súd poukázal na to, že zámer zaviesť nový predmet vyučujúci spolu kresťanstvo, iné náboženstvá a filozofiu, čím by bolo možné zabezpečiť otvorené a inkluzívne školské prostredie, bol v podstate v súlade so zásadami pluralizmu a objektivity, obsiahnutými v článku 2 protokolu č. 1.

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Hasan a Eylem Zenginovi proti Turecku [(sťažnosť č. 1448/04)]

9. október 2007

Poukazujúc na to, že jeho rodina vyznávala alevistickú vetvu islamu (neortodoxnú menšinovú vetvu islamu), sťažovateľ v roku 2001 požiadal, aby jeho dcéru oslobodili od účasti na hodinách náboženskej kultúry a etiky v štátnej škole v Istanbule, kde bola žiačkou. Jeho žiadosť zamietli, naposledy v odvolacom konaní pred najvyšším správnym súdom. Sťažovateľ hlavne namietal spôsob, akým sa náboženská kultúra a etika vyučovala v štátnej škole, konkrétne z pohľadu, ktorý oslavoval sunnitský výklad islamskej viery a tradícií a bez toho, aby sa poskytli podrobné informácie o iných náboženstvách.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 2 protokolu č. 1** k dohovoru (právo na vzdelanie). Preskúmaním pokynov tureckého ministerstva školstva pre hodiny náboženskej kultúry a etiky a školské učebnice, zistil najmä, že učebné osnovy kladli väčší dôraz na vedomosti o islame, ako o iných náboženstvách a filozofiách a učili konkrétne hlavné princípy islamskej viery, vrátane kultúrnych obradov. Zatiaľ čo kresťanské alebo židovské deti bolo možné oslobodiť od účasti na hodinách náboženskej kultúry a etiky, pre moslimské deti, vrátane tých vyznávajúcich alevistickú vetvu [islam] boli hodiny povinné.

Podľa článku 46 dohovoru (záväznosť a vykonávanie rozsudkov) súd ďalej dospel k záveru, že zistené porušenie malo pôvod v probléme súvisiacom

s realizáciou učebných osnov pre vyučovanie náboženstva v Turecku a v nedostatku vhodných metód, ktorými by sa zabezpečilo rešpektovanie presvedčenia rodičov. V dôsledku toho mal za to, že uvedenie tureckého vzdelávacieho systému a vnútroštátnej právnej úpravy do súladu s článkom 2 protokolu č. 1 k dohovoru by predstavovalo vhodnú formu zadosťučinenia.

Ali proti Spojenému kráľovstvu [(sťažnosť č. 40385/06)]

11. január 2011

Sťažovateľa vylúčili zo školy počas policajného vyšetrovania požiaru v škole, pretože bol v predmetnom čase v blízkom okolí. Ponúkli mu alternatívne vzdelávanie a po zastavení trestného stíhania vedeného proti nemu pozvali jeho rodičov na stretnutie so školou, aby prebrali jeho opätovné začlenenie. Tí sa ho nezúčastnili a taktiež odkladali rozhodnutie, či chcú, aby sa vrátil do školy. Jeho miesto dali inému dieťaťu.

Súd pripomenul, že právo na vzdelanie podľa dohovoru zahŕňa prístup k vzdelávacej inštitúcii, rovnako ako právo na to, aby sa, v súlade s pravidlami v každom štáte, oficiálne uznalo ukončenie štúdia. Akékoľvek jeho obmedzenie musí byť pre dotknuté osoby predvídateľné a sledovať legitímny cieľ. Zároveň právo na vzdelanie nevyhnutne neznamena právo na prístup ku konkrétnej vzdelávacej inštitúcii a v zásade nevylučuje disciplinárne opatrenia ako napr. dočasné vylúčenie [na niekoľko dní] alebo vylúčenie v záujme dodržiavania vnútorných predpisov.

V prejednávacom prípade súd rozhodol, že vylúčenie sťažovateľa nevyústilo do odopretia práva na vzdelanie. Predovšetkým bolo výsledkom prebiehajúceho trestného vyšetrovania a ako také sledovalo legitímny cieľ. Uskutočnilo sa tiež v súlade so zákonom z roku 1998 a bolo preto predvídateľné. Navyše, sťažovateľa vylúčili iba dočasne, do ukončenia trestného vyšetrovania požiaru. Jeho rodičov pozvali na stretnutie s cieľom uľahčiť jeho opätovné začlenenie, ktorého sa napriek tomu nezúčastnili. Ak by tak urobili, opätovné začlenenie ich syna by bolo pravdepodobné. Okrem toho sťažovateľovi ponúkli alternatívne vzdelávanie počas doby vylúčenia, no ponuku neprijal. Preto bol súd presvedčený, že jeho vylúčenie bolo primerané sledovaniu legitímnemu cieľu a nezasahovalo do jeho práva na vzdelanie. Preto **nedošlo k porušeniu článku 2 protokolu č. 1** k dohovoru (právo na vzdelanie).

Catan a ďalší proti Moldavskej republike a Rusku [(sťažnosti č. 43370/04, 8252/05 a ďalšie)]

19. október 2012 (veľká komora)

Tento prípad sa týkal sťažnosti detí a rodičov na vplyv jazykovej politiky moldavskej komunity v Podnestersku prijatej v rokoch 1992 a 1994 separatistickým režimom, ktorá zakazovala používanie latinskej abecedy v školách a na následné opatrenia prijaté na jej vynútenie. Medzi ne patrilo aj násilné vyvedenie žiakov a učiteľov zo škôl s moldavským/rumunským jazykom, rovnako ako nútené zatváranie škôl a ich opätovné otvorenie v odlišných priestoroch.

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

Súd rozhodol, že **nedošlo k porušeniu článku 2 protokolu č. 1** k dohovoru (právo na vzdelanie) v súvislosti s **Moldavskou republikou** a došlo k **porušeniu článku 2 protokolu č. 1** v súvislosti s **Ruskou federáciou**. Mal predovšetkým za to, že separatistický režim by nemohol prežiť bez pretrvávajúcej vojenskej, ekonomickej a politickej podpory Ruska, a že zatváranie škôl preto spadalo podľa dohovoru do právomoci Ruska. Moldavská republika sa na druhej strane nielenže zdržala podpory režimu, ale vyvinula aj značné úsilie na podporu samotných sťažovateľov, tým že platila nájomné a rekonštrukciu nových školských priestorov, ako aj celé vybavenie, platy učiteľov a náklady na dopravu.

Mansur Yalçın a ďalší proti Turecku
[(sťažnosť č. 21163/11)]
16. september 2014

V tomto prípade sťažovatelia, ktorí vyznávajú alevistickú vieru, neortodoxnú menšinovú vetvu islamu, namietali, že obsah povinných hodín náboženstva a etiky na školách bol založený na sunnitskom chápaní islamu.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 2 protokolu č. 1** k dohovoru (právo na vzdelanie) v súvislosti s troma sťažovateľmi, ktorých deti navštevovali v predmetnom čase strednú školu. Poznamenal hlavne, že v oblasti náboženského vyučovania turecký vzdelávací systém stále nemal vhodné nástroje na to, aby zabezpečil rešpektovanie presvedčenia rodičov.

Podľa **článku 46** dohovoru (záväznosť a vykonávanie roz-

sudkov), podotýkajúc, že porušenie článku 2 protokolu č. 1 vzniklo zo štrukturálneho problému už identifikovaného v prípade *Hasan a Eylem Zenginovi* (pozri vyššie), súd rozhodol, že Turecko má bezodkladne prijať vhodné opatrenia na nápravu situácie, a to predovšetkým zaviesť systém, v ktorom by žiaci mohli oslobodiť z hodín náboženstva a etiky bez toho, aby rodičia museli odhaliť svoje vlastné náboženské alebo filozofické presvedčenie.

Memlikovci proti Grécku
[(sťažnosť č. 37991/12)]
6. október 2015

Tento prípad sa týkal vylúčenia detí vo veku 7 a 11 rokov zo školy potom, čo im nesprávne diagnostikovali malomocenstvo. Sťažovatelia, dve dotknuté deti a ich rodičia, hlavne namietali, že vylúčenie detí zo školy porušilo ich právo na vzdelanie.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 2 protokolu č. 1** k dohovoru (právo na vzdelanie). Uznal, že vylúčenie detí zo školy sledovalo legitímny cieľ zabrániť akémukoľvek nebezpečenstvu nákazy. Napriek tomu mal za to, že oneskorenie pri zostavovaní výboru zodpovedného za rozhodnutie o návrate detí do školy nebolo primerané sledovanému legitímnemu cieľu. Keďže deťom zabránili navštevovať hodiny viac ako tri mesiace, súd rozhodol, že vylúčenie porušilo ich právo na vzdelanie.

C. P. proti Spojenému kráľovstvu
[(sťažnosť č. 300/11)]

6. september 2016 (rozhodnutie o prijateľnosti)

Sťažovateľ, maloletý, tvrdil, že jeho dočasné vylúčenie zo školy od 7. februára 2007 do 20. apríla 2007 porušilo jeho právo na vzdelanie.

Súd vyhlásil sťažnosť za **neprijateľnú** podľa článku 35 dohovoru (podmienky prijateľnosti), konštatujúc, že za okolností prípadu nemožno povedať, že sťažovateľ utrpel podstatnú ujmu v zmysle dôležitých nepriaznivých následkov.

Dupinová proti Francúzsku
[(sťažnosť č. 2282/17)]

18. december 2018 (rozhodnutie o prijateľnosti)

Sťažovateľka, matka autistického dieťaťa, predovšetkým namietala, že vnútroštátne orgány nepovolili jej dieťaťu navštevovať bežnú školu. Taktiež namietala, že si štát nesplnil svoj pozitívny záväzok prijať nevyhnutné opatrenia pre deti so zdravotným postihnutím, a že nedostatočné vzdelanie samé o sebe predstavovalo diskrimináciu. Napokon tvrdila, že osobitné zdroje vyčlenené štátom pre autistické deti neboli dostatočné.

Súd rozhodol, že sťažnosť na porušenie práva na vzdelanie dieťaťa sťažovateľky bola **neprijateľná** ako zjavne nepodložená, majúca za to, že neprijatie dieťa do bežnej školy nebolo nesplnením záväzkov podľa článku 2 protokolu č. 1 k dohovoru (právo na vzdelanie) na strane štátu či systematické odopieranie jeho

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

práva na vzdelanie z dôvodu zdravotného postihnutia. Podotkol hlavne, že vnútroštátne orgány považovali zdravotný stav dieťaťa za prekážku vo vzdelaní v bežnom prostredí. Po zvážení stupňa postihnutia a výhod, ktoré by mohol čerpať z prístupu k inkluzívnemu vzdelaniu, zvolili vzdelanie, ktoré bolo šité na mieru jeho potrebám, v špecializovanom prostredí. Súd tak tiež poznamenal, že tento postup uspokojil otca dieťaťa, ktorý sa o dieťa staral. Navyše od roku 2013 dieťa dostávalo účinnú vzdelávaciu podporu v rámci inštitúcie pre špeciálne zdravotné a vzdelávacie potreby a táto forma vyučovania bola priaznivá pre jeho osobný rozvoj.

Súd mal ďalej za to, že sťažnosť na to, že francúzske orgány nepodnikli nevyhnutné kroky v starostlivosti o deti so zdravotným postihnutím, bola zjavne nepodložená pre nedostatok dôkazov.

Súd napokon poznamenal, že sťažnosť na údajný nedostatok špecifických prostriedkov vyčlenených štátom pre deti s autizmom bola neprijateľná pre nevyčerpanie vnútroštátnych prostriedkov nápravy.

Iovcev a ďalší proti Moldavskej republike a Rusku [(sťažnosť č. 40942/14)]

17. september 2019 (rozsudok Európskej komisie pre ľudské práva)

Tento prípad sa týkal sťažnosti na tlak, ktorý v rokoch 2013 – 2014 vyvinuli orgány samozvanej Podnesterskej moldavskej republiky (ďalej len „MRT“) na štyri rumunsky/moldavsky hovoriace školy v regióne, kde používali latinskú abecedu. Spomedzi sťa-

žovateľov, päť žiakov a traja rodičia žiakov predovšetkým namietali, že sa podnikli opatrenia s cieľom šikanovať a zastrašiť ich pre voľbu vzdelávať sa v dotknutých školách alebo nechať v nich vzdelávať svoje deti.

Súd rozhodol, že **Rusko porušilo** niekoľko práv [vyplývajúcich z] dohovoru, vrátane, pokiaľ ide o päť žiakov a troch rodičov žiakov, práva na vzdelanie chráneného **článkom 2 protokolu č. 1** k dohovoru. Mal najmä za to, že Rusko vykonávalo účinnú kontrolu nad MRT počas predmetného obdobia, a že s ohľadom na pokračujúcu vojenskú, ekonomickú a politickú podporu MRT, bez ktorej by MRT nemohla prežiť, zodpovednosť podľa dohovoru nieslo Rusko z dôvodu zásahu do práv sťažovateľov.

Súd na druhej strane zistil, že Moldavská republika si splnila svoje záväzky s ohľadom na sťažnosti vznesené sťažovateľmi.

Papageorgiou a ďalší proti Grécku [(sťažnosť č. 59506/00)]

31. október 2019

Tento prípad sa týkal povinného náboženského vzdelávania v gréckych školách. Sťažujúci sa rodičia tvrdili, že ak by chceli, aby ich dcéry oslobodili z náboženskej výchovy, museli by vyhlásiť, že nie sú ortodoxnými kresťanmi. Navyše namietali, že riaditeľ školy by musel overiť, či ich vyhlásenia boli pravdivé, a že vyhlásenia by potom držali v školských archívoch.

Súd rozhodol, že došlo k **porušeniu článku 2 protokolu č. 1** k dohovoru (právo na vzdelanie) **vykladaného so zreteľom**

na článok 9 dohovoru (sloboda myslenia, svedomia a náboženstva). Zdôraznil najmä, že orgány nemali právo uložiť jednotlivcom povinnosť odhaliť svoju vieru. Napriek tomu systém v Grécku pre oslobodenie detí z hodín náboženskej výchovy požadoval, aby rodičia predložili čestné vyhlásenie o tom, že ich deti nie sú ortodoxnými kresťanmi. Táto požiadavka predstavovala neprimerané bremeno pre rodičov, aby sprístupnili informácie, z ktorých sa dalo vyvodiť, či oni alebo ich deti majú alebo nemajú konkrétne náboženské presvedčenie. Navyše, takýto systém mohol dokonca odradiť rodičov od toho, aby požiadali o oslobodenie, hlavne v takom prípade ako u sťažovateľov, ktorí žili na malých ostrovoch, kde väčšina obyvateľstva vyznávala určité náboženstvo a riziko stigmatizácie bolo oveľa väčšie.

Práva dieťaťa

Prehľad judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva

ĎALŠIE ČÍTANIE

Pozri najmä:

- [Príručku o európskom práve týkajúcu sa práv dieťaťa](#), Agentúra Európskej únie pre základné práva a Rada Európy, jún 2015;
- internetovú stránku programu Rady Európy na podporu práv dieťaťa a ochranu detí pred násilím: [Budovanie Európy pre deti a s deťmi](#).

Preklad:

Mgr. Žofia Brezinová
Mgr. Veronika Pavlíková
 Kancelária Najvyššieho súdu
 Slovenskej republiky

Poznámky:

1 V islamskom práve je osvojenie, ktoré vytvára rodinné vzťahy porovnateľné s väzbami vytvorenými biologickým príbuzenstvom, zakázané. Namiesto toho islamské právo ustanovuje formu opatrovníctva s názvom kafala. V moslimských štátoch s výnimkou Turecka, Indonézie a Tuniska je kafala definovaná ako dobrovoľný záväzok zabezpečiť dieťa a starať sa o jeho blaho a vzdelanie.

2 V Českej republike existuje všeobecná zákonná povinnosť očkovať dieťa proti deviatim chorobám, ktoré sú všeobecne známe v lekárskej vede. Dodržanie tejto povinnosti nie je možné fyzicky vynútiť. Rodičov, ktorí bez uspokojivého dôvodu nedodržia túto povinnosť, možno pokutovať. Do materských škôl nie sú prijaté neočkované deti (s výnimkou tých, ktoré nemôžu byť zaočkované zo zdravotných dôvodov).

3 Pozn. prekladateľky: franc. „*nechajte prejsť*“, pojem, prekladaný tiež ako priepustka, označujúci cestovný dokument vydávaný vnútroštátnymi orgánmi alebo určitými medzinárodnými organizáciami.

4 Tento rozsudok nadobudne právoplatnosť za podmienok zakotvených v článku 44 ods. 2 dohovoru (právoplatné rozsudky).

5 Pozri tiež, pokiaľ ide o ten istý prípad, [rozsudok](#) veľkej komory z 28. júna 2013, týkajúci sa spravodlivého zadosťučinenia. V tomto rozsudku vzal súd formálne na vedomie zmier medzi francúzskeou vládou a sťažovateľom a rozhodol o vyčiarknutí zostávajúcej časti prípadu zo zoznamu prípadov podľa článku 39 dohovoru.

Zdroj:

Factsheet – Children's rights [online]. Štrasburg : Európsky súd pre ľudské práva, 2021 [cit. 2021-05-25]. Dostupné na internete: <https://echr.coe.int/Documents/FS_Childrens_ENG.pdf>.

Operačný program
**Efektívna
 verejná správa**

Európska únia
 Európsky sociálny fond

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu